

עש"ו

עמ"י

בינ"ו

קונטרס

החודש אשר ישועות בו מקיפות

יכלול בתוכו ג' קונטרסים בעניני הפסח

זה יצא ראשונה קונטרס "ישראל לסגולתו"
אגב גרסאי לקטתי גריס"ן של פעולין פעולות וסגולות רפואות
הנפש והגוף מריש ירחא דניסן ועד שבתא דבתר פסחא

ועל ידו השני קונטרס "גלגלותא דאגדתא"
גול"ל אור מפני חושך בגלגולא דאיתא באגדתא מרישא לסיפא

ויבא השלישי קונטרס "פטפטיא דאורייתא"
ובו חידושים בהלכה ובאגדה בעניני ההגדה של פסח

כל אלה יצאו בעזר צורי וגואלי
מנאי הצב"י יוסף חיים בלא"א ר' מרדכי אוהב ציון שליט"א

מהדורא שביעאה

שנת: "בך במחו ולא בושו אליך זעקו ונמולטו"
(תשפ"ג) לפ"ק

כל הזכויות שמורות למחבר

כתובת המחבר

להערות והארות שיתקבלו בשמחה

רחוב הרב רפאל ברוך טולדאנו 23

רמת שלמה ירושלים

פלאפון: 05484-32771

להצלחת
שמעון בן רות הי"ו
שולמית בת קלרה תחי'
יזכו לבנין עדי עד בנים ובני בנים
אמן

זיווג הגון לידידי
ברוך דן יצחק בן שולמית הי"ו

וכל העוזרים והמסייעים
תבוא עליהם ברכת טוב
ופסח כשר ושמה

לזכרון בעולם ה'

הלימוד בספר זה יהיה לע"נ
המנוח היקר באדם
רבי ראובן רבי בן קדם זצ"ל
נלב"ע ג' אדר א' תשמ"ד

ואשתו הצדקנית
שרה בת אסתר ע"ה
נלב"ע ב' אדר ב' תשפ"ב

מתים יחיה אל ברוב חסדו
ברוך עדי עד שם תהילתו

ולהצלחת בנם
מאיר בן שרה הי"ו
בכל אשר יפנה ישכיל ויצליח
וירבה נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו
אמן

הלימוד בספר זה יהיה

לעילוי נשמות

זה דודי

הר"ר משה סעדיאן זצ"ל

נתייסר מילדותו ביסורים קשים ומרים

הגה רבות בתורת אדמו"ר מהרי"ט מסטמאר זצוק"ל

תלמיד נאמן למרן ר' יעקב מוצפי זצוק"ל

הרבה לעודד נפשות נדכאים ולחזקם

ברוחניות ובגשמיות

והכל בהצנע לכת ובטהרה לשם שמים

בחצי ימיו יעזבנו כבן ששים שנה

ביום כ"ח כסליו תש"ע נר ד' דחנוכה

מתים יחיה אל ברוב חסדו

ברוך עדי עד שם תהלתו

כבד את אביך ואת אמך

חבור זה מוקדש מוקטר באהבה ויקר

לזכות הורי היקרים והאהובים

אדוני אבי רבי מרדכי שליט"א

ואמי מורתי מרת מרים שליט"א

מקור הברכות בעל הגמולות יתברך יברכם
בכל הברכות האמורות בתורה ברוחניות
וגשמיות וכל טוב סלה כל הימים אושר עושר
ברכה והצלחה אורך ימים ושנות חיים בטוב
ובנעימים מתוך בריאות איתנה ורפואה
שלימה ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם
ושובע שמחות תמיד לעבודתו יתברך עוד
ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו אמן ואמן

הסכמת מורינו ורבינו עט"ר וצניף תפארתינו
הגאון הגדול מעוז ומגדול כמוהר"ר **יעקב חיים סופר שליט"א**

מכתב ברכה

בס"ד. יום השישי ד' ניסן תש"ע

הן חמותי ראיתי אור, גליונות הספר המיוחד במינו, הנקרא בשם
"חודש אשר ישועות בו מקיפות", הכולל בקרבו עניני חודש ניסן,
מעלותיו וסגולותיו וכו', מעשה ידיו להתפאר של מעלת ידידנו
היקר חשקן ושקדן בתורה, חריף ובקי, משנתו קב ונקי, רבי יוסף
חיים אוהב ציון שליט"א, וחיבור זה הוא אח וריע לשאר הספרים
שכבר זכה מעלת הרב הנ"ל להוציא ולזכות בהם את ציבור
הלומדים הע", ועכשיו הוא מוסיף והולך - איישר חיליה
לאורייתא.

והנני חותם בברכה נאמנה שחפץ ה' בידו יצלח, ויזכה עוד
להגדיל תורה ולהאדירה ולזכות הרבים בספרים מועילים,
וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ויעשו פרי לטובה,
ויהיה שבתו בבית ה' כל הימים מתוך נחת ושלווה, בריאות
איתנה, נהורא מעליא, ולב שמח, אמן ואמן.

כעתירת המברך בלב אוהב
יעקב חיים סופר

ולחיבת הקודש הנני מצרף כאן ביאור נכון, לענ"ד, במשנת עטרת
המפרשים רש"י ז"ל, בענין מכת ארבה, ואשמח אם יקבענו בחיבורו
ושכמ"ה.

בענין מכת ארבה

שמות (י, ד): "הנני מביא מחר ארבה בגבולך, וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה".

תהלים (עח, מז): "ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה: (מז) יהרג בברד גפנם, ושקמותם בחנמל: (מח) ויסגר לברד בעירם ומקניהם לרשפים".

ופירש רש"י ז"ל: "בחנמל, שם ארבה, ומדרשו בא חן ומל היה מולל את ירק העץ והעשב ואוכלו וכו', לרשפים רשפי אש כדכתיב ואש מתלקחת בתוך הברד".

והנה לפי דרכו של רש"י ז"ל דחנמל הוא ארבה, תמה אני על עצמי מדוע דוד המלך ע"ה סידר המכות במקראות הללו שלא כסדרן ובדרך עירבוביה, שהרי פתח וסידר בפסוק מ"ו מכת ארבה "ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה", ואחר כך בפסוק מ"ז ביאר מכת ברד "יהרג בברד גפנם", ואחר כך שוב חזר למכת ארבה "ושקמותם בחנמל", ושוב חזר בפסוק מ"ח למכת ברד "ויסגר לברד בעירם" וגו', ולמה ומדוע נכתבה מכת ארבה שלא כסדר, והרי כך היה צריך להיות "ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה ושקמותם בחנמל, יהרג בברד גפנם" וגו', דמה סדר הוא זה ועל מה ראה לסדר בכהאי גוונא ולערבב המכות, ולכאורה הוא פלא.

ובאמת ראיתי שכמעט כל רבותינו הראשונים נ"ע חולקים על רש"י ז"ל שפירש חנמל דהיינו ארבה, והם ז"ל פירשו דחנמל היינו ברד, וכפור וקרח גדול, וכדכתיב הראב"ע ז"ל שם, וזו לשון הרד"ק תהלים שם: "בחנמל, הוא מין ממיני הברד. ורבי סעדיה פירש אותו בלשון ערבי אל צקיע, והוא הקרח החזק שמשבר פרחי האילנות ומייבש הלחלוח. ובמדרש בגפנים על ידי שהיו

דקים היה יורד עליהם בפילקין, אבל לשקמים היה בא ונח ומל",
וכן הוא בספרו ספר השרשים (ערך חנמל דף רמח) ע"ש.

וכן רבינו יונה ן גנאח ז"ל בספר השרשים שלו (ערך חנמל דף קעו)
כתב: "חנמל - הקרח הגדול", גם רבינו שלמה פרחון ז"ל בספר
מחברת הערוך (ערך חנמל דכ"ד ע"ב) פירש: "חנמל ברד
שישצרים" (?).

וזה לשון רבינו בחיי ז"ל בביאורו לתורה שמות (ט, יד): "את כל
מגפותי, על דרך הפשט קרא למכת הברד כל מגפותי מפני
שבמכת הברד נכללות מגפות הרבה על האדם ועל הבחמה, וזהו
מאדם ועד בחמה ושבירת כל האילנות, ואין צריך לומר איבוד
התבואה והפירות וכל טוב הארץ מרוב הפלגת קרירות הברד, וכן
אמר דוד המלך ע"ה ושקמותם בחנמל והוא מין ממיני הברד
והוא הקרח החזק המשבר פרחי האילנות ומיבש הלחות, ואמרו
רז"ל למה נקרא שמו חנמל שהיה בא ונח על השקמים ומל, וכל
שכן הברד הזה שהיה האש מתלקחת בתוכו".

והיינו דרבינו בחיי ז"ל שם (י, יד) כתב: "שבעה מינין הם של ארבה
ואלו הם, ארבה, סלעם, הרגול חגב, גזם, ילק וחסיל, וכולן היו
במצרים, וזהו שתמצא בפרשה שבעה פעמים ארבה" עכ"ל,
ורבינו בחיי ז"ל חנמל לא קא חשיב, דלטעמיה אזיל דחנמל הוא
ברד ולא ארבה ודוק.

ולכאורה כן יש ללמוד משתיקת רבינו הרמב"ן ז"ל שמות שם,
שאחר שהביא דברי רש"י ז"ל שארבה דמשה רבינו מין אחד היה
הקשה על רש"י: "וקשה עלי מאמר רש"י, שהרי כתוב בתהלים
(עז, מז) ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה, וכתוב שם (קה, לד)
אמר ויבא ארבה וילק ואין מספר" עכ"ל, ומדוע הרמב"ן ז"ל לא
האליץ קושייתו שהיה גם מין נוסף במיני הארבה הוא החנמל,
אלא שמע מינה דהרמב"ן ז"ל סובר שחנמל היינו מכת ברד וקרח
ודוק. [אלא שהיה לו להקשות שרש"י בתהלים פירש דחנמל
היינו ארבה, ועיין].

הרי לנו שרבותינו: רב סעדיה גאון, ורבינו יונה ך' גינאה, וראב"ע, ורבינו שלמה הפרחון, ורד"ק, ורבינו בחיי, [ומלבי"ם], כולם פירשו דחנמל היינו קרח וכפור וכנ"ל, ולכאורה הוא מוכרח מסידורו של מקרא וכנ"ל, ומצאתי לרבינו החתם סופר ז"ל שם (פרשת בא דנ"א) שכתב: "חנמל דכתיב בתהלים שם פירשו המפרשים שהם אבני ברד ולא מין ארבה ע"ש, ועיין תוספת יום טוב תענית (פ"ג מ"ה) ותראה שכן הוא" ודוק היטב.

וזמן זמנים טובא הייתי מהלך עם תמיה זו, ולא מצאתי הסבר, עד שהאיר השי"ת עיני ומצאתי במדרש שכל טוב שמות (פרק ט דף נא): "אמר דוד משיח ה', יהרג בברד גפגם ושקמותם בחנמל, רב הונא אמר בשם ריש לקיש כפילקין [ר"ל כגרון] היה הברד יורד וקוטע כל האילנות. אמר רבי יוחנן מן הדא דריש לקיש את שומע תרתי, בחנמל בא חן מל, כלומר בא וחנה על יבול הארץ ועל האילנות ומללם, מלמד שהיה החגב בא בינות אבני הברד ומתערבין אילו באילו הברד קוטע והחגב אוכל, בחנמל מתרגמינן בכליותא [לפנינו בכרזובא ונראה דכצ"ל], וכן זאת החגב למינהו (ויקרא יא. כב) מתרגמינן בירושלמי וית כרזובא לזניה, אלו דברי רבותינו, ואני מנחם אומר כי הפסוק הזה מגיד על שתי המכות יהרג בברד גפגם, זו מכת ברד, ושקמותם בחנמל, זו מכת ארבה, והכי מסתבר" עכ"ל. [ומה שכתב והכי מסתבר - עיין עיל ודוק].

ומפורש חידוש גדול "שהיה החגב בא בינות אבני הברד ומתערבין אילו באילו הברד קוטע והחגב אוכל" וכו', והשתא דאתינן להכי יש לומר אליבא דרש"י ז"ל דלכן המשורר ע"ה בספר תהלים כשמספר על מכת ברד חזר שוב אל מכת ארבה ומערבבן זה עם זה שעמדנו בזה לעיל, ובא לרמוז וללמדנו שהארבה והברד היו מעורבין אילו באילו, ועלו דברי עטרת המפרשים רש"י ז"ל יפה יפה ומשנתו שלימה זיע"א.

וראה נא ראה שתיבות הפסוק: "יהרג בברד גפגם ושקמותם בחנמל", עולים בגימטריא כדברי המדרש: "הברד והארבה היו

מתערבים אילו באילו, זה היה קוטע וזה היה אוכל", חושבנא
דדין כחושבנא דדין ודוק היטב.

ואל תתמה על החפץ שהיו שתי מכות מעורבות זו בזו, שכבר
מצינו כן, וכדכתב להדיא הגאון מלבי"ם ז"ל בפירושו לתורה
שמות (ה, יד): "מבואר שעל הכנים הנולדים בבעלי חיים יש
רפואות ותרופות להוציאם ולהמיתם על ידי סמים ומשיחות
לנקות הזיעה ומותרי העור, והחרטומים היו מומחים בזה, רק
עתה לא יכלו כי היתה מכת כינים ענין השגחיי, שלא תועיל שום
תרופה טבעית לזה, ונשארו הכנים באדם ובבהמה, וגם רמז על
מה שכתבתי בפירוש תהלים על מה שאמר ויבא ערוב גו' כינים
בכל גבולם, שמכת הכנים לא סרה מהם ונשארה בכל אנשי הדור
ההוא, שגם אחר שהביא מכת ערוב היה בכל גבולם, ועל זה
אמר ותהי הכנס באדם ובבהמה, ר"ל שנשארה בהם לעולם,
שכבר כתבתי שמכת כינים לא היה להורות איזה דבר, רק להכות
אותם במכת בזיון, שלכן בא שלא בהתראה ולא סרה מהם גם
אחר כך", וזו לשון הגאון מלבי"ם ז"ל בפירושו לספר תהלים (קה),
לא: "מה שביאר המשורר כינים אחרי ערוב, כי מכת כינים לא
סרה מפרעה, כמו שנראה מן הכתובים, ומלמד שגם בעת שבא
הערוב היו עדיין כינים בכל גבולם ושמשו שני המכות ביחד" ודוק
היטב.

אמנם מה שכתב רש"י ז"ל "חנמל, מדרשו בא חן ומל היה מולל
את ירק העץ והעשב ואוכלו", ושמע מינה דרבותינו ז"ל עצמם
פירשו דחנמל היינו ארבה, הרבה חפשתי במדרשי רז"ל, ולא
מצאתי כן ובענייני מה שמצאתי הוא שהם הבינו דחנמל על
מכת ברד ולא על מכת ארבה כמו שהביא רש"י ז"ל, וכמו שיראה
המעיין במדרש תנחומא (פרשת וארא ס"ד), ושמות רבה (סי"ב ס"ד)
ועיין שם במתנות כהונה ועץ יוסף שכתבו להדיא דעל ברד קאי,
ומדרש תהלים כאן (פרק עה ופרק קה), וכן הוא בילקוט שמעוני
שמות (פרק ט רמז קפה), ועוד שם בילקוט שמעוני תהלים (פרק עה

רמז תת"כ) וכן שם (פרק קה רמז תתס"ג), וכן תראה בדברי רבינו בחיי ז"ל דלעיל, וצ"ב.

ולפי הנראה לפני רש"י ז"ל נוסח אחר היה ז"ל במדרש הז"ל, וכנודע, וכתב הגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו ובחרת בחיים (ד"ז ע"ג): "ונראה דלרש"י ז"ל היתה גירסה אחרת במדרש בראשית רבה", ודון מינה לנדון דידן ודוק. [והגאון רבי דר"ס ז"ל בספר מדרים לפירושים תהלים (שם דקל"ט ע"ב) ציין שמקור דברי רש"י במדרש תהלים (פע"ח ס"ד) ע"ש, ולכאורה לא דק דהתם מבוואר דקאי על מכת הברד, ולא על מכת ארבה ע"ש].

ברכת יישר כח גדול למו"ר שבעטיו של נח"ץ פינה מזמנו לכתוב לנו דברי ברכה, יח"ר שיוכה להגדיל תורה ולהאדירה מתוך נחת ושמחה ובריאות איתנה ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציו אכ"ר המחבר.

חידושים וביאורים בעניני קרבן פסח
ל"מהדורא תליתאה"
מאת מורנו ורבינו מופת דורינו
מרן הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

א.

בענין גדר נא שאסרה תורה בקרבן פסח

שמות (יב, ט): "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים, כי אם צלי אש, ראשו על כרעיו ועל קרבו". ופירש רש"י ז"ל: "אל תאכלו ממנו נא, שאינו צלוי כל צורכו קוראו נא בלשון ערבי".

פסחים (מא, א): "תנו רבנן יכול אכל כזית חי, יהא חייב, תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל, נא ובשל אמרתי לך, ולא חי, יכול יהא מותר, תלמוד לומר כי אם צלי אש, היכי דמי נא, אמר רב כדאמרי פרסאי אברנים".

ופירש רש"י ז"ל: "חי, לגמרי, שלא נצלה כלל: נא, צלי ואינו צלי: יכול יהא מותר, לאכול ממנו חי לכתחלה, דאפילו איסורא נמי ליכא, תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא כי אם צלי אש ולא זה שאינו צלי, והויא לאו שבכללות, והאי תנא סבר אין לוקין על לאו שבכללות: כדאמרי פרסאי אברנים, אותה צליה שבלשון פרסי קרויה אברנים, בלשון הקודש קרי נא", וכן פירש רבינו חננאל ז"ל: פירוש נא אברנים כגון שנצלה מעט, אבל בשר חי לגמרי דלא עבר באש כלל אינו חייב".

וזו לשון הסמ"ג (לאוין שנ): "מאי נא כדאמרי פרסאי אברנים פירוש לא חי ולא צלי כל צרכו", והרב המאירי ז"ל פסחים שם כתב: "נא שהזהירה עליו תורה הוא שהתחיל לצלותו ונצלה

מעט, אלא שמכל מקום אינו ראוי לאכילת אדם, אבל חי הגמור אינו בכלל נא".

וראיתי בספר מנחת חינוך (מצוה ז אות א) שכתב: "שלא לאכול נא וכו', בפסחים (מא, א) אמרין היכי דמי נא, אמר רב כדאמרי פרסאי אברנים, ופירש רש"י מה שקרוי בלשון פרסי אברנים נקרא בלשון הקודש נא, ולא ידענו השיעורין, דאין אנחנו בקיאים בלשון פרסי. והרמב"ם (הלכות קרבן פסח פ"ח ה"ו) כתב כלשון הרב המחבר החינוך, שהתחיל בו מעשה האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין.

ונראה לי דשיעור זה הוא קודם מאכל בן דרוסאי עדיין, ומאכל בן דרוסאי להרמב"ם הוא חצי בישולו עיין הלכות שבת (פ"ט ה"ה), ולרש"י שבת (כ, א ד"ה בן דרוסאי) הוא שליש בישולו, ומבואר בתלמוד כמה פעמים דלכל ענינים כגון שבת ובישולי גוים הוי מאכל בן דרוסאי בישול, אם כן כאן נמי אם נצלה כמאכל בן דרוסאי, חצי צליה להרמב"ם ושליש לרש"י, לא הוי נא והוי צלי גמור, וקודם לזה הוי נא, ועיין שלחן ערוך או"ח (סימן שיה ס"ד) לענין בישול מאכל בן דרוסאי, כן נראה לענ"ד, עד כאן לשון המנחת חינוך ועוד עיין שם.

ובס"ד אני מצאתי גירסה נפלאה בתלמוד כתב יד בפסחים שם: "היכי דמי נא, אמר רב כדאמרי פרסאי אברנים, והיכי דמי, בשיל ולא בשיל כמאכל בן דרוסאי", והובאו הדברים בספר דקדוקי סופרים פסחים שם, ועיין היטב במדרש החפץ על התורה שמות שם (דף שט) ודוק היטב.

הרי לנו לפי זה שמה שאסרה תורה לאכול נא הוא שנצלה כמאכל בן דרוסאי, וזה לא כמו שהעלה הגאון מנחת חינוך ז"ל ששיעור נא שאסרה תורה הוא קודם לשיעור מאכל דרוסאי ודוק.

ודע שמה שכתב רש"י ז"ל בפירושו לתורה הנ"ל: "שאינו צלוי כל צורכו קוראו נא בלשון ערבי", כן הוא בפירוש הראב"ע ז"ל שם, ובפירוש ריב"א על התורה שם ראיתי שכתב: "אל תאכלו ממנו נא, פירש רש"י שאינו מבושל כל צרכו קורא אותו נא בלשון פרס" עכ"ל, והשווה עם דבר האמורא רב בתלמוד פסחים לעיל ודוק. [ופשר הדבר שבתורה יש תיבות משפות זרות ערבית ופרסית יוונית וכו', ביארנו היטב בחיבורי טל חיים (סימן מד) ובמילואים שם, עיין שם וצרף לכאן].

ובספר פרדס יוסף שמות שם כתב: "אל תאכלו ממנו נא רש"י כתב בלשון ערבי, וצריך עיון דבפסחים (מא, א) פירש רש"י שהוא לשון הקדש, ועיין ראב"ע כאן, וירושלמי פסחים (פ"ז ה"ב), ולא קשיא מיד, דתיבות אלו "בלשון הקודש" הכתובות בפירוש רש"י בפסחים שם, לא רש"י ז"ל כתבם ולא ממנו יצאו, וליתא בכתבי יד ובדפוסים ראשונים ככתוב בספר דקדוקי סופרים פסחים שם (אות י) וז"ב.

ב.

בענין כל בן נכר לא יאכל בו

שמות (יב, מג): "ויאמר ה' אל משה ואהרן, זאת חקת הפסח, כל בן נכר לא יאכל בו וגו', תושב ושכיר לא יאכל בו".

ותרגם אונקלוס: "ואמר ה' למשה ולאהרן, דא גזירת פסחא, כל בר ישראל דישתמד לא יכול ביה".

ופירש רש"י ז"ל: "כל בן נכר, שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים. ואחד נכרי ואחד ישראל מומר במשמע".

והרמב"ן ז"ל שם כתב: "כל בן נכר, שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, ואחד גוי ואחד ישראל במשמע לשון רש"י ממכילתא. והכתוב לא הוצרך אלא לישראל, וכן תרגם אונקלוס כל בן נכר

כל בר ישראל דאשתמוד, שהתנכר לאחיו ולאביו שבשמים במעשיו הרעים, והוא משומד שהזכירו חכמים בכל מקום, ופירושו מנוכר, ושיעורו משומדע, מלשון ואשתמודע יוסף לאחיה ואינון לא אשתמודעיה (בראשית מב. ח), וחיסרו העי"ן, כמו שהבליעוה במלות רבות, ואמרו מדם במקום מדעם, ואמרו דור קטי דור קטיע". והאריך בזה בספר היקר הכתב והקבלה שם ע"ש.

ובתרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל שם כה תרגם: "ואמר ה' למשה ואהרן דא היא גזירת פסחא כל בר עממין, או בר ישראל דאיסתלק ולא הדר, לא ייכול ביה", והוא כפירוש רש"י ז"ל וכדרשת המכילתא ודוק.

וזה לשון הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות קרבן פסח (פ"ט ה"ז): "המאכיל כזית מן הפסח בין מפסח שני למומר לעבודה זרה, או לגר תושב, או לשכיר, הרי זה עובר בלא תעשה ואינו לוקה, אבל מכין אותו מכת מרדות, וכן נכר האמור בתורה זה העובד אל נכר, ואין מאכילין ממנו לנכרי אפילו גר תושב או שכיר, שנאמר תשוב ושכיר לא יאכל בו.

והראב"ד ז"ל בהשגות שם כתב: "המאכיל כזית מן הפסח וגו' עד תושב ושכיר לא יאכל בו, אמר אברהם ואפילו לישראל שאינו ממונה עמו אף על פי שהוא תושב או שכיר, ולכך בא מדרשו, ואין צורך לגר תושב שהוא ערל".

ומבואר שדעת הרמב"ם ז"ל במי שאינו מנוי על הפסח ואכל ממנו, ביטל עשה ד"תכוסו על השה", ועיין למרן בכסף משנה שם, ולראב"ד ז"ל עובר בלאו ד"תושב ושכיר לא יאכל בו", אבל לכולי עלמא אינו עובר בלאו דכל בן נכר יאכל בו.

וכתב בספר מנחת חינוך (מצוה יג אות ד): "והנה דין זה דוקא כל זמן שלא עשה תשובה, ואחר תשובה הוא כישראל לכל דבר. ודוקא אם עשה תשובה קודם עשיית הפסח, אבל אם היה מומר בשעת

עשיית הפסח, וקודם אכילה עשה תשובה, אפשר דאינו בלאו הזה, אך מכל מקום אסור לאכול, דלא מנה עצמו על הקרבן פסח והוי ליה שלא למנוייו. ועיין ברמב"ם הלכות קרבן פסח (פ"ט ה"ז) ונראה דלהרמב"ם שלא למנוייו עובר רק בעשה, אם כן אינו בלאו זה, ואפילו לראב"ד שם דעובר בלאו דתושב ושכיר, מכל מקום אינו עובר בלאו זה [דכל בן נכר יאכל בו].

וכן הוא במנחת חינוך (מצוה יד אות ד): "דעת הראב"ד בהשגות דלאו הזה [דתושב ושכיר לא יאכל בו] הוא שלא למנוייו, דמי שאינו מנוי על הפסח ואוכל מן הפסח עובר על לאו הזה, ועיין תוספות יבמות (ע, ב) ד"ה אלמא ומהרש"א שם וכו' וכו', ואינו מבואר בראב"ד אם לוקין על לאו זה, אך דהוא פשוט מהיכי תיתי לא ילקה ככל הלאוין שבתורה, ודעת הכסף משנה שם בדעת הרמב"ם דשלא למנוייו אינו עובר אלא בעשה" עכ"ל. ועיין בספר ערוך לנר יבמות שם.

ואני מצאתי בס"ד חידוש גדול בפירוש התורה לחד מרבתינו בעלי התוספות, הוא רבינו יוסף בכור שור ז"ל שמות שם (פסוק מג) שכה כתב: "כל בן נכר לא יאכל בו, כל מי שנכרי אצל הפסח, גוי, ומשומד שאינם מודים במצוות הפסח, ואף מי שלא נמנה עליו גם הוא נכרי אצלו, ואינו אוכל הימנו", עכ"ל.

ומתבאר שדעת רבינו יוסף בכור שור ז"ל שמי שאינו מנוי על הפסח ואכל ממנו, גם הוא עובר בלאו דכל בן נכר לא יאכל בו, וזה דבר חדש, ודעתו ז"ל אינה כרמב"ם ז"ל ולא כראב"ד ז"ל, וצ"ב.

ולעומת דעה זו שמי שאינו מנוי על הפסח ואכלו עובר בלאו, לראב"ד ז"ל כדאית ליה, ולרבינו בכור שור ז"ל כדאית ליה, מצינו שיטות שאין בזה איסור, וכמפורסם מדברי המיוחס לר"ש משאנץ ז"ל על הספרא, וכמו שראיתי לגאון המובהק מהר"פ פרלא ז"ל בהגותיו לספר יראים (שנדפסו עכשיו בסוף ספר יראים השלם הוצאת ליובוין) שכה כתב: "ואפשר לומר דרבינו אליעזר

ממין ז"ל בעל יראים סובר דליכא איסור באכילת הפסח שלא למנויו, כמו שביארתי במקום אחר שכן הוא דעת כמה ראשונים, ובפירושו דמשנה דהפסח אינו נאכל אלא למנויו, יש להם שיטה אחרת, ולפי זה אין חילוק בין פסח לשאר קדשים קלים" ע"ש.

ויצאתי לראות היכן הוא "המקום האחר" שבו האריך הגרי"פ פרלא ז"ל במיוחד בביאור ענין זה שאין איסור באכילת הפסח שלא למנויו, ולא מצאתי כעת, אבל בס"ד מצאתי לו בביאורו המופלא לספר המצוות דרב סעדיה גאון ז"ל (לאוין קעה דקצ"ד ע"ד ואילך) ששם הגרי"פ פרלא ז"ל עסק ונשא ונתן בענין זה, וכתב להוכיח שגם הרמב"ם ז"ל סובר כסברת הר"ש משאנן הנ"ל דאין איסור באכילת הפסח שלא למנויו, ועוד הביא שם שרבינו טוביהו בפסיקתא זוטרטא, ורבינו מנחם ז"ל במדרש שכל טוב סוברים דפסח נאכל שלא למנויו עיין שם בכל דברות קדשו, ובמה שהארכתי בזה בחיבורי שלום יעקב (סימן י) וצרף לכאן.

ודע כי בפירוש רבינו אלעזר מגרמייזא ז"ל בעל הרוקח על התורה שם (שמות דף סד) כתב: "כל בן נכר לא יאכל בו, בגימטריא אחד הגוי ואחד המשומד" עכ"ל, והעיר הגאון המהדיר שליט"א: "המקור במכילתא, והגימטריא צ"ע" עכ"ל.

והדברים נכונים שהגימטריא צ"ע, כי תיבות הפסוק "כל בן נכר לא יאכל בו", עולים סך תע"ב, ואילו תיבות "אחד הגוי ואחד המשומד", עולים סך תנ"א, וההפרש גדול, וצ"ע.

ונראה לי בס"ד שכך צריך לומר בדברי בעל הרוקח ז"ל, "כל בן נכר לא יאכל" [בלי תיבת בן], ועולה תס"ד, והוא בגימטריא: "זה אחד הגוי ואחד המשומד" ועולה תס"ג, ודוק.

וכבר הראיתי בחיבוריי על התורה במקומות רבים, שבהרבה מקומות נשתבשו הגימטריות שבספר הרוקח על התורה, וצריך

המעייין להתבונן בהם ולתקן, ועיין בזה בחיבורי עדות ביעקב ח"א (סימן סט) וצרף לכאן ודוק.

ואל תתמה שאנחנו מצרפים תיבת "זה" לגימטריא, כי כך מנהג בעל הרוקח ז"ל כמפורש על כל פני ספרו במקומות אין מספר, ואביא כאן רק שני עדים, האחד ממה שכתב בעל הרוקח ז"ל פרשת וישלח (דף רמג): "ויאבק, בגימטריא זהו מיכאל", והשני ממה שכתב שם פרשת אמור (דף רפ): "מום רע, בגימטריא זה הוא החולה והזקן והמזוהם", ומינה לנדון דידן, ועיין בזה בחיבורי הדר יעקב ח"ב (סימן כח), ובחיבורי הדר יעקב ח"ד (סימן נו), ובחיבורי שובי השולמית ח"ח (סימן ב) ודוק.

ג.

בענין גר בקרבן פסח

במדבר (ט, יד): "וכי יגור אתכם גר, ועשה פסח לה', כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה, חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ".

ובס"ד נעזררתי להבין פשט המקרא, שלכאורה "יהיה לכם" פירושו לכל בני ישראל, ואחר כך אומר שכן יהיה גם לגר, ואם כן כבר נכללו כולם, ולפי זה יש להבין מהו שסיים "ולאזרח הארץ" דבעלמא היינו בני ישראל, והרי כבר אמר יהיה לכם, וצ"ב.

ולומר דקרא תני והדר מפרש, כלומר אמר בתחילה יהיה לכם, ואחר כך מפרש ומפרט דהיינו הגר והאזרח, ומצינו כזאת במקראות הרבה דתנא והדר מפרש, וכמו שכתב בספר יחי ראובן (מערכת ק כלל ט) על פי המבואר בסוכה (לד, א) ודילמא פירוש קא מפרש ע"ש, ועיין שמוות (כ, כא) וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך, שהכוונה את צאנך ואת בקרך פירוש לאת עולותיך ואת שלמיך עיין רש"י שם. וכן עיין רש"י ויקרא (ה, כא) ובספר דברי דוד לרבינו הט"ז שם, וכן

רש"י במדבר (יט, ז) ושם עיקר שפתי חכמים (אות כ). וכן כתב בספר שפתי כהן דברים (יז, ב). ע"ש.

ורבינו מהר"ם אלשיך ז"ל רגיל בהא דהמקרא תני והדר מפרש, עיין לו בפירושו בראשית (כא, ב; כד, ג; טל, ז), ובמדבר (לב, כ), ודברים (ו, כ), ומשלי (לא, ב), ודניאל (ד, יט; ה, יח), ע"ש. [והגאון מלבי"ם ז"ל בראשית (כא, ב) כתב דמצינו פסוק המפרש פסוק הקודם לו ע"ש].

הא ליתא, דתינח אם היה כתוב חקה אחת יהיה לכם לגר ולאזרח הארץ, היה מקום לפרש כן חקה אחת יהיה לכם, והדר מפרש לגר ולאזרח הארץ, אבל כשכתוב יהיה לכם "ו"לגר ולאזרח, כל כי האי שכתב ולגר בתוספת ו' החיבור, חושבני שאינו ניתן לפרש כתנא והדר מפרש, ולפי שעה צ"ב.

וחפשתי ומצאתי שהרגיש בזה הכהן הגדול מאחיו הגאון המובהק רבי מאיר שמחה זצ"ל בספרו משך חכמה שם, וכה פירש: "וכי יגור אתכם גר, פשוט שכוונתו כרבי בפסחים (צג, א) דגר שנתגיר בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני. ולכן אמר חקה אחת וגו' ולאזרח הארץ, שזה לשון זר, שכבר אמר לכם ולגר, אבל קא משמע לן, דבין שכל העושים פסח שני הם טמאים, או שאחד מהן טמא, או גר שלא נתחייב בפסח ראשון, אם כן לא שייך הטעם שאמרו שם (צג, ב) מפני הטומאה דחיתו כר', חקה אחת לכם, שאינו דוחה את הטומאה, והיחיד כציבור שוין.

ולרבי יהודה דאמר דדוחה הטומאה (שם צג, ב), פירושו דסבר בירושלמי שם (פ"ט ה"א) דאם ניתן רשות לבנות בית המקדש קודם פסח שני עושין הציבור בשני, וזה חקה אחת לכם, היינו לכל הציבור, שלא היה להם בית המקדש לעשות פסח בראשון, ולגר שנתגיר בין שני פסחים, ולאזרח שלא עשה בראשון יעשה השני ודוק" עכ"ל ודפח"ח. ועיין היטב בדברי הרמב"ן ז"ל שם, ולגאון הנצי"ב ז"ל בפירושו העמק דבר שם ודוק היטב.

אלא שמה שכתב במשך חכמה שם: "חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ - בכל התורה כתוב אזרח לבדו, רק גבי פסח כתוב אזרח הארץ" ע"ש, יש לי לעיין מספר שמות (יב. יט): "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם, כי כל אוכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל, בגר ובאזרח הארץ". [ודוחק לחלק בין ולגר ולאזרח הארץ, לבין בגר ובאזרח הארץ, ובאמת צ"ב מדוע שינה קרא מלשוננו].

וכאשר עיינתי בספר משך חכמה שמות שם ראיתי שכתב: "בכל התורה כתוב אזרח קודם לגר, רק כאן כתוב גר קודם". וגם פה יש להעיר מפרשת פסח שני הנ"ל שכתובה בספר במדבר שם: "וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לה' כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ". הרי שגם כאן הקדים גר לאזרח הארץ, ואולי הכא שאני שכאן כבר הקדים וכתב "לכם", ועיין.

ובהיותי בזה ראיתי לרבינו הגדול רבי חיים ך' עטר ז"ל בספר אור החיים הקדוש במדבר שם שכה כתב: "עוד נראה לפרש, בהעיר עוד למה פרט הכתוב הגר במצוה זו מכל המצוות, והגם שאמרו ז"ל בספרי כאן אין לי אלא פסח שהשוה הגר לאזרח, בכל המצוות שבתורה מניין, תלמוד לומר חקה אחת וגו' עד כאן, עם כל זה למה לא בחר לפרט אלא במצות פסח.

אכן לצד שיש מקום לומר שאין הגר חייב בפסח, לפי שלא היה לא הוא ולא אבותיו במצרים, ואין מקום למעשה פסח אצלם, כי לא פסח ה' על בתיכם במצרים, וזה דומה למאמרים ז"ל שאמרו במסכת בכורים (פ"א מ"ד) גר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר וכו', כמו כן הדבר הזה, לזה חידש הכתוב דין זה כאן ואמר, וכי יגור אתכם גר ועשה פסח, הוסיף בו תוספת [אות ו'] פירוש שהגם שאינו מהיוצאים ממצרים, אף על פי כן מלבד שצריך לעשות כל המצות, ואף גם זאת ועשה פסח וגו' "עכ"ל, ויסוד הדברים נמצא בדברי הרמב"ן ז"ל שם עיין שם.

ועם שאיני כדאי כלל וכלל, בעניותי לא זכיתי להבין דברי קדשו ז"ל, במה שאמר שרק כאן במצות פסח פירט הכתוב גר משאר מצוות התורה, ואני עני מצאתי שבעוד מצוות פירטה התורה את הגר וכלשון שאמרה גבי פסח, ונקוט כמה בס"ד.

א. גבי אוכל חמץ בפסח, בספר שמות (יב, יט): "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתים כי כל אכל מחמץ ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ". ועיין שם פסוק מ"ח.

ב. גבי עינוי יום הכיפורים, בספר ויקרא (טז, כט): "והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם".

ג. גבי נבלת עוף טהור, בספר ויקרא (יז, טו): "וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבש בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר", ועיין שם בפירוש רש"י ורבותינו המפרשים נ"ע.

ד. גבי פרשת עריות, בספר ויקרא (יה, כו): "ושמרתם אתם את חקתי ואת משפטי ולא תעשו מכל התועבות האלה, האזרח והגר הגר בתוכם".

ה. גבי נוקב שם ה', בספר ויקרא (כד, טז): "ונוקב שם ה' מות יומת, רגום ירגמו בו כל העדה, כגר כאזרח בנקבו שם יומת".

ו. גבי פרשת רוצח ומכה נפש בהמה, בספר ויקרא (כד, כב): "משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני ה' אלהיכם".

ז. גבי מצות מנחת נסכים בקרבנות עולה ושלמים, בספר במדבר (טז, ג): "כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה ריח ניחח לה, וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם לדרתיכם ועשה אשה ריח ניחח לה כאשר תעשו כן יעשה הקהל חקה אחת לכם ולגר, הגר חקת עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני ה' תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם". [וצ"ב כל הכפלויות ועיין בדברי המפרשים].

ח. גבי קרבן עבודה זרה בשגגה, בספר במדבר (טו, כט): "האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה".

ט. גבי מגדף והעושה ביד רמה, בספר במדבר (טו, ל): "והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה".

והנה בכל המקראות דלעיל הם ממש כמקרא דפסח שהתורה הזכירה אזרח וגר, אבל מצינו עוד מקראות הרבה שפירטה התורה גר, אם כי לא בלשון אזרח וגר, וננקוט כמה בס"ד.

י. גבי העלאה בחוץ, בספר ויקרא (יז, ח): "ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או זבח, ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו".

יא. גבי איסור דם, בספר ויקרא (יז, י): "ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני בנפש האכלת את הדם והכרתי אתה מקרב עמה וגו', על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגר הגר בתוכם לא יאכל דם".

יב. גבי כיסוי הדם, בספר ויקרא (יז, יא): "ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר".

יג. גבי מולך, בספר ויקרא (כ, ב): "ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות יומת עם הארץ ידגמהו באבן".

יד. גבי מקריב בעל מום, בספר ויקרא (כב, יח): "דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, ואמרת אלהם איש איש מבית ישראל, ומן הגר בישראל, אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם

אשר יקריבו לה' לעולה לרצונכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים."

ואולי יש לדחוק בדברי רבינו האור החיים הקדוש זיע"א, שרק גבי פסח הוה קשיא ליה, משום שגם בפרשת פסח האמורה בספר שמות (יב, מה) כתוב: "וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו, והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא יאכל בו, תורה אחת יהיה לאזרח ולגר הגר בתוכם", וגם בפרשת פסח האמורה בספר במדבר כאן כתוב: "וכי יגור אתכם גר, ועשה פסח לה', כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה, חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ", הרי בשני המקומות פרטה התורה שגר חייב במצוות בפסח, ולכן קא קשיא ליה "למה פרט הכתוב הגר במצוה זו מכל המצוות", כלומר בשני מקומות בתורה, מה שאין כן בשאר המקומות הנ"ל שהבאתי, שישם פרטה התורה חיוב הגר רק במקום אחד, כך נלע"ד לדחוק בדברי קדשו וצע"ע, והיודע בה דברים יאלפני בינה יאיר עיני, וישא ברכה מאת ה'.

ברכת יישר כח גדול למו"ר שבעטניו של נח"ץ פינה מזמנו לכתוב לנו דברי תורה, יה"ר שיוכה להגדיל תורה ולהאדירה מתוך נחת ושמחה ובריאיות איתנה ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציו אכ"ר המחבר.

הסכמת הגאון הגדול רבי יוסף ליברמן שליט"א
ראש ישיבת "כולל שומרי החומות"
מחבר הספרים החשובים משנת יוסף עמ"ס שביעית
ושו"ת י"ב חלקים

בס"ד אדר שני תשע"ד

נאים ומשובחים הם ספריו החשובים של ידידי האברך המופלג
מאוד בתורה, שוקד בה בחשיכה כבאורה, צולל במים אדירים,
ומעלה פנינים יקרים, הרה"ג ר' יוסף חיים אוהב ציון שליט"א,
מיקירי שכונתנו, שזכה לחבר ולהוציא לאור כמה ספרים יקרים,
ועתה נפשו אותה ויעש ספר "החודש אשר ישועות בו מקיפות"
כשמו כן הוא בעיני הלכה ואגדה שבחודש ניסן.

וכבר אתמחי גברא בלשונו הזהב, בבקאות והיקף רב, ובודאי
יתענגו בו לומדי ואוהבי התורה.

השי"ת יזכה להמשיך לתת לנו פרי קודש הילולים מתוך בריאות
שלוחה הרחבה ונחת לאורך ימים טובים.

בברכת התורה ובאהבת עמליה

יוסף ליברמן

מכתב ברכה מאת ראש בית מדרשינו
הרה"ג מעוז ומגדול רבי אליהו בחבוט שליט"א
מחבר הספרים החשובים:
ללקוט שושנים, שפתי שושנים, שושנת העמקים, ועוד

יום טו"ב לחודש אשר נהפך מיגון לשמחה, אדר ב'
שנת "ידידנו הגאון רב יוסף חיים אוהב ציון" (עם האותיות - תשע"ד) לפ"ק

בטרם אחל"ה לדבר, עלי חובה לבאר, כי אנא עניא לא
הגעתי למידה זו לכתוב מכתבים לחוברי חב"ר, ומה גם
דכל באי שער הספר מאי אכפת להו תם מה הוא אומר,
ומ"מ לא אוכל להתעלם מבקשת הגאון המחבר, אשר
אכן לו יאה ונאה השיר והשבח אשרי הגבר, כי על כן
אגלה טפח ממעט שבחו של הגאון אשר בנה בית חדש

רב טובך אשר צפנת ליום הזה אשר עינינו צופות, בהאי חיבו"ר
לטהרה אמירות צרופות, עבודת פר"ח כפתורי"ם היוצאים
מכפתור והיו לטוטפות, קו"ל אשר חפ"ש עשה נקבצו כיתות
כיתות של פרחי ובעלי אסופות, ושיחת מלאכים שחי"ן פור"ח
ממור נוטפות, ויקח את עיו"ן בדעת ובתבונה בשכ"ל הקודש
ובמתק שפות, קל"א שענייני"ה יפות, הכי קרא שמו "החודש
אשר ישועות בו מקיפות", והמה ג' ספרים נפתחים פתוחי חותם
עלי ניירו"ת מוקפות, האחת אהובה צולל ביי"ם סגול"ה בעת
תקופות, ושניים יסעו כונס ברמיז"ה משמיע קול גלג"ל בגופות,
ואל השלושה ל"ו בא על ההגדה בארו"ת נסברו"ת מלא חפניו
טפופות, דבר בעט"ו מה טוב ע"ט העבודה הזאת **בחודש**

יוס"ף עיננו איהו דגלי לן השתא זרוע תפארתו, מק"ל שוקד
כחשיכה כאורה תמיד תהלתו, מבוקר עד ערב יוכת כתית למאור

וזה פריה ביצע אמרתו, זה סיני גם עוקר הרים ויחרד כל ההר
ושסע אותו, ואף מידו"ת חכמים לבושו ובג"ם ענוי"ם סותו,
מני"ר האברך כמדרשו לפי מיעוט השנים הרבה מקנתו, מבחירי
בית מדרשנו פה עיר קדשנו חבל נחלתו, אחד מיקירי יקי"ר
יקירינו רב חביב"א נודע חיבתו, הרה"ג ר' יוסף חיים אוהב ציון
יעומד חי עוד רבות בשנים שלם בגופו שלם בתורתו, ויפוצו
מעיינותיו מכל כתביו לא ימיש מעשות פרי דתו, וילך הלוך וגדל
מיום ליום ומחודש לחודש

חיים הם למוצאיהם כל דברי התורה הזאת כי זכה משנתו, ובכן
אשרי שיאחז להחזיק בידו ומאוצרו הטוב יריק ברכה מנה אחת
אפיים ושתים בכניסתו, גם ה' יתן הטוב מושב"ע ועומד בברכות
שמים מעל הון ועושר בביתו איש כברכתו, משובצים זהב יהיו
במלואותם ויראם את כל בית נכאתו, יציו ה' את הברכה ואכלתם
ישן נושן וישן מפני

אוהב ה' שערי ציון יותר ממכון שבתו, המה שערים המצויינים
בהלכה אחת דתו, כי על כן בזכות זאת התורה הבט משמים
וראה כי יראי חטא ימאסו נתנונו למשיסה הרס בעברתו, עד מתי
רשעים יעלוזו וכל חכם לב דל"ה דל"ה והמכסה צרה נתמלאה
סאתו, וגם זבול קדשך ביד צר נכרים מקרקרין בהיכלו כל איש
צור"ר בביתו, אשימה עלי מלך שתהא אימתו, ייתי ויפסח
השתא הכא ירום הודו ותנשא מלכותו, ויעשו בני ישראל את
הפסח במועדו מלבד עולת

הכו"ח לכבודה של תורה, ובחיבה יתירה,
אדם פשוט, קטן פעוט,
הצעיר אליהו בחבוט
סין טין וקטין

הסכמת הגאון הצדיק חסידא קדישא ופרישא
בנם של קדושים ר' שלמה בוסו שליט"א

HARAV SHLOMO BUSSU
JERUSALEM

הרב שלמה בוסו
ירושלם תובב"א

בס"ד מו"ק ויקרא התש"ע

מכתב ברכה

הריני להביע את הערכתי הרבה להאי גברא רבא חריף ובקי משנתו קב ונקי
קולע לשערה ולא יחטיא ידיו נפשי וחביבי הרב הגאון מעו"מ רבי יוסף
חיים אהב ציון שליט"א על שזכה לבשם את שולחנם של מלכים בחיבוריו
הגפלאים המסולאים מפז ומלאים דברי חכמה ויראה בהלכה ובאגדה. והנה
עתה הגיע ידו שוב בחיבורו הנכחי "החודש אשר ישועות בו מקיפות"
המקיף כל ענייני חודש ניסן. אשר במעט שהספקתי להאריך בגיליונותיו ראיתי
דברים נפלאים המרעננים נפשות מבקשי השם ואינו צריך אלא לברכה שזכות
אבותיי הקדושים תעמוד לו ויזכה להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה מתוך
בריות איתנה ונהורא מעליא עד ביאת גואל דדק אמן.

בברכת התורה

ע"ה שלמה בוסו ס"ט
שלמה בוסו

גו"ן להאי ס"ק רבינו ישראל אביחצירא סידנא בבא סאלי זיעענטי"א

RABBI AMRAM OPPMAN
29 YECHEZKEL ST.
JERUSALEM E. ISRAEL

עמרם אופמן
מז"ן בהעדה החרדית ירושלים
רחוב יחזקאל 29 ירושלים ת"ו
מל: 02-5821998

705 3700 7 134 67 00

[illegible]

ה'שנ"ח כסלו י"ג

הסכמות כ"ק אדמו"ר מובאד אישל שליט"א

Rabbi Schame Hirsch
Prachya 2 Jerusalem
Israel
02-532-3314

שמואל ווירש
בן הרה"ג צ"ח י"א ישראל חיים
כ"ק מדרך האדמו"ר מובאד אישל וצוק"ל
דור ספרד 2 טיר הודו וירושלים תשס"א

בפ"ד אור ליום ח' תשרי כ"ח חיי אורי ב' שנת בקיום התורה

דבר חז"ל אמרו ארבעה צריכים חיונו ואילו חן תורה ושקטם טובים וכו' ומדאי שטלבי שכל
אדם צריך להתרחק מבעש המור בכל מור, צריכים גם כן לחזק כל אחד את חברו, ומאמר הכותב
מובאד מנפלא לענין דרך ארץ חזק ונחלתו וכו' ואם בדרך ארץ נאמר כך כל שכן בתורה וכל
שכן במוסעו שבעטנותו ודברים הושפל בבור התורה.
הנה בא אלי דבר ונאמן ויפה חיים אהב ציון שלימ"א הלמוד ליוה"ד הרב נאמן י"י יקב"י ויסק
וצ"ל דוקא על דברו עני לבקש סמך הסכמה, וזו אמר לדעות שיש המסכים בכלל וסמך שכן על
דבר חז"ל ודראשונים ובפרט על דברי רמב"ם אור שמע דרשנו ובעל שם טוב ולמדנו
הקדושים ח"ק אם ראשונים במלכותם וכו', אבל לא יסורו דרשים פני דרשים כי הוא איש סביר
ודא אלהים, על כן נהג לעשות דבריו המפני חרדי לאדם ישר, כי שם עשה נפשו לזכרון
בנושם אשר בשם יתבה התורה אשר בו יושעות מניפות שיהא על חורש טמן ראש לחישים
ודעות שבנינו נגאלו ונבטן ערדיו לדונאל ונבא לאכול מן חובבים וכן המהלים והראש
על כן בעזר נדולה ושיעור בידו לדונאל לאור תעלומות המה ודור ח' אלוהי קמו ויעלה למעלה
על כבוד ההנהלה וישלח ברה בכל מעשה ידיו.

הב דברי הכותב לביבור התורה ולסידור
שמואל בן לאמאמר נאמן הקדוש והמבור מדר"ח נ"י.

רמ"ח ח"י

מדב"ר קדמו"ת

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. על כל הטובות אשר עושה השי"ת עמנו ושם חלקנו מיושבי בהמ"ד ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו וזיכנו לחדש בתורתו הקדושה ולהוציא חלקנו אשר קבלנו מסיני ובפרט אגדלנו בתורה בהופעת קונטרסי זה אשר שמו יקבנו "החדש אשר ישועות בו מקיפות".

והנה ידעתי גם ידעתי אשר כל רואי ילעיגו לי יפטירו בשפה ויאמרו הראיתם את זה אנוש מזער זעירא, דלית ביה שיעורא, באין מבין שדעתו קלושה, גם הוא פרש מושך בקס"ת קנ"ה להיות עולה על מזבח הדפוס, מדפ"ס ועולה בעט ברזל על לוח חרושה.

וזאת אשיב להם כעין מש"כ הג"ר יוסף פלאג'י זצ"ל בפתיחתו לספרו ויוסף אברהם, ידעתי ביני ידעתי מיעוט ערכי ושפלותי ודלותי, ואולם שמעו נא המורים שכל דברי אלה מלאכה ואינה חכמה כי אם לקוטי בתר לקוטי וילקט יוסף חיים, מפי סופרים וספרים אשר נמצאים עימי באמתחתי, אס' המזכיר כל סגולות חדש ניסן וליל הסדר.

וכבר כתב הגאון ר' צדוק הכהן מלובלין בספרו פרי צדיק (פסח אות ט"ז) וז"ל, ולכן נקרא ליל התקדש חג שכל קדושת החגים מסתעפים מליל זה שכן פסח נקרא ר"ה לרגלים דראש היינו שהוא רישא לכולא גופא דבתר רישא גריר דכל הרגלים מסתעפים מקדושת חג הפסח וקדושת החג הוא עיקרו מלילה הראשונה נמצא דמלילה הראשונה נתקדשו כל החגים, עכ"ל.

ואגב אבאר בס"ד מה שעלה בדעתי לפרש הפסוק שפתחנו בו כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, דהנה נודע דכוס הוא סוד שם אלוקים שהוא גימטריא כוס ושם אלוקים הוא דין (ועיין בזה בשער הכוונות ענין הקידוש דף ע"א וע"א ולהרי"ח הטוב בספרו על התהילים חיים והשלום פרק קט"ז פסוק י"ג מש"כ בזה) והנה אם אנו רוצים להפך מדת הדין למדת הרחמים ולהגיע למצב של **"ישועות אשא"** אז צריכים אנו לובשם ה' אקרא דשם ה' הוא כינוי לתורה וכמו שהובא בספר כרוב ממשח (מערכת ת' אות פ"ה) בשם האבודרהם דהתורה נקראת שם ה' לפי שהיא מלמדת כבוד שמו, וע"ע בזוה"ק (ח"ג דף ק"ב ע"א) מה דאיתא שם שאין מדת הדין שולטת בעוסקי התורה וע"ע שם (בדף ק"ס ע"ב) ובמיוחד ובמסוים בימי הפסח יש להתחזק בהתמדת התורה וכמו שהאריך בזה הגר"ח קרלנשטיין זצוק"ל בקונטרס בעניני חודש ניסן וחג הפסח (עמ' פ"ה עיי"ש).

והנני בזה להודות לאכסניה של תורה ישיבת שושנים לדוד תכב"ץ אשר הנני חוסה בצילה קרוב לעשור שנים ולמנצחים במלאכת הקודש ראש הכולל הרה"ג ר' מאיר יוחנן שליט"א ואשר על ידו השני החפץ בעלום שמו יה"ר שיזכו עוד להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא אכ"ר.

גם הנה ברך לקחתי למעלת רעייתי הנכבדה והצנועה עזרתי בחיים אשת חיל מנב"ת מרת הדסה תחי' אשר הודות למסירות נפשה הנפלאה בכל עניני דביתא ובטיפול וחינוך הילדים אשר חנן ה' אותנו, ונותנת סיפק בידי לעסוק בתורה הקדושה מתוך מסירות נפש וכל שלי שלה הוא. יה"ר שהשי"ת יחזקה ויאמצה בכח ובריאות, ונזכה יחדיו לגדל את כל בנינו לתורה לחופה למצוות ולמעש"ט, ולראות בשמחתם מתוך נחת ושלום בריאות איתנה ונהורא מעליא ששון ושמחה אושר ועושר וכט"ס אכ"ר.

וכצאתי את הכר"ך אשא כפי בתחינה לאל שוכן מעונה אבינו אב הרחמן רחם נא עלינו ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורתך באהבה ובשמחה, ותעזרני על דבר כבוד שמך לראות את יתר הכתבים הנמצאים עמדי בכת"י יוצאים לאור עולם מתוך בריאות הנפש והגוף ברמ"ח אברי ושס"ה גידי,

לו _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו עד עולם
ויהיו כל זרעינו זרע קודש גדולים בתורה וביר"ש טהורה
אכ"ר, ובמהרה נזכה לייעוד הנבואה כימי צאתך מארץ
מצרים אראנו נפלאות ונזכה לראות בשוב ה' ציון ובנין בית
הבחירה עומד על עומד על תילו ונאכל שם מן הזבחים מן
הפסחים אכ"ר.

המודה להשי"ת לשעבר ומתחנן על העתיד
הצעיר **יוסף חיים** בלא"א ר' מרדכי **אוהב ציון**
פעה"ק **ירושלים** תובב"א

ו' ניסן תש"ע יום הילולא דאדמו"ר הקוה"ט משומר אמונים
רבי אהרן ראטה מח"ס שומר אמונים וש"ס זיע"א

מדבר קדמות למהדורא תליתאה

אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה על אשר זיכני להוציא לאור עולם ספר זה ושאר ספריי, ובעזרתו יתברך וחסדיו אשר לא תמו נתקבלו הדברים באהבה אצל שוחרי התורה, כן יעזרנו עוד כל הימים להגות בתוה"ק להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות, וראיתי להביא פה פנינה יקרה מספר ישמח ישראל להאדמו"ר מאלכסנדר בפרשת החודש (דף ד' ע"ב) שכתב להקשות על מימרת הגמ' בפסחים דף ו' שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, דמאי כפילותא דשואלין ודורשין, וכתב להסביר הדברים על פי מאמר רבינו הקדוש מווארקי זצוק"ל זיע"א שכתב לפרש הפיוט החודש אשר ישועות בו מקיפות, מלשון החנוני מקיף, שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שואל ומלוה בחודש הזה הישועות על סמך הזכות שיזכו אח"כ ומראשית כזאת הודיע אז במצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה וכדרשת חז"ל באיזה זכות בזכות קבלת התורה שיקבלו אח"כ ודבר זכות הזה מתעורר בכל שנה בחודש ניסן שהקב"ה פועל ישועות על סמך הזכות

לה _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

שנהיה אח"כ זכאים, עכל"ק. והוסיף הישמח ישראל דאיך נזכה להלואה זו כאשר ניתן לב לחשוב על נשמתינו עד כמה הושפל כבוד רח"ל ואיככה נוכל לפתוח פה ולשון בליל התקדש חג הבעל"ט ואנחנו דורשים בכל לב לספר ביצי"מ ולהרגיש ג"כ בקדושת החג הקדוש הזה שהוא ראש לכל המועדים אז הקב"ה שואל לנו בדרך שאלה הישועה לעזר אלקי לתשובה שלימה וכמובא בספר חסד לאברהם אזולאי דל' יום קודם הפסח מעבירין רוח הטומאה מכל רשעי ישראל עד שבאים בליל התקדש חג בלב טהור ובלי חטאים, וזהו ההקפה והשאלה וזהו מאמרם ז"ל "שואלים" היינו לשון השאלה מהשי"ת אבל כל זה בתנאי שאנו "דורשים" ומבקשים ההכנה ההיא באמת ובלב תמים.

ומודים דרבנן היינו שבחייהו לראש בית מדרשינו **ברכת אברהם** אשר בפי ישרים מלא תהלות, המושלם ומופלג במעלות רמות בתורה, אהוב למעלה ביראת שמים טהורה אשר לחכמתו קודמת לתפארתה, רב גובריה וחיליה לאורייתא, בה לעי יממא ולילותא, במים עמוקים לאוקמי גירסא אליבא דהלכתא לאסוקי שמעתתא, הדור הוא ארי שבחבורה, עוקר הרים וטוחנן בסברא, מבין דבר מתוך דבר בתבונה, לבו הטוב לכל דורש ומבקש בבית המדרש פתוחה, לעמוד לימינם להמציאם מנוחה, שמו הנערץ והמהולל הולך

לפניו, בסבר פנים יפות מאירים פניו, כמוהר"ר אליהו בחבוט שליט"א, יהא רעוא מן קדם אבוהן דבשמיא שיזכה עוד להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות גופא ונהורא נפישא יאריך ה' ימיו בנעימים ויוסיף שנים, דשנים ורעננים, להמשיך במפעליו הכבירים וזכות התורה תגן עליו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו עדי נזכה בקרוב לקבל פני משיח צדקינו ומלכינו בראשינו אמן.

ובצאתי אשא כוס ישועות לאל רוב ההודאות אדון כל הנפלאות, ויבן לי עזר מצלעות, כי לא טוב לבדו היות, וכל עול ומשאות, פרקה מעלי בכשרון פלאות, במעשה ידים לא נלאות, בחכמה לחסוך כל תלאות, למען אוכל לעסוק במדעות, לכן את כוס ברכתי לה אשגרה ותחינתי אפיל לאדיר ונורא, שנזכה לראות צאצאינו לתפארה, עוסקים בתורה אשר טובה היא מכל סחורה, ומדקדקים במצוותיה בקלה כבחמורה, מתוך בריאות גופא ונהורא, עד כי יבא שילה במהרה.

יה"ר שנזכה במהרה לבנין בית קדשינו ותפארתנו ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו, אכ"ר.

פתיחה ראשונה במילי דאגדתא

בענין מצרים אתרא דשכחה, ופסח ומילה מסוגלים לזכרון

איתא במכילתא פרשת בא (פיסקא ה') בזה"ל, והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום מפני מה הקדים לקיחתו של פסח לשחיטתו ארבעה ימים, היה ר' מתיא בן חרש אומר ואעבור עליך והנה עתך עת דודים הגיע עת שבועתו של הקב"ה שנשבע לאברהם שיגאל את בניו ולא היה בידם מצוות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה, ערום מכל המצוות נתן להם הקב"ה שתי מצוות דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי עכ"ל המכילתא, וכן הוא בפרקי דר"א פרק כ"ט עיי"ש.

והנה יש להבין מדוע דוקא בזכות ב' מצוות אלו זכו ישראל לצאת ממצרים ונראה בס"ד ליישב הענין והוא בהקדים הקדמה חשובה ומופלאה מאת מו"ר הגר"א פלאג'י בספרו

שמו אברהם ח"ב (דרוש ג' לשבה"ג דף ל' ע"ג) וז"ל, שם, יש לחקור בענין עשר המכות איך שכח פרעה הצער הגדול שסבל במכות ראשונות ואחר דרשעים מלאים חרטות חטאתי הפעם ה' הצדיק, וחטאתי לה' אלהיכם ולכם, ועתה שא נא חטאתי, אינו אלא כדי להביא מכות אחרונות ובמה, ויחזק ה' את לב פרעה ושכח הצרות שסבל דהסטרס אחרא גברה במצרים לשלוט שר של שכחה וזה לך האות ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. וכן ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף והיה כפוי טובה דאחר כל הטובה אשר עשה יוסף למצרים והחיה אותם ויצבור יוסף בר ואת כל הכסף לבית פרעה אל גנזי המלך ותכון מלכותו מאד, שילם רעה תחת טובה לבני יעקב ויוסף מסיבת "שר של שכחה ששלט הרבה במצרים".

והמשיך הרב דלפי"ז ישנו בנותן טעם לעצת יעקב לבניו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה וגו', בטנים ושקדים, דלכאורה כמו זר נחשב להביא פירות דקות וקטנות למנחה לאדוני הארץ, ועל זה ראיתי למוה"ר חסיד שבכהונה בספר מדרש תלפיות (דף קמ"ה ע"ב) דבטנים האוכל אותם יועיל לזכירה ולפי מונח זה דבמצרים גברה הקליפה משר של שכחה ובפרט במלכים ושרים אדוני הארץ הנה מה טוב ומה נעים להביא להם מנחה גדולה סגולה לשכחה דאתיא זכירה דהוא דבר יקר להם דאינו בנמצא שם

מב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ומהאי טעמא העד העיד יוסף כשהיה במצרים כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי עכ"ל הגר"א פלאג'י זצוק"ל, וע"ע לרב אחאי גאון רב ומו"צ בעיה"ק טבריא ר' יקותיאל שליט"א בספרו זכר עשה (עמ' קט"ז) מש"כ עפ"י הקדמה נפלאה זו.

ועוד יש לנו להקדים הקדמה שניה דהנה נודע דהשכחה באה מן המוות, והנני להעתיק כאן מש"כ בחיבורי ברית תורה כת"י פרשת לך לך וזה לשוני שם, כתב הגר"ח פלאג'י בספרו החיים יודוך פרק קי"ט אות ל' וז"ל, שם, לעולם לא אשכח פקודיך כי במ חיייתי, אפשר עם מה שאיתא בתנחומא דהשכחה באה לעולם מצד המיתה וכתבו המפרשים שמטעם זה דוד המלך היה זכרן גדול משום דדוד מלך ישראל חי וקיים וזה כונת הכתוב תחי נפשי ותהללך וכו', כי מצוותיך לא שכחתי דהא בהא תליא, דכיון דתחי נפשי ותהללך מזה נמשך לי תועלת לזכירה כי מצוותיך לא שכחתי. והשתא זהו שאמר לעולם לא אשכח פקודיך כי במ חיייתי והזכירה באה לי משם וכאמור עכ"ל, וע"ע למר בריה הגר"א פלאג'י זצוק"ל בספרו אברהם אנכי עה"ת סדר בראשית אות ה', ובחיידושיו על מגילת קהלת סימן ב', ובספרו שמו אברהם ח"ב דרוש י' לשבה"ג (דף ט"ל ע"א) מש"כ בענין זה דהשכחה באה מן המוות, וכן לאחי ידידי הגר"א יקותיאל שליט"א בספרו זכר עשה (עמ' קי"ח קכ"א שכ"ג).

והנה לפי ב' הקדמות הללו דהשכחה באה מן המוות והרי נצטוונו בתורה (דברים טז, ג') למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך וסגולה ב' מצוות הללו דפסח ומילה הם לסלק המיתה ולהביא חיים לעולם. זה יצא ראשונה במצות מילה שמביאה חיים לעולם כ"כ רבינו הרי"ח הטוב בספרו מלאך הברית פרשת לך לך וז"ל, נודע כי הערלה היא מצד הנחש דרגא דמותא וע"י המילה שכורתין הערלה בזה מהפכין מדת הדין למדת הרחמים וע"כ אותיות מו"ת יתהפכו ויהיו אותיות תו"ם כי מו"ת למפרע הוא תום, ולכן הנימול נקרא תמים לשון תו"ם הנזכר ולזה אמר אני אל שדי המשדד מערכות הטבע ומהפך הדין לרחמים והקללה לברכה לכן התהלך לפני במצות מילה ואז והיה תמים שיתהפך לאותיות תום עכ"ד דברי הרי"ח הטוב. ונפק"ל מדבריו הקדושים דע"י מצות המילה מסלקין המוות מן העולם.

וכזאת ממש מצאתי לאדמו"ר ממונקאטש זצוק"ל בהקדמות לספרו חיים ושלוש שכתב וז"ל, וגם נודע מתיקוני הזוה"ק כי מאן דנטר מילה ז"ז מו"ת כמו מזוזה וגם אמרו חז"ל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר כדאמרינן בפסחים (דף צ"ב ע"א) ומקיימין מצות מילה בחת"ך בסוד החותך חיים לכל חי עכ"ל והארכתי בזה בספרי ברית ותורה כת"י יזכני השי"ת להוציאנו לאורה במהרה אכ"י"ר.

והנה גם סגולת קרבן הפסח לסלק המיתה ולהביא חיים והוא בהניח מה שמצאתי בס"ד להגאון המופלא המקובל ר' דוד זכות ממודינא בספרו זכר דוד (מאמר ג' עמ' קס"ו בהוצאת ישיבת אהבת שלום) וז"ל, שם, וצוה להם שיעשו זה הרושם של הדם של קרבן הפסח בג' מקומות על המשקוף ועל שתי המזוזות כנגד ג' אותיות של שם שי"ן דל"ת יו"ד הנראה במזוזה שהוא בר"ת שומר דלתות ישראל והוא השם המשדד המערכות ומבטל כל הנחשים והכשופים, ולכן לרמוז לג' אותיות שלו צוה להם על כל הגעה טבילה, ולא יעשו טבילה אחת לכל המתנות והנה אותיות מזוזת הם זז מות כנודע בסוד המזוזה ומזוזה בגימטריא ס"ה כמנין שם אדנות וזה השם במילואו הוא תרע"א דהיינו פתח ושער כנודע והקרבן נקרא פסח "לפי שפסח הקב"ה כנודע והצילם מן המילתה" וזהו מזוזת זז מות ואף המשקוף גימטריא מיל"ה מו"ת, דהיינו שבזכות המילה ניצולו מן המיתה וע"ע שם (בעמ' קפ"ג) שביאר שגם המצה היא בסוד המזוזה עיי"ש דבריו הנפלאים.

ועוד מצאתי עתה בהגש"פ חודש האביב חלק נחלי בינה (עמ' י"ד אות פ"ה) שכתב בשם הרב ליקוטי יהודה וז"ל, איתא בשם אא"ז הרה"ק החידושי הרי"מ ז"ל שאמר ופסח נותנים מתן חיות בכל יהודי והטעם כי פסח ומילה הם שני מצוות עשה שאם עוברים עליהם מחוייבים כרת ומדה טובה מרובה

ממדת פורענות שאם מקיימים אותם הם נותנים חיות ואריכות ימים ההיפוך מן הכרת עכ"ל.

נפק"ל מכל הנ"ל דבכח מצות קרבן פסח ומצות מילה להביא חיים ולסלק המיתה והנה זה עתה שעמ"י יצאו ממצרים שהיא אתרא דשכחה רצה הקב"ה לתת להם מצוות אשר על ידם יסולק מעליהם קליפת השכחה ויזכרו יציאת מצרים כל ימי חייהם ולכן נתן להם דייקא מצוות אלו דפסח מילה שהם בסוד החיים וסילוק המוות ודו"ק כי נפלא הוא.

ועפ"י הקדמות אלו פירשתי סמיכות הפסוקים בפרשת ציצית שאנו אומרים למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוהיכם וסמין ליה אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים וכו' ולפי הנ"ל יובן היטב דהקב"ה מזהיר אותנו שנזכור מצוותיו שהרי ע"מ כן הוציאנו ממצרים שהיא אתרא דשכחה וכו"ל.

ועוד ביארתי עפ"י הנ"ל את המנהג להניח כוס חמישי והוא כוס של אליהו ועיין בזה בטעמי המנהגים אות תקנ"א בשם הגר"א ובמ"ב סימן ת"פ ס"ק י', וגם בזה נקדים דברי מו"ר הגר"א פלאג"י בספרו ואברהם זקן (דרוש ג' לשבה"ג דף נ' ע"ג) וז"ל, ומה נמלצו אמרי יושר דהביא בחלקו של יוסף סו"ס שמע אברהם על מי שנוהגים לומר אליהו זכור לטוב ולא נוסח אחר, עפ"י גורי האריז"ל דהזכרת שם אליהו יועיל

דאתיא זכירה זכירה דהמלאך דשמו יה"ו-הוא הנותן זכירה שיזכור האדם תלמודו ולכן בדיק בשמיה אל-יה"ו כיעו"ש. עכ"ד.

ועפי"ז יובן היטב מדוע אנו עושים הלילה הזה כוס לאלהו זכור לטוב דהזכרת שמו מועלת לזכירה והלילה אנו מצווין לזכור יציאת מצרים ודו"ק.

ואסיים בפנינה קטנה דהנה נפסק בשו"ע (סימן תע"ב סעי' ט"ז) בזה"ל מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי וישאלו עכ"ל, והרבה טעמים נאמרו בדבר ולפי כל הנ"ל נראה לבאר דהנה אגוז"ז בגימטריא טו"ב ועיין בספר זכר עשות למהר"י ארגואולי ז"ל (במערכת ט' אות ז') דטוב נקרא הזכרן והקדמה זו שוגר"ת ומשוגר"ת בספרי הגר"ח פלאג'י ומר בריה הגר"א פלאג'י ומר בריה הגר"נ פלאג'י ולפי"ז יבא טוב דלכן חז"ל נתנו לנו רמז שנזכיר לילדים זכרון יציאת מצרים ע"י האגוז שהוא בגימטריא טוב המרמז לזכירה והוא בדרך צחות.

ועתה סמוך לגמור המאמר ראיתי דבר נפלא בספר ערכי יהושע (מערכת פ' אות י"א) בחזיון לילה הוגד לי סוד הכתוב הפח נשבר ואנחנו נמלטנו כי פ"ח מספר ב' פעמים ד"ם ורמז למאמר הכתוב ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ודרשו חז"ל בדם פסח ובדם מילה וזהו ביאור הפ"ח

נשבר ואנחנו נמלטנו. בזכות שני דמים אלו נמלטו ישראל ממצרים והבן, ובזה מובן מה שאמרו במגילה (ט"ו ע"ב) מה ראתה אסתר שזימנה את המן, ר' אלעזר אומר פחים טמנה לרגלו ודקדק להבין שסעודתה היתה בפסח וכוונתה הייתה להזכיר זכותם של ישראל והבן והוא נפלא ודפח"ח.

[וסמוך להדפסה מצאתי בספר משא גיא חזיון על הגש"פ דף מ"ד ע"ב שכתב בביאורו על פיוט חד גדיא פסקת ואתא שונרא וז"ל, שונרא זה מצרים וכינה אותם בלשון זה שהחתול שכחן בטבעו, עד שהאוכל ממה שאכל החתול ממנו שוכח תלמודו והוא משל על מצרים אשר חי מהרה שכחו מעשה יוסף שהצילם מרעב והעשיר ארצם באוצרות המדינות כולם עכ"ל. ולפי דברינו הנ"ל הדברים נפלאים ומאירים].

פתיחה שניה במילי דאגדתא

בדברי האריז"ל שהנזהר ממשוהו חמץ בפסח
מובטח לו שלא יחטא

מקור הדברים

כתב הבאר היטב בסימן תמ"ז ס"ק א' וז"ל, האריז"ל כתב
הנזהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל
השנה עכ"ל, ובספר משנת חסידים להגאון ר' עמנואל חי
ריקי הי"ד (מסכת חודש ניסן פרק ג' אות ד') כתב וז"ל, והשומר
פסח מחמץ כהלכתו ויחמיר בו בכל החומרות שמחמירים
המחמירים יועיל לנפשו מאד עכ"ל, וכן בספר מחברת
הקודש (חלק בית מועד שער יציאת מצרים) כתב וז"ל, מצאתי
כתוב משם הרח"ו ז"ל שכל השומר פסח כראוי בכל ענינו
הוא תועלת לנפשו לכלל השנה והחברים היו מחמירים כמנהג
האשכנזים, ובספר מקדש מלך על הזוה"ק להרש"ב זצוק"ל
על הזוה"ק (דף רפ"ב ע"ב) כתב וז"ל, משם בארה כאשר
קיבלנו מפי גבורת אור המופלא האר"י ז"ל כי כל איש

השומר פסח כהלכתו אין שולט בו יצה"ר וזהו שאמר רעיא מהימנא כולהו צריכי למהוי נטורים מחמץ ושאור בכל שהוא וכל מאכלין ומשקין כולהו נטורין ומאן דנטיר להון מחמץ ושאור, גופיה נטיר איהו לתתא ונשמתיה לעילא עכ"ל, ויש שרצו להביא ראיה לזה מדברי האריז"ל בשעה"כ בענין פסח דרוש ד' ולדעתו אינה ראיה כלל עיי"ש ותבין ואכמ"ל,

ראיה מדברי הזוה"ק

בספר דברי תורה לאדמו"ר ממונקטאש (מהדורא שתיתאה אות פ"ו) הביא ראיה לזה מהזוה"ק פרשת כי תצא (דף רפ"ב ע"א), וז"ל הזוה"ק שם מארי דפסחא בזמנא דשליט עלייהו ליל שימורים כולהו צריכים למהוי שמורים ונטורים מחמץ ושאור בכל שהוא וכל מאכלים ומשקים ומאני דפסחא כולהו נטורין ומאן דנטיר לון מחמץ ושאור "גופיה איהו נטיר מיצה"ר לתתא ונשמתיה לעילא" עכ"ל, וכן הביא ראיה זו הגאון המובהק ר' ראובן מרגליות בספרו נפש חיה סימן רמ"ב ד"ה ובזה עיי"ש,

הקושיא הנודעת על דברי האריז"ל

בספר דברי תורה לאדמו"ר ממונקטאש ח"ב אות קל"ד כתב וז"ל, כד הוינא טליא שמעתי בשם אשה חכמה

המפורסמת זקנתי (זקנת משפחתנו מצד אמי הרבנית מרת בילא ע"ה בת זקיני הגאון המפורסם כמוהר"ר יצחק הלוי הורוויץ מהמבורג זצ"ל) דהנה בתוס' חולין הקשו איך ר' ישמעאל קרא והטה והרי קיי"ל אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, ותירץ ר"י דהא דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים ה"מ במידי דאכילה ולא בשאר דברים, והקשתה הרבנית הנ"ל דלפי דברי האריז"ל הנזכרים כי הנזהר ממשוהו חמץ בפסח הוא ניצל מחטא כל השנה הלא ודאי ר' ישמעאל נזהר ממשוהו חמץ בפסח כיון דהוא מידי דאכילה וא"כ איך בא לידי חטא זה להטות הנר, וכן בשו"ת שו"מ (מהדו"ת ח"ד סו"ס י"א) הביא קושיא זו בשם בתו של הגאון ר' יוקל הורוויץ זצ"ל, וכן הקשה בספר ייטב פנים בדרוש לשבה"ג (דף ע"ט ע"ב), וכן הביא להקשות בשו"ת ערוגות הבושם (סימן קל"ח דף קו ריש ע"ג) וכן הביא להקשות מו"ר הגר"א פלאג"י בספרו אברהם את עיניו בחידושיו למסכת שבת (דף י"ב ע"א) בשם הרבנית של הגרעק"א, וכ"כ להקשות בשו"ת תירוש ויצהר (סימן ל"ט).

תירוץ א' מהגאון המקורי ר' צבי יחזקאל מיכלזאהן בשו"ת תירוש ויצהר

בסימן ל"ט שם יישב הקושיא דכוונת האריז"ל דהנזהר ממשוהו חמץ אינו חוטא היינו דוקא ג"כ במאכלות אסורות כגון בשר בחלב נבילות וטריפות טבל וכיו"ב, וא"כ

כאן ר' ישמעאל לא חטא, באיסורי מאכלות אלא באיסור שבת ועיי"ש מה שביאר לפי"ז איך עמ"י חטאו בעגל והא נזהרו ממשהו חמץ ולפי הנ"ל את"ש.

תירוץ ב' מאדמו"ר ממונקאטש בספרו דברי תורה

בספר דברי תורה שם כתב לתרץ דכוונת האר"י ז"ל אינה דוקא להזהר מאכילת חמץ אלא גם מאיסור בל יראה ובל ימצא שהוא אינו איסור אכילה וא"כ אפשר דאצל רבי ישמעאל עבר בשוגג על איסור בל יראה ובל ימצא ולכן חטא בהטיית הנר ועיי"ש עוד שכתב דבאיסור דרבנן ל"ש הכלל דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים וכ"כ בחידושיו על הירושלמי ברכות פרק ה' (עמ' כ') ובמקו"א הארכתני בזה ואכמ"ל

תירוץ ג' מהגאון השואל ומשיב

ובשו"ת שואל ומשיב כתב ליישב דאכילת חמץ הוא איסור התלוי בזמן כמו אכילה ביוהכ"פ ובכה"ג כבר כתבו התוס' דליתא לכלל דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים אמנם בתירוץ זה יש לפלפל טובא אם חמץ הוא איסור גברא או איסור חפצא ועיין מה שהאריך בזה בספר הנפלא קובץ יסודות וחקירות ערך אכילת חמץ והנאתו (עמ' ס"ג) מפי סופרים וספרים.

תירוץ ד' מהגאון שואל ומשיב

עוד כתב לתרץ גם בזה"ל, ובחידושי כתבתי כיון דמשהו אינו חמץ כלל דבטל בשישים רק דחז"ל גזרו משום דבדילי אבל בעצם אינו איסור א"כ בכה"ג לא אמרו הכלל דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, ולכאורה כוונת השו"מ בתירוצו דכיון דהוי איסור דרבנן כל איסור דרבנן האם איסור גברא ולא איסור חפצא ועיין מה שהאריך בזה בשו"ת יבי"א (ח"א חיו"ד סימן י"ד אות ט' בארוכה) ולאחי ידידי בספרו זכר עשה (עמ' רמ"א) ובשו"ת יעלת חן שלו (עמ' פ"ב) מש"כ בזה בארוכה.

תירוץ ה' מהגאון מהר"א פלאג"י

הגאון מהר"א פלאג"י בספרו הנ"ל כתב ליישב דהרי אמרו אין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים במידי "דאכילה" ואכילה תמיד היא בכזית משא"כ האריז"ל קאמר דהנזהר מחמץ בפסח ממשהו וא"כ אפשר דר' ישמעאל אכל משהו חמץ ולא כזית וע"ע אליו בחידושו לחולין (דף ה' ע"ב ד"ה צדיקים) מש"כ ביסוד זה דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים.

תירוץ ו' מהרב ערוגות הבושם

בשו"ת ערוגות הבושם (שם ד"ה ולכאורה) כתב ליישב וז"ל, דרבינו האריז"ל מיירי מהנזהר ממשהו חמץ אפילו מממה שמדינא מותר כגון משהו ע"י תערובת שנתערב קודם

הפסח באופן דאינו חוזר וניעור בפסח דבכה"ג ודאי לא שייך לומר דאין הקב"ה מביא תקלה בזה לצדיקים דהא דמדינא שרי ובה נאמרו דברי האר"י הקדוש דהנזהר ינצל ממכשול איסור כל ימות השנה.

רמזים במקראות ליסודו של האריז"ל

כתב הגאון חיד"א בספרו דבש לפי (מערכת ח' אות יח) דישי לרמז דברי האריז"ל בפסוק ושמרתם את המצות וקרי ושמרתם את המצות כמו שדרשו רז"ל ורמז שאם שמרתם את המצות שמירה מעליא אז תהיו בטוחים שתשמרו את המצוות לבלתי תחטאו.

ובספר פנים יפות (פרשת בא) על הפסוק ושמרתם את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה כתב וז"ל רמז בזה שהנשמר מחמץ בפסח יועיל לנפשו כל השנה להשמר מחטא, הרי שגדולה מצוה זו שהרי אמרו חז"ל (סוטה כ"א) מצוה בעידנא דעסיק בה מציל מן החטא והמצוה הזאת הוא מאיר עיני הנשמה להשמר מן החטא כל השנה, וזהו שאמר ושמרת שהוא לשון קיום, שהמצוה הזאת מתקיימת באדם מימים ימימה כדפירש"י משנה לשנה.

ובספר בית שמואל (אחרון עה"ת סוף פרשת ויקרא) כתב וז"ל עוד יש לפרש הפסוק החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, עפ"י מה דאיתא במדרש

איכה (א', כ"ח) גלתה יהודא מעוני על שאכלו חמץ בפסח. וקשה הא איתא בגמ' (יומא ט' ע"ב) מקדש ראשון חרב מפני ע"ז ג"ע ושפ"ד מקדש שני חרב מפני שנאת חנם ולא קאמר על שאכלו חמץ בפסח? ואמרתי לפרש על פי כתבי האריז"ל שפירש שמור את חודש האביב אביב אותיות אב-י"ב ר"ל חודש ניסן הוא אב לכל י"ב חדשים שאם נוהג כל המצוות שבחודש זה כדין וכהלכה מובטח לו שלא יחטא כל השנה ואם נזהר מחמץ בפסח במשהו מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה, וזה הפירוש גלתה יהודא מעוני שעברו עבירות וקשה היאך עברו עבירות והלא הנזהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה לזה אמר שאכלו חמץ בפסח ולא נזהרו ממשוהו חמץ, וזה הפירוש החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה דכמו שאתם נוהגים בפסח כן תנהגו כל השנה.

וע"ע בספר זכרון זאת להרה"ר מלובלין בחידושיו לחג הפסח עה"פ את חג המצות תשמור מה שפירש על פי דברי האריז"ל, ולעת סיום המאמר ראיתי מה שהאריך בהגדה של פסח הנפלאה מפי ספרים וסופרים להג"ר אליעזר דוד פרידמן שליט"א (מע"מ פ"ד עד ע"מ צ') עיי"ש דבריו הנפלאים, וכן נאם לי אחי ר' אברהם יקותיאל שליט"א שנדבר בדברי האריז"ל לידידי הגאון ר' יהודא משה יוסף שליט"א בספרו שו"ת הרי יהודה (ח"ב סימן ל"ג) עיי"ש ואכמ"ל וכעמ"ק.

פתוחה במילי דאגדתא למהדורא תליתאה

**בענין דברי המן לאחשורוש דעמ"י מפקי
לכולא שתא בשה"י פה"י**

איתא בגמ' מגילה (דף י"ג ע"ב), עה"פ ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י, ופרש"י, שבת היום פסח היום ואנו אסורים במלאכה, וכבר יצאו בעלי הפרשי"ם הלא המה בספרתם, מדוע נקט אותו צורר דוקא שבת ופסח, עיין בספר בן יהוידע להרי"ח הטוב, ובאמרי אמת ליקוטים (דף ס"ו טור ב'), ובחתם סופר סדר מועד (ירושלים תש"ס, ח"ד עמ' צ"ט), ובקובץ נר החיים וויז'ניץ (ב"ב תשנ"ט, עמ' פ"ה), ובקובץ אמרי קודש באבוב (פרשת מצורע שנת תשס"ה עמ' כ"ח), ובסייעתא דשמיא עלה במחשבה לפני לבאר הדבר בכמה דרכים, וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

זה יצא ראשונה: עפ"י מה שמצאתי בספר היכל קאמרנא פורים (בהוצאת הגאון ר' מתתיהו סאפרין שליט"א והוא ליקוט

מרבנו הקדוש בעל היכל הברכה) עמ' שי"ג וז"ל שם: אדר ר"ת ר"זא ד'שבת א'יהי (זה"ק ח"ב דף קל"ה ע"א) ירמוז לדרכינו בס"ד דמבואר בכתוב ביום השביעי כטוב לב המלך ב"ן, דרשו חז"ל במגילה (י"ב ע"ב) אמר רבא, יום השביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות, אבל עכו"ם שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תפלות וכו', ובבני יששכר (מאמרי חדש אדר) על דברי פרקי דר"א, אמרו ישראל כתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו, וכתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וכו', דורש כמין חומר דעמלק דעת דסטרא אחרא, ושבת דעת דקדושה, וע"י קדושת שבת מכניעים את עמלק וזרעו, וע"י קדושת שבת נהרגה ושתי בעצת המן, ועי"ז נהרג המן ע"י אסתר המלכה, וזה מבואר בספר זרע קודש אמ"ת ר"ת א'מחה מ'חה ת'מחה, דג' לשונות אלו נאמרו אצל מחיית עמלק ימ"ש דע"י אמ"ת נמחה זכר עמלק, וזה מבואר דשבת נקרא אמת א' ת'שיב מ'שבת ר"ת אמ"ת, דשבת מקור האמת כמבואר בספרים הקדושים דלכן אף עם הארץ מתיירא לשקר בשבת כדאיתא בירושלמי דמאי דף ט"ז ע"ב, מפני ששבת מקור האמת מדת יעקב נתלה בלי מצרים וזה שבת דעת דקדושה, לכן על ידי שבת מכניעים את עמלק דעת דסטרא אחרא, וזה שפיר ביום השביעי שבת היתה, ועל ידי קדושת שבת נהרגה ושתי לפי שעשתה מלאכה בשבת

בנערות ישראל כמבואר במגילה (י"ב ע"ב) עיי"ש. ובאה אסתר המלכה במקומה והרגה את המן מזרע עמלק.

ומצאתי בס"ד להגר"ח פלאג'י בספרו נפש חיים (מערכת ש' אות כ"ח בסופו) שכתב וז"ל: ובני אברהם הי"ו רמז בר"ת שבת דהוא ש'קר ב'ל ת'מצא, והיינו כמש"כ הרב מגלה עמוקות אופן קמ"ג בשם הרב כנפי יונה עה"פ אם תשיב משבת רגליך, דבימות החול שין של שבת היא סמוכה לאותיות ק'ר שב'א ב' והוא שקר שאין לו רגליים, אבל בשבת מתקשרת שין של שבת אל מדת אמת, ולכן א"ם ת'שיב מ'שבת ראשי תיבות אמת, עכת"ד.

והנה המצה היא גם בחינת אמת והוא עפ"י מש"כ מרנא ורבנא הגר"ח פלאג'י בפירושו להגדה של פסח חיים לראש (עמ' רכ"ג הוצאת ישיבת שובי נפשי) וז"ל: עוד נקדים מ"ש בזוה"ק סדר כי תצא ברע"מ (דף רפ"ב ע"ב) דמאן דמערב חמץ או שאור כל שהוא במצה כאילו משקר בחותמא דמלכא, יע"ש. דמבואר מזה דהראיה שאנו עבדים להקב"ה ולא עבדי פרעה הוא המצה שנתן בנו חותם כדין המלך לעבדיו, ועיי"ש עוד מש"כ לפלפל בזה. ובסיום דבריו כתב וז"ל: ועפ"י דברי הזוה"ק שזכרנו, בו תרמו"ז כוונת הפסוק וישא העם את בצקו טרם יחמץ, והוא כיון דהמצה חותמו של הקב"ה וידוע דחותמו אמת לכן בא בסופי תיבות ויש'א הע'ם א'ת אותיות

אמת, וגם אפשר לרמוז עוד דכנגד מה שאמר הכתוב (משלי כ, טז) ערב לאיש לחם שקר, דהיינו גזול, ובמצה מלבד דאינו יוצא בה יד"ח עוונה בה, לכן רמז בסופי תיבות אמת דהא לחמא עניא אלא יהיה לחם שקר, וכדי להורות דלא היה צד גזל בבצקם נגלה עלייהו בעת ההיא מל מלכי המלכים הקב"ה דהרי ה' שונא גזל ואי הוה בידם גזל לא היו ראויים לגילוי שכינה לעתות כאל דהבצק בידם וק"ל, עכת"ד הגר"ח פלאג"י. וכדבריו מצאתי למרן החת"ס דהמצה מורה על מדת אמת, עיין בספר תורת חת"ס מועדים עמ' קנ"ז מה שהביא מדרשות חת"ס דף רע"ה ע"ג ד"ה והנה, ובעמ' קס"א מה שהביא מדברי החת"ס שם, ובעטיו של נח"ץ חייב אני לקצר, לך נא ראה דברי החת"ס ותרו"צ. ועפ"י מה שפתחנו בשער הקדי"ם דמחיית עמלק והמן הוא ע"י מדת אמת ושבת ומצה בני חדא ביקתא אינון שמרמזים למדת האמת, די"ן גרמ"א להמן הרשע מפני פחדו לקטרג דוקא על יום שבת וחג הפסח, דשניהם גורמים מחייתו וכילויין והדברים נפלאים.

ועל ידו השני: עפ"י מש"כ הרב תולדות יעקב יוסף פרשת כי תשא אות ג' עה"פ ישנו עם אחד מפוזר ומפורד, והביא שם בשם המפרשים ז"ל שפירשו, שיש פירוד ביניהם ויכול נוכל להם, לכן צותה אסתר לך כנו"ס את כל היהודים, לתקן זה שיהיה כינוס ואחדות ביניהם, ועיי"ש דבריו בארוכה. וכ"כ

בספר קרן לדוד גרינוואלד בחידושי פורים (עמ' תכ"ח בדפו"ח) וה"ן עוד נבי"א מש"כ הגר"ח פלאג'י בספרו זכירה לחיים על הגדש"פ (עמ' פ"ו) וז"ל: הא לחמא עניא סופי תיבות עולה גימטריא אחד כמו שכתב הרחיד"א בספרו פה אחד (בריש הספר) ונראה עם מה שאמרו רבותינו ז"ל (הרמב"ם במורה נבוכים ח"ג פמ"ג, ובכלי יקר שמות י"ג, י"ד ד"ה ואגב גררא) דעל ידי המצה קונה האדם מת הענוה וע"י הענוה יש אחדות וליכא מחלוקת כדאיתא בחולין (דף ז' ע"א) וכ"כ הגחיד"א בספרו חומת אנך בכמה דוכתי (פרשת ויקהל אות א' פרשת חקת אות ה') בשם הרב בן פורת יוסף, לזה שפיר ה'א לחמ'א עני'א ד'י סופי תיבות גימטריא אחד, לרמוז דעל ידי המצה שקונה האדם מדת הענוה יזכה לאחדות, וע"ע בספר שפתי צדיק מפילץ (פרשת בא אות ל"ו) שזהו כל ענין הקרבת קרבן פסח שנאמר בו ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו שתהיה המצוה בכנופיא אחת ובשלום ואחדות, וע"ע לו בשפתי צדיק מועדים פסח תרע"א אות י' וע"ע למהר"ל בגבורת ה' פרק ל"ח שכתב דלכן אין חשש זוגות בפסח, דהמזיקים אינם שולטים על האחדות, וע"ע בספר זרע קודש ראפשיץ (מהדורת הדרת חן) עמ' פ"ז שהאריך בזה דמצה מורה על האחדות, עיי"ש באריכות דבריו הקדושים. וע"ע בזה בספר מדבר קדש בעלזא מועדים חלק ב' (עמ' ק"ע) דפסח מורה על התחברות, ואכמ"ל יותר. והנה ענין השבת הוא גם מרמז על

אחדות ושלוש וכמש"כ מהר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש (עמ' ר"ז) על הפיסקא אילו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת דיינו, והוא מבואר עפ"י מה שכתבו המפרשים בכונת הכתוב סדר בשלח איש לאשר באהלו תקחו, דהיה המן נלקט ע"י גדול הבית משום שלום הבית כדי שיכבדוהו ויהיו דבריו נשמעים, יע"ש. וידוע מה שאמרו בשבת (כ"ג ע"ב) דנר שבת עדיף מנר חנוכה משום שלום בית, ונודע ג"כ כמה הפליגו ז"ל (מורה באצבע סימן ד' אות קנ"ב) דבשבת צריך להרחיק שום קטטה ופירוד יותר מבחול, ועל זה תקנו לומר שבת שלום ומבורך, ולזה אלו האכילנו את המן משם היתה הוראה דבקש שלום ורדפהו, ולא נתן לנו את השבת דיינו, דתכלית השבת שהוא להרבות שלום בעולם, שלום בעליונים ובתחתונים וזה כבר היה המן דיינו, וע"ע שפתי צדיק מפילץ בפרשת ואתחנן שכתב וז"ל: בשבת קודש שלימות הכנסת ישראל ואחדות כלל ישראל, ועתה מצאתי עוד להגר"ח פלאג'י בספרו נפש חיים (מערכת ש' אות כ"ח) דשבת ענינה שלום ורמז בזה ברמ"ז הרומ"ז דשבת ר"ת ש'לום ב'שבת ת'וסיף או יאמר ש'נאה ב'שבת ת'סיר או ש'לום ב'שבת ת'עשה והביא שם טעם לזה, וסיים, דאפשר דעל סמך זה הוא דנוהגין כל ישראל דקרא זה אל זה ואמר שבת שלום, ואינם אומרים שבת טוב כ'חול ה'רבה י'מים (והוא עפ"י איוב כט, יח).

ועתה נשובה ראש לשאלתין דמדוע קטרג המן דוקא על שבת ופסח, ולפי הנ"ל הרי הוא כמבוא'ר, דכל טענתו היתה שעמ"י מפוזר ומפורד אמנם זמנים אלו דפסח ושבת מראים לעין כל דעם ישראל בשלום יחדיו, ולכן דייקא רצה צורר זה לבטל השבת והפסח ודו"ק.

ויבא השלישי: דמצינו דפסח ושבת הוא זמן מחיית עמלק אשר יצא אותו הצר הצורר ומראה מקום אני לך בזה בתורת הכהן הגדול מאחיו ר' צדוק הכהן מלובלין בספרו פרי צדיק, **זה יצא ראשונה**. בפרשת כי תבא (עמ' ס"ח בדפו") וז"ל: ואז ביום שבת שהוא מעין עוה"ב יכולים למחות זכר עמלק ויהיה נעשה השלם והכסא שלם. **ועל ידו השני**. בפרשת משפטים (עמ' 106 בדפו") וז"ל: וכן בשבת יש בו מחיית עמלק וע"כ במוצאי שבת אומרים בהבדלה ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, שזה נאמר אחר מחיית עמלק, **ויבא השלישי**. בפרשת במדבר (עמ' 21 בדפו"ח) וז"ל: שע"י קדושת שבת נוכל לקיים מחיית עמלק ולא יהיה עוד שום רע, והנה מבואר בספרים הקדושים שביטולו של עמלק יהיה ב"ד ניסן, עיין בתיקוני הזוה"ק (דף נ"א ע"א) ובזוה"ק פרשת פנחס (דף רמ"ט ע"א) ולהרב בני יששכר במאמרי חודש אדר (מאמר ד' אות י') וז"ל האמרי נועם מדיזקוב על הגדש"פ (יחץ אות ב') בליל פסח היה שורש מפלת עשו ועמלק על ידי שקיבל

יעקב אז את הברכות גם מפלתך המן היה בליל שני דפסח, וע"ע בספר צבי לצדיק מבלאזוב מאמרי חודש ניסן (מאמר ב' אות ה') וז"ל: דהנה ידוע מדברי התיקונים הקדוש אשר מחיית עמלק ימ"ש יהיה בערב פסח בזמן השבתת החמץ דהוא הס"א בחינת עמלק, וע"ע בשם משמואל על הגדש"פ (עמ' כ"ט) מה שהאריך בזה דהחמץ הוא כנגד עמלק, ולפי"ז כיון דתרי זמנים הללו באו בפרק אלו קשרי"ם שהם זמן למחיית עמלק לכן עורר המן הרשע על תרי זימני הלין כדי לבטלם, ודו"ק.

ואת רבע: עפ"י מה דאיתא בגמ' במגילה דף י"ג ע"ב לית דידע לישנא כהמן, חזינן שהמן הרשע היה פגום בפגם הדיבור ובלשון הרע, וכבר נודע מכל הספרים הקדושים דפסח הוא זמן תיקון הדיבור, וראוי להביא כאן מש"כ בספר שפתי צדיק מפילץ מאמרי שבת הגדול אות א' וז"ל: וכמו שבמצרים מבואר שעל ידי שלא גילו מסטורין נגאלו, כן נחוץ לנו לתקן פגם ברית הלשון, וכן כל הענינים שנקראין גדול כדאיתא בערכין (דף י"ז) המספר לשון הרע מגדיל עוונות יותר מע"ז ג"ע שפ"ד, שבכולן נאמר גדול וכאן נאמר לשון מדבר גדולות, וכיון שמתנוצץ אור הגאולה מדת הדין מקטרגת מכל עוונות שנקראים גדול ושבת הגדול מסייע לנו לתקן כל פגמים שנקרא גדול, ואף הלשון שקשה כ"כ נוכל לתקן עתה, לכן נקרא שבת הגדול, ואח"כ בא חג הקדוש פסח פה סח, שהפה יתנקה שיוכל לשבח להקב"ה בפה נקי, ועיי"ש מה

שהאריך בזה, וע"ע בספר עטרת ישועה דזיקוב על סדר הגדש"פ (אות כ"ב) שכתב וז"ל: והנה בפסח שהוא בחודש ניסן שהוא תיקון לבחינת ברית הלשון, והביא לזה סמך מספר יצירה, ובספר מנחם ציון להרה"ק מרימנוב (עמ' ס) כתב וז"ל: וחג הפסח בא לתקן הדיבור לספר ביציאת מצרים ושבחו של מקום, וע"כ נקרא פה סח, ושם (בעמ' פ"ה) פירש את הפסוק ואומר לך בדמיון חיי, שני דמים הללו שהם דם פסח ודם מילה, דם מילה מורה לתקן ברית המעור, ודם פסח היה לקדש ולתקן ברית הלשון שעל כן נקרא פסח נוטריקון פה - סח. ועוד עיין בספר ישמח ישראל מאלכסנדר להגש"פ (דף לא' ע"א), שכתב וזה לשונו: וע"י הסיפור ביציאת מצרים ובנפלאות ורוממות הבורא ברוך הוא זוכה לתקן כל הדיבורים הנבילים ורכילות ולשה"ר ושקרים שחמורים כאילו עע"ז (סנהדרין צו') עבודה שהיא זרה לו כמאחז"ל (ב"ב ק"י). ומצאתי בס"ד בספר אהבת ישראל לאדמו"ר ר' ישראל מוויזניצא זצוק"ל בפרשת נח (עמ' נ"א) שכתב וז"ל: וקדושת שבת קודש מסוגלת לשמירת הלשון כי גם עם הארץ מתיירא לשקר בשבת, וצריכים להמשיך קדושת הלשון של ש"ק גם לימי החול ע"ד שאמרו חז"ל עשה שבתך חול, ר"ל לעשות השבת גם בששת ימי המעשה לשמור לשונו מדברים האסורים, ואז יקויים הבטחת החכם מכל האדם, שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו ולכן צרו"ת נפש"ו גימטריא ושבת קדשך, כי

שבת קודש מרפא הלשון ועי"ז ניצל מכל מיני צרות ועגמת נפש כי החיים והמות ביד הלשון, עכל"ק. ולפי"ז נשובה לדברינו מדוע המן קיטרג דוקא על שבת ופסח כיון דלית דידע לישנא בישא כהמן וזמנים הללו מסוגלים המה לתיקון עוון המר הזה, לכן דייקא בא צורר זה לבטל ימים אלו, ודו"ק.

וחימש את האר"ש: עפ"י מש"כ בספרי הקטן עתה באתי (עמ' קעב' במהדורא רביעאה) וז"ל שם: והנה בספר

יערות דבש ח"ב (דף קכ"ו ע"ב בדפו"י) כתב וז"ל: והנה האריז"ל דרש בהספדו על הרמ"ק כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ, פירוש, כי יחסר טעם משפט מות כי לא פעל רע ולמה ימות, ותלית אותו על עץ, מחמת עץ הדעת שגזר מיתה בשביל כך מת, וכן במרדכי הצדיק שהיה כמשה בדורו לא נמצא בו חטאת להמיתו ויעצו לו יועציו לתלותו בחטא עץ הדעת. והיה שרשו של חטא עץ הדעת להשיג נ' שערי בינה, וזה שאמרו יעשו עץ גבוה חמישים אמה לתלות עליו ובזה ימצאו מקום לעורר דין על מרדכי ולגרום לו מיתה, ולכן רמזו חז"ל המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ, והיינו כמשנ"ת דהתכוין לתלות את מרדכי בעוון עץ הדעת, עכת"ד היערות דבש. ועיי"ש עוד מה שהוספנו בזה. והנה שבת הוא זמן תיקון לחטא עץ הדעת, זה יצא ראשונה מש"כ בספר טעמי המנהגים (עמ' קס"א) שלכן מקדשים על היין בליל שבת, כיון דאיכא מ"ד שחוח סחטה

ענבים לאדה"ר ולתיקון לזה מקדשים על היין, והביא משם הרב כתונת פסים, ועוד הביא מהרב אשל אברהם מבוטשאש סימן קמט' דמצוה לאכול לחם משנה חטים בליל שב"ק למ"ד דעץ הדעת חטה היה והוא בבחינת תיקון חטא עץ הדעת, ולזה הראני הבחור החשוב רבי בעריש קרויס הי"ו מישיבת בית יוסף צבי דושינסקיא [יזכרו הקב"ה לבנות בית נאמן בישראל]. ועל ידו השני, עיין בדברי הנועם אלימלך פרשת דברים ד"ה עוד שכתב שע"י שאדם שומר ט"ל מלאכות שבת מתקן הל"ט קללות שנגרמו ע"י חטא אדה"ר (ועיין תיקוני הזהר דף פ"ה). ויבא השלישי, הוא הכהן הגדול בספרו תפארת שלמה פרשת בחוקותי (עמ' רנ"ט) שכתב וז"ל: ובשבת נעשים כל הייחודים ממילא בהעלאת כל העולמות כמו קודם פגם אדה"ר, ואת רבע עיין להרב ייטב לב למהרי"ט אבד"ק סיגעט בפרשת נח (עמ' מ"ט) שהאריך לבאר דבש"ק נפסק מן האדם זוהמת חטא נחש הקדמוני, עיי"ש אריכות דבריו. וע"ע בספר אמרי נועם דיזקוב לחנוכה (אות ל"ו) ובדרשות חת"ס (ח"ב עמ' שנ"ז) ובשלה"ק מסכת שבת פרק תורה אור (אות מ') ובספר פרי צדיק להגר"צ מלובלין פרשת קדושים (דף רי"ד ע"ב ד"ה קדושים) ובפרשת מטות (דף רע"ט ע"ב ד"ה ישמח) ובפרשת שלח (דף ק"ל ד"ה הענין) מש"כ בזה, ולמהר"א פאלג'י בספרו וימהר מערכת ב' אות ק"ה, ואכמ"ל יותר. עכ"פ העולה מן המדובר שיום שב"ק הוא זמן לתיקון

חטא עץ הדעת וכן בפסח הוא זמן לתיקון חטא אדה"ר וכמ"ש הגר"ח פלאג'י בחיים לראש (דף י"ט) בשם הרב נחלת בנימין, דאכילת קרבן פסח הוא תיקון לחטא אדה"ר, ועיי"ש מה שהאריך בזה. וכן כתב שם (בעמ' פ"ג ובעמוד פ"ד) דאכילת מצה מתקנת חטא אדה"ר, ועיי"ש עוד בעמ' שי"ב אות ד' מש"כ בזה, וכן אכילת מרור הוא בעבור חטא אדה"ר כמש"כ שם (בעמ' צ"ד) בשם הרב חמדת ימים, ועתה מצאתי שם גם בעמ' קכ"ד שכל עיקר ליל הסדר הוא תיקון לחטא אדה"ר, ולפי"ז יובן היטב דכיון דהמן רצה לעורר חטא אדה"ר, לכן דייקא בא בטענה לפני אחשוורוש לבטל מהם מצות שבת ופסח שהם תיקון לחטא אדם הראשון וכנ"ל, ודו"ק.

ובא ש"ש: עפ"י מש"כ בספרי הקטן עתה באתי (מהדורא רביעאה עמ' מ"ט) דענין המן הרשע היה להשכיח את התורה מעמ"י, עיי"ש בארוכה. וזהו עוד ענינו של עמלק והמן, וכעת מצאתי שכ"כ בספר פרי צדיק ח"א מאמר קדושת השבת מאמר ב' (דף ח' ד"ה קדושת) בענין עמלק הוא להשכיח מלב האדם עבודת ה' ויראתו, והנה הלימוד שאדם לומד בשבת אינו נשכח כמש"כ השפת אמת עה"ת פרשת כי תשא (אות תני"ד) עה"פ אך את שבתותי תשמורו. וע"ע בספר קדושת אהרן מסאדיגורא בהוספות מה שהביא בזה ממדרש חז"ל ישן, ובספר ליקוטי יהודא פרשת כי תשא בשם החידושי הרי"ם, וע"ע בזה בספר הנפלא מנוחת ציון (עמ' ל"ח

ועמ' קצ"ג) ולמורינו ורבינו הגאון ר' יעקב חיים סופר שליט"א בספרו תורת יעקב פרשת כי תשא דסגולת יום ש"ק לזכרון, עיי"ש אריכות דבריו הנפלאים.

והנה אכילת המצה הוא סגולה לזכרון וכמש"כ בספר אמרי נועם דזיקוב במאמריו ליום ד' לפסח אות א' ובמהר"ם שיק על תרי"ג מצוות (מצוה י') כתב בשם רבו החת"ס דאין לעשות מצות משעורים משום דאיתא דקמח שעורים קשה לשכחה, ובמצות כתיב למען תזכור, וע"ע בספר מנהג ישראל תורה סימן תנ"ג אות ג' ולאחי ידידי בספרו זכר עשה (עמ' שכ"ה) ולהחת"ס בספרו עה"ת הפטרת פרשת תזריע ובספר הנפלא מגדים חדשים עמ"ס שבת עמ' שמ"ז, וכיון דאיתא זכיר"ה זכיר"ה ע"י מצות שבת מילה לכן רצה המן הרשע שכל מהותו להשכיח את התורה וקוב"ה לבטל דברים הללו ודו"ק.

ואת שבע הנהרו"ת: עפ"י מש"כ בספרי הקטן עתה באתי (עמ' קעה' במהדורא רביעאה) דאיתא בגמ' במגילה דף טז' ע"ב דהמן גזר על המילה ובחיבורי ברית ותורה (כת"י פרשת חיי שרה) הבאתי דברי הגחיד"א בספרו דברים אחדים דרוש כח' לשבת זכור שהמן סרכיה דזקנו עמלק הרשע נקט, דאיתא במדרש דעמלק היה חותך ערלתן של ישראל וזורקן כלפי מעלה ואומר טול מה שבחרת ועיי"ש עוד מה שהארכנו בזה דהמן עשה

זאת כנקמה על זאת שמרדכי היהודי מל אותו כיון שהיה עבדו, והנה בזה"ק פרשת תזריע (דף מד' ע"א) איתא, דמה שאין מלין את התינוק ליום השמיני הוא כדי שיעבור עליו שבת אחת וכמו קרבן בהמה שצריכים להמתין שמונה ימים כדי להקריבו ואז ירצה התינוק לקרבן כיון ששבת היא גם בחינת יסוד עיי"ש להרמ"ק בביאורו אור יקר מש"כ בזה, ובאור החיים הקדוש פרשת תזריע עה"פ וביום השמיני כתב וז"ל: ונראה כי כח האמור בדבריהם הוא מה שאמרו בזה"ק שהוא כדי שיעבור עליו שבת ותגיעו הנפש החיונית הנשפעת בעולם ביום השבת כידוע ואז יהיה בן קיימא ותמצא שאמרו ז"ל שקודם שבא שבת היה העולם רועש ורועד כיון שבא שבת נתחזק ונח והוא מה שאמרו כדי שיהיה בו כח. ובספר שעת רצון הובאו דבריו בזהר מתוק מדבש שם, והנה נודע דיציאת מצרים היתה בזכות מצות המילה, ועיין בארוכה בזה למהר"ח פלאג' בספרו חיים לראש (עמ' פ"ה קנ"ה רס"ט שכ"ח) מש"כ בזה, ועוד יש להוסיף בזה מש"כ הרב בית הלוי (פרשת לך לך בד"ה התהלך) וז"ל: וע"ע בזה"ק פרשת אמור פסוק ובארבעה עשר משמע ג"כ דחיתוך ופריעה הם שני בחינות החיתוך בחינת השבתת שאור והפריעה היא בחינת אכילת מצה, ולפי"ז יובן דכיון דהמן הרשע היה מבעט במילה וכמשנ"ת לעיל ושבת ופסח קשורים הם בקשר של קיימא למצות מילה [ויש להוסיף עוד דהרי מצינו שערל אסור באכילת פסח, ובטעם איסור ערל בפסח

עיין למהרצ"א דינוב בספרו דרך פיקודיך מל"ת י"ז]. לכן רצה אותו רשע לבטלם ודו"ק.

על השמינית: אפשר לומר בדרך חידוד עפ"י מה דאיתא בגמ' מגילה (דף ט"ז ע"א) דאמר המן למרדכי ולתלמידיו כאשר ראה אותם לומדים במאי עסקיתו אמרו ליה בזמן שבהמ"ק קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה, אמר להו, אתא קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה ככרי כספא דידי, ופירש"י, שמרדכי דורש בענינו של יום היה, דאותו היום ששה עשר בניסן היה הוא יום תנופת העומר, ועיי"ש במהרש"א מש"כ לפרש בזה ובבן יהוידע שם, והנה הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין פ"ז הלכה ו' כתב וז"ל: מצותו [של העומר] להיקצר בין בחול בין בשבת, ועיין בלח"מ שם ובהגהות רעק"א מש"כ על דבריו, וע"ע להגאון מהרצ"א דינוב בספרו אגרא דפרקא אות קצ"ו מה שהאריך לבאר מדוע פסח נקרא שבת, וכן בספרו בני יששכר מאמרי חודש ניסן מאמר י"ד אות ג' ושם הוסיף בזה"ל: דמה זאת עשה ה' לנו שכתב בתורתו תיבת שבת לשיצטרך בזה לימודים שונים בתורה שבע"פ שהכונה בזה על יו"ט ובא עי"ז טעות למינים שאינם מאמינים בתורה שבע"פ וע"ע בספרו אגרא דכלה פרשת פנחס ד"ה בכל מועדי ה' וכו', ונהדר אנפין לריש חקירתנו דמדוע הזכיר המן הרשע דוקא פסח ושבת, ולפי דרכינו עליונים למעלה אפשר לומר דכוונתו היתה שבת היום

פסח היום היינו חדא מילתא דגם כשחל ט"ז בניסן בשבת
היו מקריבים את קרבן העומר והיו עושים ממנו עסק גדול
וכמש"כ הרמב"ם שם בהלכה י"א ורשע זה ידע דמפלתו
היתה בכח הקרבת העומר ולכן רצה לדחות ולבטל מהם פסח
שמקריבין בו קרבן העומר אפילו שחל בשבת.

* * *

בענין מצרים אתרא דשכחה

יש להוסיף בזה מה שכתב בספר זכר דוד לרבי דוד זכות
מודינא (מאמר שלישי, עמוד תשצד הוצאת ישיבת אהבת שלום)
וזה לשונו: זאת ועוד אחרת עשה אלהים לנו בחודש ניסן
בטובו הגדול, דכתבו המקובלים דיש קלי' הנקראת ריב,
שכוונתה לשכח התורה, ולבטל כח זה יש שם כד"ת כתוב
על מצחו של משיח בן דוד, וזה שאנו אומרים עשה למען
דת"ך, שמשיח בן דוד עולה בגימטריא כד"ת, שהוא
בגימטריא ב' פעמים רי"ב, ובגימטריא "החודש הזה לכם",
היינו שרצה הקב"ה לבטל כח קלי' זו בחודש הזה הראשון
שהוא הבכור בכל שנה ושנה כדי שיהיו כל החדשים והמזלות
הבאים אחריו של כל השנה נכנעים וכפופים תחת שם
הקדוש הזה ולא יהיה להם כח לבטל התורה. ועימ"ש בזה
בס"ד בספרי עתה באתי בהקדמה (מהדורא רביעאה, עמוד כו),

ע"ש. ובענין השם כד"ת עימ"ש שם (בעמוד קכו). ולפי דברינו דמצרים אתרא דשכחה יבא טוב מדוע דייקא בחודש זה השפיע הקב"ה כח הזכרון, לבטל כח השכחה אשר הושפע עלינו במצרים, ולפי זה יש לבאר ענין חלוקת האגוזים לתינוקות בליל פסח, וכבר נודע דהאוכל אגוזים הרבה משכח, עיין עתה באתי מהדורא רביעא (עמוד מט), וכיון שבחג הזה מושפע זכרון, באים להורות דאין אנו חשים לשכחה, ודו"ק.

קונטרס "ישראל לסגולתו"

גריסי"ן של פעולין, פעולות
וסגולות, רפואות הנפש והגוף,
מריש ירחא דניסן ועד שבתא
דבתר פסחא

פרק א

סגולת הימים שבין פורים לפסח

כתב בספר חסד לאברהם למהר"א אזולאי זצוק"ל (מעין ב' נהר נ"ז) וז"ל, ושלשים יום קודם פסח הקב"ה עשה לישראל משא פנים ברוב חסדיו ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט שיעור חלק א' משלשים בכל לילה באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח היכל החיצון שיעור חלק אחד משלשים משיעור הכמות שהיו נכנסים ליל שלשים ואחד קודם הפסח ובליל פסח אינן נכנסים כלל ועיקר וכולם פטורין ובני חורין וגזירת חכמתו יתברך להיות חירות נפשותם בשלשים יום מעט מעט שלא ירגיש ס"מ כ"כ צער ולא קטרוג ע"כ מספר כתיבת יד עכ"ל.

וע"ע בזה להגחיד"א בסופו כסא דוד דרוש כ"ב לשבחה"ג (דף צ"ה ע"ב) ובספרו דבש לפי (מערכת ל' אות י"ב) ובמערכת ת' אות ל"ה, ובספרו לב דוד פרק ל', ובמראית העין עמ"ס עדיות (פ"ה מ"ו). וע"ע להרב פלא יועץ ערך פסח מש"כ בזה, ובספר ערבי נחל פרשת שמיני.

פרק ב

מסכת אבות

קריאת פרקי אבות בער"ח סגולה לזכרון

כתב מהר"ח פלאג"י בספרו מועד לכל חי (סימן א אות ב')
וז"ל טוב ללמוד בכל ערב ר"ח מסכת אבות ויותר
בחודש זה כי עת הזמיר הגיע להגהות בפרקים הללו
ונחשב לו הששה פרקים כנגד ששה סדרי המשנה והיא
סגולה גדולה עכ"ל, ומצאתי בספר אלף כתב להג"ג יצחק
ווייס זצוק"ל הי"ד (באות ר"צ) שכתב וז"ל, לימד מסכת
אבות בערב ר"ח מסוגל לזכרון כן כתב בספר אור צדיקים
למהר"מ פאפירש ועיין פר"ח או"ח (סימן תי"ז) עכ"ל.

פרק ג

**סגולה להסתפר בער"ח ניסן שלא יכאב ראשו כל
השנה**

**בלוח דבר בעתו שנת תשס"ה (עמ' תתקנ"ז) כתב וז"ל,
מסורת בפי זקני ירושלים ומטו לה בשם הגאון ר'
יוסף חיים זוננפלד שהמסתפר בער"ח ניסן לא יסבול
מכאבי ראש כל השנה עכ"ל.**

פרק ד

סגולות חודש ניסן בכללותו

הזמן מוכשר לבקש על פרנסה.

כתב בספר תפארת שלמה מראדמסק (מועדים ע"א רמ"ג) וז"ל, ולזה הזמן גורם בימי הרצון בחודש ניסן להתפלל ג"כ על פרנסה כמ"ש במ"א (על מה דאיתא בברכות ל"ה ע"ב) מה שאמר רבא לתלמידיו לא תתחזון קמאי לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי כי היכי דלא לטרדן במזוניכו כולא שתא, דלכאורה תמוה כי תלמידיו של רבא לא היו מעובדי אדמה להיות להם טרדות בחדשים הללו בעסקים הללו אך הרמז כי ביומי ניסן ותשרי עת לעשות ולבקש ג"כ על פרנסה שלא יהיה להם טרדות כל השנה.

הקב"ה נותן לנו ישועות בהקפה

כתב בספר אוהב ישראל מאפטא על מה שאומרים ביוצר למוסף החודש בחודש אשר בו ישועות מקיפות ורצ"ל שבו מקיף הקב"ה ישועות לישראל אף אם אינם

ראויים וכדאים לכך וכמו שהיה ביציאת מצרים שלא היו ראויים מצד מעשיהם לגאולה וגאלם הקב"ה בזכות התורה שעתידים לקבל (כמבואר בשמו"ר ג, ד) וכימים ההם בזמן הזה מתעורר מדה זו בחודש זה והקב"ה מקיף הישועה לישראל למען יוכלו לשוב ולהטיב דרכם בלי מונע וע"ע בזה בהגש"פ חלקת יהושוע עמ' ק"ה דברים נפלאים בזה.

לפעול רחמים לכל השנה כולה

בספר מאור ושמש פרשת בא (עמ' פ"א בדפו"ח) כתב וז"ל, לבעבור שחודש ניסן הוא ראש לכל החדשים כמש"כ בפסוק ראשון הוא לכם לחדשי השנה וכמו שכל אדם הראש הוא העיקר לכל הגוף כך כל חדשי השנה המה נכללים אחר החודש ניסן דכולא בתר רישא גריר ולזאת בחודש ניסן יכולים הצדיקים לפעול רחמים לכל השנה עכ"ל ועי"ש בהערות מש"כ בזה.

לתקן ברית הלשון

כתב בספר מנחם ציון להגרמ"מ מרימנוב זצוק"ל בדרושים לפסח (בעמ' קמ"ב בדפו"ח) וז"ל, וחודש

פ _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ניסן מיוחד ומסוגל לתקן השיחה וכל סיפורי חודש זה
יהיו רק לספר תהלות ה' ולתקן ברית הלשון.

פרק ה

ברכת האלנות

ברכת האילנות סגולה ליראת שמים

בספר שערי ימי הפסח להגר"י טשזנר שער א' פרק ג'
אות כ"ד הביא שמרן הסטייפלר זצ"ל אמר לת"ח
אחד לאחר שבירך ברכת האילנות שברכה זו מסוגלת
ליראת שמים ובספר מעשה חמד ביאר זאת על פי מש"כ
בספה"ק שמעלת הברכה היא שיתעורר על ידה ויתבונן
בנפלאותיו יתברך איך שמאין נתהוו פריחה וליבלוב
ופירות. וע"י אמונה זו יתאמץ ליראה אותו יתברך
וכמש"כ הרמב"ם (בפ"ב מהלכות יסודי התורה הלכה ב') וז"ל,
והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם
במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו
שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר
ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול עכ"ל הרמב"ם.

פרק ו

פרשת הנשיאים

סגולת קריאת פרשת הנשיאים

כתב השל"ה הקדוש במסכת פסחים פרק נר מצוה אות ח' וז"ל, ונראה לע"ד מנהג טוב לקרות בכל יום ויום פרשת הנשיא של זה היום כי כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולות, אשר המשיכו שפע הרוחניות כל אחד לשבטו כל ימי עולם ולא לחנם כתבה התורה כל שבט ושבט ופרטה הקרבן אע"ג שכולם היו שווים והיה ראוי לומר בקיצור וכן זה הנשיא הקריב וכן זה הנשיא הקריב כן, אלא לכל אחד היה לו סודות מיוחדות ובזה הדרך דרך המדרש לבאר לכל נשיא ונשיא טעם אחר ובקריאת הפרשה הוא מעורר קדושת היום וכאשר נהגו הספרדים לומר בכל זמן וזמן מזמורים מענינים של יום עכ"ל, וע"ע בענין זה בספר סדר קריאת הנשיא להג"ר צבי מושקוביץ זצ"ל (מעמ' ה' ואילך) מה שהאריך בזה.

פרק ז

שבת הגדול

שבת הגדול הוא בחינת יוהכ"פ שאם ישוב בו ימחל לו
הקב"ה על עוונותיו

איתא במדרש פליאה והובא בספר בני יששכר האדם
שעשה עבירה וחזר בו ועשה תשובה הקב"ה מוחל
לו על כל עוונותיו לכך נקרא שבת הגדול. ופירש
האדמו"ר ממונקאטש בספרו שער יששכר (מאמרי חדש ניסן
מאמר שבת הגדול אות ט') וז"ל, עוד יש לפרש המדרש הנ"ל
עפ"י מה דאיתא בזוה"ק פרשת בא (דף ל"ט ע"ב) דברו אל
כל עדת ישראל בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה
לבית אבות. בעשור אמאי בעשור אמר רבי אבא בזמנא
דאנהיר יובלא לסיהרא דכתיב ביובלא בעשור לחודש
השביעי הזה יום הכיפורים הוא עכ"ל הזוה"ק עיי"ש
במפרשים. עכ"פ הרי רמוז בפשוטו שפיר נכון כי שבת
הגדול הוא בעשור בניסן (היינו כשיצאו ממצרים חל יום זה בשבת)
הוא בחינת בעשור לחודש השביעי הוא יום הכיפורים ע"כ
שפיר גם ביום זה שנקבע לדורות זכר לי' ניסן יש לו
שייכות "שאם אחד עשה תשובה הקב"ה מוחל לו על כל

עוונותיו כמו ליחיד בעשי"ת וכיום הכיפורים שהוא יום מחילה והוא מכפר עם התשובה", ולפי"ז שפיר יש רמז שדורשים הגדולים והצדיקים בשבת הגדול במוסר ותוכחה לעורר לתשובה. ולכאורה לזה הזמן רק בשבת שובה ולא בשבת הגדול שמיוסד הדרשה רק על דיני פסח, ולפי הנ"ל דשבת הגדול הוא בחינת יוהכ"פ שפיר אתי מה שמעוררין לתשובה ויבא מחילת עוונות מאיתו ית"ש כנז' עכ"ד. — ובנותן טעם להביא כאן מה שהראני עמיתי בתורה הרה"ג ר' אהרון שלו בספר אפוד בד להגאון ר' דוד פראנסייא ז"ל חבר בית דינו של הרב חקרי לב שכתב בדרוש לשבחה"ג (דף צ"ז ע"א) וז"ל, ועוד בה דע"י הדרשה בשבחה"ג א"א שלא יהיה בכלל הדרשה דברי מוסר ודיני איסור והיתר וזה ודאי הוא כלי כפרה לנו לכל עון ולכל חטאת וכמ"ש במדרש בשעה שהחכם יושב ודורש וכל העם שומעים וכו' ע"ש, וייש"כ על מציאה יקרה זו וע"ע בספר שערי מחילה לידידי הרה"ג ר' אבינועם צבי שליט"א ח"א סימן י' מש"כ בזה.

פרק ח

קמחא דפסחא

סגולת מצות קמחא דפסחא להינצל מד' מיתות ב"ד

כתב הגר"ח פלאג"י זצוק"ל בספרו עמודי חיים (עמוד עבודה אות ה' או"ח שט"ז דמהדורא המפוארה אשר יצאה ע"י הישיבה הקדושה ישיבת שובי נפשי תכב"ץ) וז"ל, כתב הרב עבודה ומורה דרך לכן ירא את דבר ה' יתן חטים לעני והעני גם כן ילך לטחון באבנים שוחקות מים ובוזה ינצל מסקילה, וע"י האפיה של העני ינצל משריפה, ובשעה שקוטף ינצל מחנק, וע"י עריכת המצות ינצל מהרג וע"כ נאמר וחטיך בצדקה פרוק אפילו החמורות דארבע מיתות יפרוק ע"י צדקה זו זת"ד, ועי"ש עוד מה שהאריך בזה הגר"ח פלאג"י ע"ד דרוש.

ועוד כתב בספר עבודה ומורה דרך ע"ד רמז דמצת כתוב בתורה חסר ראשי תיבות צ'דקה ת'ציל מ'מות כלומר מי שנתן מצה למי שחסר צדקה כזו תציל ממות לכן אות צדיק באמצע תיבה של מצות לומר שהוא מפריד המות שהוא מ"ם תי"ו הן מת, כלומר אף שחייב מיתה

פו _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

אך באה אות צדיק רמז צדקה שהצדקה מפחד ומציל
מהמוות ועיי"ש עוד שהאריך בזה ברמזים נפלאים.

פרק ט

עשיית המצוה

ההשתדלות בעשיית המצוה היא סגולה לתיקון החטא הידוע
כתב הגר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש ענין עשיית
המצוה אות ב' וז"ל, מצוה על כל אדם שישתדל
בעצמו במצת מצוה ויזוז העוסקים בה ויסייע בעריכתן
כדי שיטפל הוא במצוה והוא דבר מסוגל לתיקון הוצאת
ז"ל, וכ"כ בספרו גנזי חיים בסופו בקונטרס תשובה מחיים
אות י"ג, והגאון המקובל הרה"ג ר' עזריאל מנצור
בהקדמת ההגדה חיים לראש שנדפסה על ידו ברוב פאר
והדר הביא שכ"כ בספר אמרי שפר להרב נפתלי אשכנזי
דף ק"ח ע"א, וכ"כ החמדת ימים (חלק ג' דף י"ט ע"ד), וכ"כ
הרמח"ל קיצור הכוונות בענין פסח וע"ע שם במה
שהאריך בענין יגיעת האדם בשאר מצוות וע"ע לידידי
וחביבי הרה"ג המופלא ר' אבינועם צבי בספרו שערי
מחילה חלק א' סימן י"ד מה שהאריך בזה בטוטו"ד.
וראיתי בספר אסרי לגפן למהר"י שינפלד שליט"א שהביא
בשם הגר"ח כהן שליט"א שגם המנקים השולחנות
והעוסקים במקלות ובשאר ההכנות למצת מצוה מתכפר
להם וזהו חידוש נפלא ואכמ"ל יותר.

פרק י

מים שלנו

מים שלנו סגולה לנדודי שינה ולדכאון רוח

באגדה של פסח חלקת יהושוע מביאלא (עמ' נ"ד) כתוב לאמר, ומסופר שפעם נתן סגולה מהמים שלנו לאשה שסבלה מנידודי שינה מחמת דיכאון רוח וציוה שתניח המים בביתה והועיל לה בעזה"י. עכ"ל שם. ואני אבא אחר המלך דיש לטמון זאת ברמ"ז הרומ"ז בפסוק ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה דע"י שאיבת מים שלנו אפשר להגיע לידי ששון ושמחה ושו"ר עתה בהגדה שם דמנהגו של רבינו החלקת יהושוע היה דלאחר ששאבו המים שלנו היו פוצחים בשירה וריקודים בפסוק ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה וע"ע בספר פניני החסידות (עמ' ל"א) מה שהביא בענין מים שלנו מתורת המגיד מזלאטשוב ואכמ"ל בזה.

פרק יא

בדיקת חמץ

המדקדק בחומרות בפסח מאריך ימים

בשור"ת מן השמים להג"ר יעקב ממרויש תשובה ע"א
נשאל אם הלכה כדברים האומרים דחמץ בפסח
במשהו או בנותן טעם והשיב דראוי להחמיר בחמץ בפסח
במשהו וסיים וכל המאריך בדקדוקיהם מאריך לו ימיו
ושנותיו עכ"ל.

סגולת בדיקת החמץ וביעורו לזרז הגאולה

כתב מרן הרי"ח הטוב בספרו בן איש חיל ח"ג (דהוא
לאבה"ג דף פ"ד) וז"ל, ולכן בחדש הזה יש זכות
וסנגוריא גדולה על ישראל כי מוכיחים הם שעיקר אהבתם
הוא הקב"ה ודוחים אהבת המאכל שהוא החמץ הערב
לחיק וכל דברים של חמץ הערבים מפני הקב"ה כי הוא
רצונו בזה ומזה יצא סנגוריא גדולה עליהם וע"כ בדיקת
החמץ ושריפתו היא תעורר זכות וסנגוריא על הגאולה,

ז _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

וז"ש אור לי"ד רמז לדוד המלך ע"ה שממנו המשיח
שמספרו י"ד שיאיר לו בזכות הסנגוריא שבדקין את
החמץ.

פרק יב

סיום מסכת

סיום מסכת מחלשת כח הס"מ

כתב אדמו"ר ממונקטאש בספרו שער יששכר (מאמרי חדשי תמוז אב אות"ח) וז"ל כתבו בספרים הקדושים כי סעודת סיום מסכת הוא חלישת כוחו של ס"מ וע"כ הוא אינו רוצה בזה והר"ת משמו הוא סיום מסכת אין לעשות ועי"ש עוד מה שהאריך בזה ומידידי הרה"ג ח"ב רפאל מועלם שליט"א שמעתי רמז נאה דאיות מסכת הוא איותות ת"כ ס"מ דע"כ מכה את הס"מ ונפלא.

פרק יג

קדש

תיקון לחטא אדה"ר

כתב השל"ה הקדוש במסכת פסחים פרק תורה אור (חלק מצה שמורה אות ל"ט) וז"ל, וזהו סוד ארבע כוסות שתקנו רז"ל כנגד ארבע לשונות של גאולה ולא ארבעה ענינים אחרים כי הזוגות של הכוסות הם תיקון לחטאו של אדם הראשון שסחט אשכול ענבים והיה גורם לטעות זוגות דהיינו השניות אבל אלו הם להפך הם סוד ד' אותיות השם הוי"ה שהוא תיקון לפגם אדה"ר כמו שפרשתי למעלה עכ"ל, ומרן הגר"ח פלאגי' בספרו חיים לראש על הגש"פ הביא דברי השל"ה הנ"ל (בחלק בית הכוסות אות י"ג) וכתב וז"ל, הא דנשים חייבות בארבע כוסות יש רמז בכתוב ואמרה האשה אמן דהוא נוטריקון א'רבע כוסות מ'גילה נ'רות חנוכה מדרש תלפיות מערכת א' ענף אמן. והנה בזה אל יקשה בענין דאין פוסקין יינות לאשה כדאיתא בכתובות ס"ה ע"א דנפקא מינה חורבא בשתייתה דנראה ליישב לע"ד דמייך של מצוה אינו יוצא תקלה.

ועוד דהיא צריכה יותר לתקן דסחטה ענבי הגפן (ב"ר פרשה י"ט סימן ה') ועיקר השתיה לתיקון אדה"ר כנודע.

כפרה על ד' מיתות ב"ד

כתב הגרי"נ פלאג"י זצוק"ל בספרו יפה ללב ח"ג סימן תע"ב ס"ק ב' וז"ל צריך לדחוק עצמו ולשתות לקיים מצות ד' כוסות ובזה ניצול מד' מיתות ב"ד אם נתחייב בהן כי ד' כוסות באים לכפר על ד' מיתות ב"ד כמ"ש הרב עיון יעקב בפרק ערבי פסחים דף כ"ג ע"ג יע"ש.

לבטל מידות רעות

כתב בהגדה של פסח באר מים להמגיד מזאלאזיץ זיע"א, דכוס ראשון שהוא חכמה סגולתו לבטל בו רוח שטות, וכוס שני שהוא בינה סגולתו לבטל בו רוח זנות, וכוס שלישי שהוא תפארת סגולתו לבטל בו רוח חמדה רעה, וכוס רביעי שהוא מידת הדין שהיא מלכות סגולתו לבטל בו רוח חטאה.

סגולה לברך הבנים בליל פסח

בלילה זה בירך יצחק את יעקב כדאיתא בפרי דר"א פרק ל"ב ולכן סגולה לברך הבנים וכ"כ בספר ויגש משה (סימן ט') וז"ל, מיהו בליל פסח נכון להדר לברך את הבנים כי אז נתברך יעקב אבינו והזמן מוסגל לזה, ועיין בקונטרס נחלי בינה אות קכ"א שבפסח עונים על כל הבקשות וממלאין משאלות לב כל אחד לטובה ובספר אהל שלמה (דף נ"ה) כתב שהגה"ק בעל תפארת שלמה ז"ל דרכו בקודש היה לומר קודם הסדר תפילות ובקשות שונות והיה אומר רבש"ע הושיע נא שכל החולים יתרפאו רפואה שלימה, וכל הבעלי מומים יתרפאו וכל עמך בית ישראל הצריכים פרנסה יתברכו בפרנסה ובהשפעות טובות וכל הרשעים יחזרו בתשובה שלימה וכל נשמות הצריכים תיקון יהיה להם תיקון ויהיה להם עליה וכדומה מאלו התפילות עכ"ל.

פרק יד

הסיבה

הנהגת שררה בלילה הזה מכפרת על עון גאווה

כתב מרן בשולחנו הטהור סימן תע"ב סעי' ב' וז"ל,
ויסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כוחו ויכין מקום
מושביו שישב בהסבה דרך חירות ובכה"ח שם ס"ק י"ב
כתב וז"ל ומצוה לנהוג שררה בליל פסח ובזה יכופר מה
שנהג שררה וגאווה כל השנה ארחות יושר פרק י"א יפ"ל
ח"ב אות ב'.

והראני ידידי ועמיתי בתורה ר' אהרון שלו שליט"א
מש"כ בענין זה בספר אפור בד להגאון ר' דוד
פראנסיא זצוק"ל (דף צ"ז ע"ב) עיי"ש בארוכה.

פרק טו

ורחץ

סגלה לקדש האכילה

הט"ז באו"ח סימן תע"ג ס"ק ו' הקשה על מה שנוהגים בליל הסדר שנוטלים ידיים קודם אכילת הכרפס ולכאורה מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שאין אנו נוהגים ליטול ידיים לדבר שטיבולו במשקה ורק הלילה זהירים בזה.

ובספר ארץ צבי למהר"צ פרומר זצוק"ל הי"ד (מועדים ע"מ ס"ה) כתב לבאר בזה לפי מה שכתוב בספר יצירה וכרת לו ברית בין עשר אצבעות רגליו והיא ברית מילה ועשר אצבעות ידיו והוא הלשון, והנה כתבו הספרים הקדושים כי בליל פסח יצא הדיבור מהגלות ורמזו זה פה - סח ולכן עיקר המצוה היא אז בפה ולכן אמרו כל המרבה לספר ביצאת מצרים הר"ז משובח ועיקר ההכנה לזה היא ע"י שמטהר ומזכך את לשונו ושב בתשובה על חטא לשון הרע וניבול פה וליצנות ושקר ואז ניטהר הפה ולכן רוחצין את הידים קודם התחלת סיפור יציאת מצרים

והוא פועל דמיוני לרמז על נקיון הלשון כאמור דברית
הלשון מתייחס לעשר אצבעות ידיו והתחלת סיפור יציאת
מצרים הוא באכילת הכרפס וכעין שכתב הב"י בטור חו"מ
סימן כ"ה דכשאדם עושה מעשה המורה על רצונו חשוב
כאומר להדיא רוצה אני ה"נ מעשה אכילת הכרפס המרמז
על ס' רבוא שעבדו בהם במצרים בפרך חשיב כדיבור
וסיפור יציאת מצרים ע"כ נוטלים ידים קודם אכילת
כרפס.

ועוד הסביר הרב ארץ צבי בטעם הנטילה בטיבולו
במשקה בליל הסדר דכל ענין נט"י קודם אכילה
משום דילפינן מקרא והתקדשתם והייתם קדושים כמבאר
בגמ' ברכות (דף נ"ג ע"ב) והוא ג"כ לטעם זה דגם זה בכלל
ברית הלשון לשמור פיו ממאכלות אסורים ושלא לאכול
כזולל וסובא וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ו מהלכות ברכות ה"ב)
והפמ"ג (או"ח סימן קנ"ח ס"ק א') דזה לאו דאורייתא וקצת
סמוכין לזה ממה שאיתא בתנודב"א רבה פרק כ"ו והובא
בתוס' כתובות פרק הנושא (דף ק"ד ע"א ד"ה לא) בשם מדרש
עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא
יכנסו מעדנים לתוך גופו וגם זה הוא בכלל ברית הלשון
לאכול בקדושה, וכבר התבאר קודם דברית הלשון
מתייחסת לעשר אצבעות ידיו של האדם ע"כ נוטלים ידים

צח _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

קודם האכילה והוא פועל דמיונו להתקדש באכילה ע"ד
שכתוב רחצו היזכו "כי הרחיצה בחיצוניות גורמת גם
זיכוך בפנימיות" וכעין זה כתב הרמב"ם (פי"א מהלכות
מקוואות הי"ב לענין טבילת מקוה)

פרק זז

כרפס

סגולה לנצחון במלחמה

כתב בספר ארחות חיים לרבי אהרן הכהן מלוניל ז"ל בהלכות פסח אות כ"ה וז"ל, וכרפס קראוהו ז"ל כן זכר לפרך וסבלות, שיש בו אותיות פרך וס', מסבלות, וי"א לפי שהוא נוטריקון כתונת פסים על שם יוסף שהיתה סיבת ירידת אבותינו למצרים וי"א עי"ש "שהנושא כרפס במלחמה נוצח" ולה' הישועה הלילה הזה והיא שעמדה לאבותינו ולנו עכ"ל האור"ח, וכ"כ רבינו מנוח בפ"ח מהלכות חמץ ומצה הלכה ב' וז"ל, לפי שהוא עשב מורה על ניצוח מלחמה וזה לו בסגולה וישראל ניצחו אויביהם (וע"ע בהגדה של פסח מנחת אשר ע"מ ל"ב מה שכתב נפק"מ לדינא בטעם זה) ומהרי"ו בסימן קצ"ג כתב יש מי שאומר שאם לא מצא כרפס יקח כרתי וירמוז בזה שיכרתו שונאינו. ומצאתי בספר סימן טוב (ע"מ קל"ה) להג"ר ישי יעקובוביץ שליט"א שהביא רמז נאה לדברי האו"ח הנ"ל על הפסוק וכל קרני רשעים אגדע דקרני בגימטריא כרפס שהכרפס מרמז על נפילת הרשעים. וכנ"ל ודפח"ח.

פרק יז

יחץ

מהפך מדת הדין למדת הרחמים

כתב הגאון ר' חיים פלאג'י זצוק"ל בספרו חיים לראש פיסקת יחץ אות א' בסופו וז"ל, ומה טוב ומה נעים דמצה זו היא כנגד יצחק וכמו שכתב מרן החיד"א בספרו שמחת הרגל סדר יחץ כי ע"י השבירה יעשה רושם לשבור הגבורה בזכות יצחק "להפך מדת הדין למדת הרחמים". ויתכן לרמוז בדרך סימן בשם יצחק שהוא אותיות יחץ קודם דצריך לאקדומי ברישא היחץ קודם התחלת האגדה כאמור ושם רמז כי כל ההתחלות קשות וצדיקים תחילת יסורין וסופן שלווה.

פרק יח

מגיד

סיבוב הקערה על ראש המסובין סגולה לברכה

כתב מרן הגר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש ערך מגיד אות יו"ד וז"ל, כשמגיע למה נשתנה הלילה הזה מגביה הקערה אשר היא סדורה בתוכה המצות וכל הדברים ומסובב על ראש כל אחד ואחד מבני ביתו והוא בידו עד גמר הפסקא כולה ומחזירה למקומה כן נהג עט"ר הרב מר אבי ז"ל וכן נהגתי אחריו.

ונראה לענ"ד לתת טעם כי יען הקערה בכללותה היא רמז לעשרה ספירות לכן כדי שיחול ברכה על ראשם משפע קדושה וברכה מעשר ספירות אנו עושין כסדר הזה וסמוכות לזה מצאתי בזוה"ק סוף ח"ג בתוספת סימן ג' דף ש' ע"ב וז"ל, אמר רבי רחומאי מאי דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם למאי טעמא בנשיאות ידיו לברך בברכה אלא דיש באדם עשר אצבעות רמז לעשר ספירות שנחתמו בהם שמים וארץ עכ"ל הזוה"ק, הרי לך בפירוש דנמשך ברכה מעשר ספירות והוא ברור וע"ע

מש"כ בספרי הק' גנזי חיים מערכת נ' ד"ה נשיקת יד יע"ש בס"ד עכ"ד הגר"ח פלאג'י, [ובמקו"א הארכנו בענין נשיקת היד בליל שב"ק ובעוד עשר אצבעות]. ועתה מצאתי בספר עלי הדס להגר"ד סטבון שליט"א שהביא שמנהג זה יסודו מדברי הקדמונים הוא רק יצחק אלאחדב זצ"ל תלמיד רבינו יהודא בן הרא"ש שכתב בפירושו להגש"פ הנקרא פסח דורות (דף מ"ה) וז"ל, ומנהג ספרד להגביה הקערה בידו ואומר הא לחמא עניא ונהגו להקיף הקערה סביב ראש הקטנים עכ"ל, וע"ע שם בספר עלי הדס מה שהביא בזה מדברי ג"ע החיד"א בספרו מעגל טוב (דף 62) עי"ש.

אמירת ההגדה סגולה לבנים

נאמר בתורה (שמות י"ג, ח') והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, וכתב רבינו האור החיים הקדוש עה"פ שם בזה"ל, עוד ירצה באמרו לאמר. להיות שנאמר והגדת לבנך תינח אם יש לו בן אם אין לו בן יהיה פטור תלמוד לומר לאמר שעכ"פ צריך להגיד אפילו בינו לבין עצמו וא"כ למה אמר לבנך. ואולי שבאמצעות היתור אני מבין כן ולא בלא היתור. "ואפשר

עוד שירמוזו באמרו והגדת לבנך שאם יגיד הגדה האמורה בענין ויזכהו ה' שיגיד לבנו" נפק"ל מדבריו דאמירת ההגדה היא סגולה לבנים.

וראיתי בספר כסא אליהו להג"ר ישעיה אשר זעליג מרגליות זצוק"ל אות כ"ב שהביא דברי האו"ח הנ"ל וכתב בזה"ל, אחים לעצה זו תלמידי אור שבעת הימים מרן הבעש"ט זי"ע כאשר שמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר בשם קדשם "כאן הבן שואל" שפירושו כאן יפה כח הבן להיות שואל כענין לפני ה' ישפוך שיחו יבקש רחמים ממי שהבנים שלו השקיפה ממעון קדשך וברך בבנים כי בעת ששואלין בהלכות פסח עת רצון הוא כאב את בן ירצה ותפילה של אדם נשמעת בקול רנה וישועה והאב זוכה לבן בנו, ובכח ובעושר ובחכמה ובשנות חיים עכ"ל.

כפרת עוונות

כתב הגר"ח פלאגי' בספרו תורה וחיים מערכת ה' אות ל"ז וז"ל הרב דבש לפי (מערכת ה' אות י"ט) הביא דברי הרב עיר בנימין שהעולם קיים על אמן יהא שמיא רבא מברך שאחרי לימוד האגדה (סוטה מ"ט ע"א) והרי אין

הקב"ה חפץ בקילוסן של רשעים (ויקרא רבה פרשה ט"ז אות ד') אלא שבלימוד האגדה נמחלים העוונות (כדאיתא במדרש משלי סימן י') יעו"ש, וא"כ באמירת ההגדה של פסח שעניינה קילוסו ושבחו של מקום מתכפרים העוונות.

אמירת מה נשתנה גורמת פתיחת הלב לתורה

כתב בספר הנפלא ויגד משה להג"ר משה יהודא כ"ץ הי"ד אבד"ק סערדאהעלי (בדק ק"נ ע"א) וז"ל, ראיתי בכתב יד הגאון בעל המחבר ספר שו"ת משנה שכיר שכתב שבספר כורסיא דאליהו ממקובל קדוש בירושלים הביא בשם בעלי מקובלים "דע"י שאילת מה נשתנה גורמין פתיחת הלב לתורה" וע"כ נהגתי בביתי שכל המקובצים אצלי בליל הסדר כל אחד ואחד שואל מה נשתנה ומתפלל שיהיה לו לפתיחת הלב ואחר גמר כל הנאספים גם אני בעצמי אומר מה נשתנה עכ"ל המשנה שכיר, ובהשמטות הספר ויג"מ שם (עמ' רצ"ו) כתב שכן הוא מנהג ווישניץ וגם בני הנכדים שאלו, וכן הוא מנהג גור שכל הבנים והנכדים שאלו זה אחר זה מה נשתנה.

ע"י אמירת ההגדה בקול רם מתקן פגם הברית

כתב רבינו הק' מוהר"ן מברסלב בליקוטי מוהר"ן קמא סימן כ', דע כי כל העונשים ובפרט גלות מצרים היה על פגם הברית כידוע ופגם הברית הוא פגם הדעת בבחינת "וידע אדם" והקול מעורר הדעת ולכן ע"י קול זעקה שעל ידו התגלות הדעת זכו לצאת ממצרים כמש"כ "ונצעק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קולינו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו" ובשביל זה צריך לומר את ההגדה בקול רם כי הגאולה היתה ע"י קול בבחינת וישמע את קולנו ובשביל זה נקראת בשם "הגדה" להורות על תיקון הברית בבחינת ויגד לכם את בריתו וע"ע בליקוטי הלכות למוהרנ"ת הלכות פסח הלכה א' וע"ע בספר יפה ללב ח"ב סימן תע"ג ס"ק י'.

שיירי הכוס של שפוך המתן מסוגל לפרנסה

בספר הלכה של פסח (ח"ב ע"ח שכ"ב) הביא מספר הגדה שלימה שהובא שם מהגש"פ כת"י שכל מי ששותה מכוס ששופכין ממנו לעשר מכות ומה שנשאר ממנו שותהו בתוך הסעודה מובטח לו שלא יהיו מזונותיו של אותה שנה מצומצמים אלא מרווחים בעזה"י.

פרק יט

רחצה

נטילת ידים כהלכה סגולה לעשירות

כתב מרן בשלחנו הטהור בסימן קנ"ח סעי' ו', אע"פ ששיעורם ברביעית יוסיף ליטול בשפע דאמר רב חסדא אנא משאי מלא חפני מיא ויהבו לו מלא חפנאי טיבותא, וכן איתא בזוה"ק בבראשית (דף פ"ז ע"ב ודף פ"ח ע"א) דנטילת ידים בהידור היא סגולה לעשירות ועיי"ש בזוה"ק מעשה נפלא שאירע לאדם שהיה זהיר בנטילת ידים כהלכה והתעשר בעושר גדול והיה עוסק בתורה ונותן פרנסה לעניים כל יום עיי"ש באורך.

והנה בבאר היטב שם ס"ק י"ז כתב בשם השל"ה וז"ל ומ"מ לא יעשה ע"מ להתעשר דהו"ל ע"מ לקבל פרס, אמנם הרב פתח הדביר שם ס"ק י"ב הביא דברי השל"ה והביא בשם מהר"ש פרימו שתירץ קושיית התוס' בר"ה על הא דתניא האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני הרי זה צדיק גמור וקשה הלא תנן אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס? וניחא ליה להרב

ז"ל שיש חלק בין אותם דברים שחייב בהם מדינא ובין אותם דברים אשר יעשה אותם האדם בנדבת לבו כי כאשר חייב אדם בהם מדינא ואינו רשאי שיפטר מהם אסור לעשות לשם שכר דח"ו מיחזי דאי לאו השכר לא הוה עביד להו והיינו מתני' דאל תהיו כעבדים המשמשים את הרב וכו', אבל ההיא דאומר סלע זו לצדקה איירי שכבר נתן כדי שיעורו שחייבתו תורה שלישית השקל לשנה והוא מוסיף על חיובו ע"מ שיחיה וכו', ודאי שפיר עבד אע"ג דמיחזי דאי לא לא הוה עביד אין כאן עוון דלא בר חיובא הוא ע"ש עכ"ד מהרש"פ.

וכתב הפתה"ד דלפי דבריו גם גבי נטילת ידים אם אחר שנטל שיעור רביעית לשם מצוה דוקא ואח"כ יוסיף על השיעור כדי להתעשר מטעם זה שכתב מהרש"פ שהגם שמעשיו מורים שאם אינו מעשיר אינו מוסיף לל"ב כיון שאינו מחוייב באותה תוספת ודלא כהשל"ה ז"ל. והוסיף הפתה"ד דבזה יתיישב דברי הרב הקדוש בספר מעבר יבוק ח"ג פ"ט דקכ"ג ע"א, שהיה נוהג בעצמו לומר בכל פעם שהיה נוטל ידיו לסעודה רבון כל העולמים מלא ידי מברכותיך ומברכותיך יבוך בית עבדך לעולם ברכנו אבינו כולנו ובשעת מעשה, התפילה נשמעת ובפרט בעת התעורות רחמים ברחיצה ע"ש, ולכאורה

נראה דמיחזי כמאן דעביד ע"מ לקבל פרס כגון שבשעה שהוא נוטל ידיו שואל מאתו יתברך להתעשר אמנם עפ"י חילוקו של מהרש"פ הנ"ל ניחא שאם השיעור רביעית עושה לשמה ואינו מתפלל אלא בשעה שמוסיף על יתר מרביעית שאינו מחוייב בדבר שפיד דמי עכת"ד הפתה"ד. וע"ע בספר נימוקי אורח חיים להגה"ק ממונקטאש בסימן קנ"ד סק"ג שכתב לערער על המנהג שנהגו חסידים ואנשי מעשה שאומרים בעת הנטילה מלא ידינו מברכותיך, ולהנ"ל אם נוטלים יותר מרביעית יש להם ע"מ שיסמוכו.

ע"י נטילת ידים זוכה לאמונה

כתב רבינו הק' מוהר"ן מברסלב בליקוטי מוהר"ן סימן צ"א וז"ל, דע כי יש כמה מיני אמונה יש אמונה שהוא רק בלב וכו', והעיקר הוא שצריך להיות לאדם אמונה כ"כ עד שתתפשט בכל האברים ולכן צריך להגביה ידיו בשעת הנטילה כנגד הראש כמש"כ האריז"ל כדי לקבל הקדושה שע"ז ממשיך האמונה בידים.

פרק כ

מוציא מצה

ע"י אכילת מצה זוכים בדין בר"ה

כתב בספר דברי יחזקאל משינאווא עה"פ היום אתם יוצאים בחודש האביב (שמות י"ג, ד) וז"ל, איתא בזוה"ק (פרשת תצוה דף קפ"ג ע"ב) דבזכות מה שישאל אוכלים מצות בפסח ניצולים בדין בר"ה, ויש לרמז זאת בפסוק הזה היום נקרא ר"ה כמ"ש בזוה"ק (פרשת בא דף ל"ב ע"ב) וז"ש היום אתם יוצאים בחודש האביב דהיינו בר"ה אתם יוצאים בדימוס, בחודש האביב בזכות המצה שאוכלים בחודש ניסן בפסח. וע"ע מש"כ בזה אדמו"ר ממונקאטש בספרו שער יששכר (מאמר חדש ניסן מאמר זמן חירותינו באות ט' ובאות ל"ב עיי"ש) וע"ע להגר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש ערך נרצה אות י' שמטעם זה נהג לאכול מהמצות שנאפו לפסח בר"ה עיי"ש דבריו.

הנה ע"י אכילת מצה זוכה האדם למעלות רבות ונשגבות ואנא עבדא אלקט הסגולות שזוכה האדם ע"י אכילת המצה קמא

קמא דמטאי לידאי ואע"פ שהוא לא כסדרן אקוה שיהיה
לתועלת ולרצון לפני הלומדים.

א. רפואה

איתא בזוה"ק פרשת תצוה (דף קפ"ג ע"ב) דהמצה נקראת
מיכלתא דאסוותא היינו מאכל של רפואה ומפשט
דברי הזוה"ק משמע דהמצה היא רפואה רוחנית. אמנם
בספרים הקדושים מבואר דהמצה היא גם רפואה גשמית
וכמו שמצאתי להגר"ח פלאגי"ל זצוק"ל בספרו חיים לראש
(פסקא ב') שביאר את השאלה השנית במה נשתנה דאנו
שואלים שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה והלילה
הזה כולה מצה ופרש דהרי המצה בלבד אינו מתעכל
ומזיק לגוף וכמו שאמרו הרופאים ומה"ט קראו רבותינו
בזוה"ק מיכלא דאסוותא ושומר מצוה לא ידע דבר רע
ואדרבה תחשב לו לרפואה ולהכי בעי למה הלילה הזה
כולו מצה, וע"ע למר בריה הגאון ר' אברהם פלאגי
זצוק"ל בספרו וימהר אברהם מערכת מ' אות תשל"ט
מש"כ בענין זה.

ועתה מצאתי בס"ד להאדמו"ר ממונקטאש זצוק"ל בספרו
שער יששכר (מאמרי חדש ניסן מאמר זמן חירותינו אות ל"ד)

שכתב וז"ל, הנה נודע בזוה"ק ענין המצות שהם מיכלא דאסוותא והנה הצדיקים ובכל העולם החסידים ואנשי מעשה קראו כן להמצות מיכלא דאסוותא באמרם שהוא מסוגל לרפואת הגוף לכל מכאובים וחוליים רח"ל, ולכאורה יפלא דהלא הכוונה נראה בזוה"ק (פ' בא) שם שהיינו רק תיקון ורפואת וטהרת הנפש בא ע"י אכילת המצות בפסח ולא לרפואת הגוף, אולם יש לומר עפ"י הנודע ונתגלה ביותר בימינו כבר ודברנו מזה בחי' ד"ת מה"ק ובכמה דוכתי והוא כמפורש (בירושלמי שבת פ"ד ה"ג) והסיר ה' ממך כל וחולי זה הרעיון כי עיקר המחלות נמשכים ונתהווים ומתפשטים מחולי העצבים (נערוין) והמחשבות המבהילות והמעציבות אכן הבוטח בה' חסד יסובבנו ושמח בחלקו אשר נתן לו השי"ת ואינו מבקש מותרות ואינו חושב על העתידות להרבות הון וכבוד ולחתור חתירות תחת כסא הכבוד אחרים ומצבם ועי"ז עורקו במנוחה וישיג רפואה לכל תחלואיו כאשר יודו גם חכמים הרופאים וע"כ הא בהא תליא כי כאשר ישיג רפואה ממיכלא דאסוותא על הנפש ממילא יתרפאו עורקו ע"י בטחונו ודביקות אמונתו להשי"ת וכנ"ל עי"ז יגיעהו גם רפואת הגוף, עכ"ד שם.

קיב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ב. משיג אור השכל

כתב הגר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש על הגש"פ (פסקא מ"ד) וז"ל, בספר צפנת פענח בביאור ההגדה בראש הספר כתב כי עיקר שציוה ה' שיאכלו מצה ולא חמץ כי החמץ מעכב ההשגה והנבואה והשכל על שם מכף מעול וחומץ, והמצה משיג אור השכל ומתבדל מן המורגשות ועי"ז יוכלו להשיג הנבואה במתן תורה ועיי"ש מה שפירש לפי"ז הגר"ח פלאג'י דברי המגיד בטוטו"ד.

ג. זוכה למדת הענווה והאחדות

כתב הגר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש על הגש"פ (פסקא טו) בשם חז"ל דע"י המצה קונה האדם מידת הענווה ולפי"ז כתב הרב דהנה ע"י מידת הענווה יש אחדות וליכא מחלוקת כדאיתא (בחולין דף ז' ע"א) וכ"כ החיד"א בספרו חומת אנך בכמה דוכתי בשם הרב בן פרת יוסף לזה אתי שפיר הא לחמא עניא די סופי תיבות גימטריא אח"ד לרמוז ד"י המצה שקונה האדם מדת הענווה יזכה לאחדות עכ"ל שם.

ובנותן טעם להביא מש"כ האדמו"ר ממונקטאש בספרו שער יששכר (מאמרי חדש ניסן מאמר אגדתא דפסחא אות

י) שכתב לפרש בשם אביו מה שאנו אומרים בהגדה מצה זו שאנו אוכלים על שום מה דהנה המצה רומזת לענוה שהיא נמוכה לא כן החמץ שמגביה עצמו ועולה בנפוח יותר ממה שהוא העיסה בעצמותה בתוכה, וזה יש לפרש על שום "מה" על דרך שאחז"ל (בחולין פ"ט) במשה ואהרן שאמרו ונחנו "מה" שהוא ענוה היותר גדולה היינו שהוא מה ואין לגמרי יותר ממה שאמר דוד תולעת וכו', וזהו מצה זו שאנו אוכלים על שום "מה" היא הענוה שלהו רומזת המצה כנזכר עכ"ד הנפלאים שם.

ד. גופו ונשמתו מתקדשים

כתב בזוה"ק סדר תצא (דף רפ"ב ע"א בר"מ) דהאדם שאוכל מצה ונזהר מחמץ גופו ונשמתו נעשים קודש והביא לשונו הגר"ח פלאג'י בספרו זכירה לחיים (טועמיה חיים אות ז) ולפי"ז ביאר מה שמתחילים הסדר בתיבת קדש לרמוז דבקיום אלה המצוות אשר נעשה בזאת הלילה נזכה לקדושה יתירה וכיון דנטיר איהו מיצה"ר דמטמא גופו של אדם מבית ומחוץ קאמר עוד ורחץ דיזכה לרחוץ גופו מטומאת צואת עוונותיו ע"י אכילה זו מהטעם האמור.

קיד _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ה. אכילת מצה מהפכת מידת הדין למידת הרחמים

כתב הגר"ח פלאג'י בספרו זכירה לחיים על הגש"פ פסקא א' וז"ל, נמצא דהמצה בפסח היא באה לסלק הדין מעלינו ולמיעאל בחולקא קדישא דקודשא בריך הוא ולזה תיכף בהכנס הרגל דבו אנו נידונין על התבואה ועלמא אתדן על דינא אנו אומרים הא לחמא עניא דעל ידי המצה זו שאנו אוכלים עתה יתהפך הדין לרחמים.

ו. נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית

כתב הרוקח ז"ל דמי שמקיים מצות אכילת מצה כהלכתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ובזה פירש הגר"ח פלאג'י זצוק"ל את דברי הפס' שאומרים בהלל ברוכים אתה לה' עושה שמים וארץ סופי תיבות עושה' שמים' וארץ' אותיות מצה, והנה כתב רבינו יעקב בעל הטורים בסדר בראשית בפסוק ותוצא הארץ דמי שכופר ביציאת מצרים כאילו כופר במעשה בראשית לזה את"ש עושה' שמים' וארץ' סופי תיבות מצה לרמוז דמי שמקיים מצות המצה כהלכתו נחשב לו כאילו עשה שמים וארץ בשותפות עם הקב"ה.

ז. פרנסה

כתב הרב בני יששכר (במאמרי חדש ניסן מאמר ח' אות י"ב) וז"ל, פוסקין מלומר גשם בחג הפסח דהנה גשם הוא פרנסה כדאיתא (בתענית ב' ע"ב) והנה אכילת מצה לחם עוני הוא סגולה לפרנסה כי מאכילת מצוה זו נמשך פרנסה לכל השנה על כן בפסח נידונין על התבואה ועל כן מצ"ה לח"ם ענ"י בגימטריא גש"ם ועיי"ש עוד שהאריך בזה, וע"ע במש"כ לפרש עפ"י האדמו"ר ממונקטאש זצוק"ל בספרו שער יששכר (מאמרי חדש ניסן מאמר אגדתא דפסחא אות ט"ז), ומצאתי בהגש"פ בית אברהם בפירושו פאר אהרון (עמ' י"ז) שכתב וז"ל, כל דצריך ייתי ויפסח כי עכשיו הזמן המוכשר דבפסח נידונין על התבואה (כ"ה ט"ז) ואמרו דפסח נוטריקון שמות הפרנסה פא"י סא"ל חת"ך.

ח. מסוגל לקבלת התפילות

כתב בספר בני יששכר (מאמר ד' דרוש א') וז"ל, וזהו שרמזו לחם עוני שעונים עליו דברים הרבה כי על ידי הלחם הזה מיכלא דמהימנותא עונין על ידו דברים הרבה דהיינו כל התפילות והבקשות, וכן הובא מהגה"ק השר שלום מבעלז זצוק"ל בהגדה של פסח באר מרים להגר"ר מרגליות זצ"ל בחלק קהלת משה (עמ' ל"ג).

פרק כא

מרור

סגולה לפרנסה

כתב בספר המדות למוהר"ן מברסלב זיע"א בערך ממון
אות ל"ה וז"ל, כזית מרור שאוכלין בפסח מסוגל
לפרנסה ובמ"מ שם ממוהרנ"ת כתב מקור לזה מעירובין
י"ח ע"ב דאיתא התם ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מ"ד
והנה עלה זית טרף בפיה אמרה יונה לפני הקב"ה רבוננו
של עולם יהיו מזונותי מרורין כזית בידך ואל יהיו מתוקין
כדבש ע"י בשר ודם, פירש מרורין כזית רמז לכזית מרור
ומזונות רמז לפרסה, והעתיק את כל הנ"ל הגרי"נ פלאג'י
בספרו יפה ללב ח"ב קונט"א סימן תע"ה סעי' א'.

תיקון לעוון שפיכות דמים

כתב מרן הגר"ח פלאג'י זצוק"ל בספרו חיים לראש (פסקא
מ"ב) וז"ל, פירש הרב לחמי תודה דף טו"ב ע"א
מפני שפרעה חשב להכשיל את ישראל בשלוש עבירות

החמורות דהיינו ע"ז וג"ע ושפיכות דמים לכן באו הני
תלת דהיינו פסח היה תיקון על עבודה זרה דבדבר
שקלקלו שהיו עובדים לצאן בו תקנו, מצה לחם עוני
לבטל כח תאות עריות, ומרור גימטריא מו"ת נגד שפיכות
דמים עכ"ד.

מרור סגולה למקשה לילד

כתב בספר המדות למוהר"ן מברסלב זצוק"ל ערך קישוי
לילד וז"ל גם תתלה על צוארה ממרור הנשאר עכ"ל.

פרק כב

נורד

ע"י הנורד אנו ממשכים חיים למלכות בית דוד – כתב אדמו"ר ממונקאטש בספרו שער יששכר (מאמר אגדתא דפסחא אות צ"ה) וז"ל, 'הנה מרור גימטריא מות וצריך להמתיקו ע"י שמשקעו בחרוסת וחרוסת הוא אותיות רות להמתיקו ע"י חס גימטריא חיים כן מבואר באריז"ל, ויש לפרש הענין כי הנה העיקר להמשיך ע"י מעשינו בלילה הזה הגאולה השלימה ב"ב ביאת בן דוד שקראוהו רז"ל בר נפלי הוא בא משנותיו של אדה"ר כנודע ובאמת צריך להיות דוד מלך ישראל חי וקיים בביאת גואל צדק ב"ב והנה רו"ת היא אם המלוכה מלכות בית דוד וכמש"כ רש"י במלכים עה"פ ויקם כסא לאם המלך היינו רות אמה של מלכות עיי"ש והנה חרוסת הוא אותיות רו"ת ח"ס. ועל כן צריך להמשיך חיים למלכות בית דוד וז"ש רו"ת ח"ס (גימטריא חיים) לתת חיים למלכות מבחינת רות ועיי"ז יומתק המרור גימטריא מות ויהיה דוד מלך ישראל חי וקיים וגם כי אז יהיה בלע המות לנצח כנודע ועיי"ש עוד באות צ"ו מש"כ בזה והדברים נפלאים.

פרק כג

שולחן עורך

תיקון על כל האכילות שלא בקדושה מכל שנה

כתב בספר חסד לאברהם (בחידושים על פסח ד"ה גם הובאו דבריו בהגדת חודש האביב ע"מ קע"ב) וז"ל, הנה ע"י אכילת מצה נעשה תיקון על כל האכילות שלא בקדושה מכל השנה וזהו שולחן עורך היינו כי ע"י אכילת מצה יזכה שהשולחן מכל השנה יהיה ערוך לפני ה' וזהו צפון ברך צפון הוא היצה"ר ואת הצפוני ארחיק מעליכם, ברך הוא הכנעה כמו ויברך הגמלים, וזהו צפון ברך שיוכל להכניע את היצה"ר בלילה וביום הזה וגם יוכל לזכות בימים אלו להלל נרצה היינו שהשבחים וההודאות מכל השנה יהיו נרצים למעלה.

ע"י אכילה בקדושה נכנעים כל שונאי ישראל

כתב באגדת חודש האביב (ע"מ ק"צ אות רס"ב בשם הגדת אמרי קודש) וז"ל, בזוה"ק איתא הטעם מה שמזבח הפנימי

נקרא מזבח אע"פ שלא היו מקריבין עליו שום זבח. מפני שע"י מזבח הקטורת היו נכנעים ונשברים כל שונאי ישראל והתנגדות הקדושה. וממילא כשהשולחן הוא דוגמת מזבח הפנימי אז ג"כ ע"י האכילה שאוכלים על השולחן בקדושה ובטהרה כראוי נכנעים ונשברים כל שונאי ישראל והתנגדות הקדושה דוגמת מזבח הפנימי, ויש לומר שזה הענין שאחר האכילה מיד אומרים שפוך חמתך לפי שבכח האכילה שאכלנו בקדושה ובטהרה וקיימנו המצוות דאורייתא ודרבנן ומנהגי ישראל, אומות העולם נכנעים ונשברים [בשם מהרי"ד מבעלזא].

ע"י אכילה בקדושה נתקן השכל

כתב רבינו הק' מוהר"ן מברסלב בספרו ליקוטי מוהר"ן סימן י"ז ע"י אכילה בכשרות כראוי שאוכל במתינות ואינו אוכל בדרך זולל וסובא עי"ז נתקן השכל ונכנע הכסילות אבל כשאוכל כזולל וסובא עי"ז מתגבר הכסילות על השכל ועי"ז נחשך אצלו אור הצדיק ואינו יכול לקבל ממנו יראה ואהבה וע"ע בחיי מוהר"ן סימן תקט"ו.

זרוע סגולה לשמירה

כתב הגר"ח פלאג"י זצוק"ל בספרו חיים לראש (מערכת סידור הקערה אות ג') וז"ל, ואם שכח מערב פסח לצלות הזרוע יותר טוב שיקח מעט בשר מבושלת מאשר נמצא דומה לזרוע ויסמוך על סברת האומרים דתהיה מבושלת ולא יאכלנו כיון שנהגנו שלא לאוכלו כי אם לתלות הזרוע צלי על גבי פתח הבית זכר לדם קרבן פסח שנתנו על המשקוף ועל שתי המזוזות והוא שמירה לבית עכ"ל.

הזרוע סגולה לזיווג

בספר עצה ותושיה (עמ' רכ"ג) כתב וז"ל, קבלה מפי רבי אליהו לופיאן כי משפחה המעונינת שאחד מבניה יתארס במהרה, אחד מבני המשפחה יניח בחוה"מ פסח את הזרוע שהיה מונח על השולחן לליל הסדר בתוך הכיס הימני של החליפה של הבחור הרווק ללא ידיעתו וכאשר הרווק ילבש את חליפתו ויגלה את הזרוע בכיסו מובטח לו שעד חג הפסח הבא הוא יהיה מאורס עכ"ל, וכן שמעתי מפי ידידי הרה"ג ר' ברוך סימן טוב שליט"א ראש כולל נתיב בנימין שסגולה זו מפורסמת בשם הגר"א לופיאן זצ"ל.

פרק כד

מים אחרונים

סגולה לאריכות ימים ולעשירות

בספר הליכות שלמה (ע"מ שי"א בארחות הלכה הערה 382) עמד מדוע לא נזכר בסדר קדש ורחץ וכו' נטילת מים אחרונים כדרך שנזכרו ב' הנטילות הקודמות דרחץ ורחצה, וכתב ליישב דנראה דהוא משום דס"ל לבעל סימנים אלו [שנזכרו במחזור ויטרי הלכות פסח סימן ס"ה על שם רש"י וי"א שהוא מרבינו שמואל מפלייזא מבעלי התוס'] דעיקר הטעם לנטילת מים אחרונים הוא משום מלח סדומית ולכן ס"ל דאנו שאין לנו מלח סדומית א"צ ליטול וכמו שכתבו התוס' והובא בשו"ע סימן קפ"א סעי' י'.

ועוד אפ"ל דס"ל כהרמ"א בסימן תע"ה סעי' א' דאין לטבול המצה במלח בליל פסח דפת נקיה א"צ מלח ולא סבר כהרמב"ם דיש לחוש למלח שבשאר המאכלים, אכן בפיוט אלהי הרוחות שבשבת הגדול שסידר רבינו יוסף טוב עלם הזכיר גם נטילת מים אחרונים והיינו משום דס"ל כאחד מהטעמים האחרים לנטילת מים אחרונים

[עיין טוב"י סימן קפ"א וב"ח שם] ולדידן בודאי יש ליזהר בכך עכ"ל הגרשז"א זצ"ל.

ובהוספות שם כתבו דרגיל היה רבינו לעורר על כך דכיון שרגילים בליל פסח לנהוג ע"פ סימני קדש ורחץ וכו' עלולים לשכוח מנטילת מים אחרונים ויש ליזהר בדבר עכ"ל.

ומצאתי שכבר עמד בקושיא זו מדוע לא הזכיר הפייט ליטול ידיו למים אחרונים בשו"ת שיח יצחק ווייס הי"ד בחלק או"ח סימן ר"כ ונשאר בצ"ע בזה עיי"ש.

ויש להוסיף כאן מה שכתב הגאון ר' שבתי ליפשיץ זצ"ל בספרו סגולות ישראל מערכת מ' אות ל"ד וז"ל שם, מים אחרונים כתב בספר חרדים בשם המרדכי דסגולת מים אחרונים למי שזהיר בהם הוא סגולה לאריכות ימים עיי"ש.

ויש עוד להוסיף בזה מש"כ בספר קב הישר פרק י"ג וז"ל, והנה מצינו בגמ' דאמר רב אשי אנא משאי מלא ידאי מיא ונתן לי מלא חפנאי טיבותא פירוש בשביל שהיה נותן כלי מלא על ידיו "הן במים ראשונים והן במים אחרונים" ולכן הקב"ה מילא ביתו בטובה ועשירות כי רב

קבר _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

אשי עשיר גדול היה ועיי"ש עוד מה שהאריך בזה,
ונפק"ל מדבריו דסגולת נטילת מים אחרונים שיזכה
לעשירות.

פרק כה

צפון - סגולות האפיקומן

א. להשקיט הים מזעפו

כתב בספר סגולות ישראל למהר"ם ליפשיץ זצוק"ל בהשמטות הספר עמוד קי"ט אות י"ז וז"ל להשקיט הים מזעפו קח בידך כמו כזית מצה של פסח מן האפיקומן והשלך לארבע רוחות הספינה וישקוט הים מזעפו והביא מעשה זה בדוק ומנוסה ועיין מדרש תלפיות ערך אפיקומן וכ"כ הגר"ח פלאג'י בספרו רפואה וחיים מערכת פרק ח' אות ט"ז וכ"כ בספרו חיים לראש ערך צפון אות ט'.

ב. להינצל מגזלנים

כתב הגר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש ערך צפון אות ט' וז"ל יקח מועט מהמצה של האפיקומן וישא אצלו בחיקו והוא סגולה להנצל מגזלנים ולהבריא הקליפות ממנו כי התרגום של מסה ומריבה מצותא , קיצור של"ה

קבו _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

דף צו ע"א, וכ"כ הגאון ר' יצחק ניסים רחמים פלאג'י
בספרו יפה ללב ח"ז הובאו דבריו בארחות חיים ספינקא
סימן תע"ז סעי' א'.

ג. לכבות דליקה

כתב בספר דרך ישרה להגאון רבי ראובן בן אברהם (עמ'
רפ"ז הוצאת ישיבת שובי נפשי), יכתוב פסוק זה: ויתפלל
משה אל ה' ותשקע האש, ויכתוב על מצות האפיקומן או
על ככר לחם שלם, וסדר הכתיבה יהיה כך: ויתפלל,
יתפלל, תפלל, פלל, לל, ל, משה, שה, ה, אל, ל יקו"ק,
הוה, וה, ה', ותשקע, תשקע, שקע, קע, ע', האש, אש, ש,
ויזרוק הלחם לאש, והוא בדוק מכתבי האר"י ז"ל, וכ"כ
מרב הגאון רבי חיים פלאג'י בספרו רפואה וחיים פרק י"א
אות ג'.

ד. למי שניטל ממנו הדיבור

כתב בספר סגולות ישראל מהר"ש ליפשיץ מערכת דיבור
אות ה' וז"ל דיבור סגולה מי שנתאלם וניטל ממנו
כח הדיבור, רחמנא ליצלן, קח ערבה ישנה ואפיקמן

קונטרס "ישראל לסגולתו" _____ קכז

ותכתוש הדק היטב וישים במטעמים וישים בפיו כ"כ
בספר ילקוט משה.

ה. סגולה לבנים

בספר אמרי נועם להגה"ק ר' מאיר הורוויץ מדיז'קוב
במאמריו לפסח אות פ"ז וז"ל או יש לרמז מה
שאומרים צדיקים אשר אפיקומן. סגולה לבנים על פי
דברי המדרש אשר פרעה אמר פן ירבה ורוח הקודש
משיכו כן ירבה (ועיין בזה"ק ח"ב דף יח) ותיבות כ"ן ירב"ה
עולה אפיקומן.

ו. סגולה לרפואה

כתב במאור ושמש (ע"מ של"ז) וז"ל אפיקומן גימטריא רפ"א
שירוד על ידי זה רפואה שלימה לכל חולי ישראל.

ז. מסוגל לפרנסה

כתב באגדה של פסח טוב דברך להג"ר שאול בראך זצ"ל
אב"ד קאשוי באות ר"ז וז"ל, או יאמר טעם לסגולה

קכח. החודש אשר הישועות בו מקיפות

להשאיר מן האפיקומן לכל השנה דהנה יעקב אבינו לקח ברכת יצחק מעשיו וכתיב בא אחיך במרמה ויקח ברכתך ופירש הגה"ק מהר"מ מרימאנאוו דתיבת במרמ"ה בגימטריא אפיקומ"ן ויובן לפי"ז שהאפיקומן מסוגל לפרנסה שהרי יעקב קיבל ע"י זה הברכות ולכן משאירין מן האפיקומן לכל השנה שתהיה הברכה שרויה בביתנו, וגם מטעם זה מצפינים אותו כי מצפון זהב יאתה (איוב ל"ז, כ"ב), ואמרו חז"ל (ב"ב כ"ה ע"ב) הרוצה להעשיר יצפין, וממילא הוא מסוגל לפרנסה וגם מטעם זה נקרא האפיקומן צפון וכ"כ הגאון אדמו"ר ממנוקטאש בספרו שער יששכר (מאמר חדש ניסן מאמר אגדתא דפסחא אות ו') דאפיקומן סגולה לפרנסה בסוד אפיקו - מן שהוא מזון ופרוסה.

ח. סגולה למעוברת שיעבור עיבורה בשלום

כתב בספר רפאל המלאך ערך מעוברת וז"ל, סגולה למעוברת להישמר מכל רע תיקח ג' אלמוגים אדומים טובים ויפים שלא יהיו מנוקבים וחתרכת מצה שמורה שנשארה מן האפיקומן ומעט מלח כל זה תשים בכיס של פשתן ותקשור הכיס בכתונת שלה ותישא זאת

עליה כל זמן עיבורה ותלד בשלום, וכ"כ בספר גילת זהב
(עמ' ק"ד אות תקל"ה).

ט. סגולה מפני עין הרע

כתב בספר שמחת ציון (קנדה תשס"ח עמ' מ"ו) בשם הרב
גמליאל בן פדאצור וז"ל כדי להגן על עצמו מעין
הרע יש שישא עוגה מפסח שנקרא אפיקומן בחיקו
ועיי"ש שכן נהגו יהודי מרוקו.

י. מסוגל לשמירה מעכברים

בספר אמרי דבש מסופר שפעם אחת בא אחד לפני הרה"ק
ר' נפתלי מראצפערט זיע"א והיה מתאונן על הני
עכברי רשיעי שבאו ונתרבו בביתו והם אוכלים ומפסידים
לו את הכל וכל פעולה שעשה נגדם לא הועיל כלום, וציוה
עליוה רה"ק ליתן להם לאכול אפיקומן ועי"ז יחדלו לאכול
ולהפסיד לו כי אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ואסור
לאכול אחריו וכן עשה והרפו ממנו העכברים.

פרק כו

ברך

ברכת המזון בשמחה ובכוונה סגולה לעשירות

כתב בספר החינוך מצוה ת"ל וז"ל, כך מקובל אני מרבתי ישמרם אל שכל הזהיר בברהמ"ז מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו עכ"ל, ומרן הגר"ח פלאג"י בספרו חיים לראש ערך ברך אות ג' כתב וז"ל, וכתבו בעלי המוסר דהאומר ברהמ"ז בנעימה ובשמחה בדוק ומנוסה דמובטח לו שלא יהיה לו דוחק הפרנסה ויהיו מזונותיו בריוח עכ"ל, ואיתא בזוה"ק פרשת ויקהל דף רי"ח ע"א בזה"ל, מאן דמברך לקודשא בריך הוא מגו שבעא בעי לכוּנא לביה ולשואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב אלא דיברך בחדוה, וכתב ג"ע החיד"א בהגהותיו שם וז"ל, ולכוון רצונו בשמחה ולא יהיה עצב בשעת ברהמ"ז כי העצבות מצד הקליפה והשמחה היא מצד הקדושה ולכן יאכל וישתה דבר המשמחו כדי שיברך בשמחה וזו סגולה להתעשר אם יברך בשמחה ובקול רם כמ"ש לקמיה גודל שכרו גם בעוה"ב הרש"ב, והוסיף הגחיד"א על דברי הרש"ב דלפי"ז יתפרש מה דנאמר

קונטרס "ישראל לסגולתו" _____ קלא

(במשלי י') ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, פירוש ברכת ה' כברהמ"ז שהיא דאורייתא דוקא תהיה תיקונה בשמחה לברך השכינה היא מלכות, תעשיר למברך כי בזה מסלק אחיזת הס"א ולא יוסיף עצב ס"א עמה, וע"ע במש"כ בזה בשו"ת עטרת פז ח"א עמ' שס"ז מה שפלפל בדברי הגחיד"א הנ"ל.

המברך ברהמ"ז בכונה לא שולט בו לא שצף ולא קצף
כתב הב"ח (בסימן קפ"ה סעיף ב) למה אין אות פ' פשוטה
בברכת המזון לפי שכל מי שמברך ברהמ"ז בכונה
לא שולט בו לא שצף ולא קצף ועוד כתב בספר קב הישר
פ"ז מי שברך ברהמ"ז בכונה יזכה לשמוע לעתיד לבוא
ברהמ"ז מדוד המלך כשיעשה הקב"ה סעודה לצדיקים.

פרק בז

הלל

סגולה שיעשו לו עוד ניסים

כתב הגר"ח פלאג'י בספרו חיים לראש בסדר ההלל עה"פ אודך כי עניתני ותהי לי לישועה וז"ל, נראה לענ"ד שיוכן עם מש"כ הרב שמע יעקב סדר בשלח בכונת רז"ל בגמ' בברכות (נ"ד ע"ב) ארבעה צריכים להודות דנקט צריכים כי ע"י שנותנים הודאה על נס יוסיף ה' שנית ידו להושיעם יעש"ב, וזהו אומרו אודך כי עניתני על מה שעבר וההודאה עצמה היא לי לישועה לפעם אחרת שיעשה עמי נס כבראשונה כשם שענה אותי ביום צרתי כן על העתיד צוה ישועות עכ"ל, והקדמה זו הביאה גם הגר"חיד"א בספרו דבש לפי (מערכת ה' אות ז') וז"ל, הודאה אמרו רז"ל כי המודה לה' על נס שנעשה לו הקב"ה מצילו מצרה אחרת וזה פירוש הפסוק כי חמת אדם תודך דכאשר הציל ה' האדם מחימה וצרה שבאה לו והוא מודה אליו יתברך וזהו תודך, אז שארית חימות תחגור היינו שארית הכעס תתעכב מלשון חגירת צפורן שינצלו מצרות אחרות, ועוד פירש בזה הפסוק זובח תודה יכבדני ואראנו בישע

אלוקים, היינו זוכה תודה המודה על נס שנעשה לו ומכבד בזה את הקב"ה, ושם דרך הוא סולל לעצמו דרך שאראנו בישע אלוקים דנעשה לו עוד ניסים, והגר"א פלאג"י בספרו וימהר אברהם מערכת ה' אות נ"ט פירש בזה הפסוקים בתהילים מ' בשרתי צדק בקהל רב וכו' ותשועתך. וכו', ועי"ז לא תכלה רחמיך ממני חסדך ואמיתך תמיד יצרוני והיינו שאם אדם מבשר הניסים שנעשו לו ומודה לה' אז יזכה דחסדו ואמיתו של הקב"ה תמיד ישמרוהו וק"ל. ועתה מצאתי בספר כסא רחמים להרה"ג ר' רחמים מזוז (ירושלים תש"נ) שכתב (בפרק ס') עה"פ נתת ליראיך נס להתנוסס וז"ל, אפשר במ"ש הרב קן ציפור (דף רי"ח) וז"ל, אמרו רז"ל המודה על נס שנעשה לו זוכה שעושים לו נס אחר, וזהו שאמר נתת ליראיך נס להתנוסס, שעשית עמנו ניסים להתנוסס ודאי זוכים ליעשות להם עוד ניסים עכ"ל.

פרק כח

נרצה

הוא סימן למחילת העוונות

בהגדת חודש האביב מהגאון החסיד המפורסם ר' אשר אנשיל כ"ץ זצוק"ל הי"ד (עמ' רל"ג) כתב וז"ל, יש לפרש עפ"י מש"כ במדרש שוחר טוב פרק י"ח כל מי שנעשה לו נס ואומר שירה בידוע שמוחלין לו על כל עוונותיו ונעשה בריה חדשה, וישראל כשנעשה להם נס ואמרו שירה נמחלו להם כל עוונותיהם שנאמר ויסע משה את ישראל מים סוף שהסיען מהחטאים שלהם וכו', וכן אתה מוצא בימי דבורה וברק שנעשה להם נס ואמרו שירה שנאמר ותשר דבורה ומנין שנמחל להם דסמין בתר שירתא ויעשו בני"י הרע בעיני ה' א"ר אבהו בשם ר' אבא בכ"מ כתיב ויוסיפו בני"י לעשות הרע ואחר שירת דבורה כתוב ויעשו בני"י הרע תחילת עשייה, והיכן הוא מה שעשו לשעבר אלא מחל להן הקב"ה בשעה שאמרו שירה וכן אתה מוצא בדוד שנעשה לו נס ואמר שירה וכו' עכ"ל. והנה בליל פסח אחר שישראל אמרו שירה לפני הקב"ה על הניסים והנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו ולנו

קונטרס "ישראל לסגולתו" _____ קלה

ממילא נמחלו עונותיהם כנ"ל ע"כ אומרים לבסוף נרצה דוגמת מה שנאמר בישעיה מ' נרצה עוונה. וע"ע בענין זה דמי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין על כל עוונותיו ליד ידי הרה"ג ר' אבינועם צבי שליט"א בספרו שערי מחילה ח"ג סימן כ"ה מש"כ בזה.

מבקשים ממושה רבינו שיעלה לפני הקב"ה כל מצוות הלילה בהגדת חודש האביב (עמ' רל"ה) כתב וז"ל, מה שאומרים בגמר הסדר נרצה, כיון שמה שזכינו לקיום המצוות של הלילה הזה היה בכח משה רבינו ע"ה שעזר וסייע לנו ולכן אנו מבקשים שהוא יעזור לנו גם להעלות לפני אדון הכל את כל המצוות שקיימנו ויהיו מרוצים לו יתברך וישלח לנו את הגאולה השלימה בקרוב שתהיה ג"כ ע"י משה רבינו כדאיתא בזו"ח פ' בראשית, ואור החיים הק' פ' תצוה ורמזו לדבר דנרצה בגימטריא משה עכ"ל.

[ואגב למה לא הוזכר שם משה בהגדה של פסח, עיין ליד ידי הרה"ג המופלא בקי בפרדסה של תורה ר' דוד ברדא שליט"א בשו"ת רביד הזהב ח"א סימן כ"ג עיי"ש דברים נפלאים.]

קלו _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

כוסו של אליהו סגולה לרפואה

בספר זכור לאברהם הובא מעשה שכ"ק אדמו"ר מתולדות אהרון זצ"ל סיפר שאחד מחסידי הגה"ק מבלאזשוב זי"ע שהיה דר בעיר ריישא, ושמר מאיר גולדברג חלה ל"ע במחלה הידועה רח"ל ושכב על ערש דוי במצב רע קרוב לגסיסה רח"ל, והיה אז סמוך לפסח ובליל פסח הראשון אחר הסדר חלם אודותיו איש אחד שהגה"ק מבלאזשוב צוה לו שיאמר לחסיד הנ"ל הזקוק לרפואה שישתה מכוסו של אליהו ויהיה לו רפואה וכן עשה, והחסיד שתה מכוס של אליהו ובלילה השני כבר הוטב לו עד כדי כך שערך בעצמו הסדר כאחד האדם עכ"ל שם, ובענין מעלת כוסו של אליהו עיין לידידי הרה"ג ר' דוד ברדא בשו"ת רביד הזהב ח"א סימן כ"ד מש"כ בזה.

פרק כט

שיר השירים

סגולה לרפואה

כתב במחזור ויטרי שאומרים שיר השירים בפסח מכיון שהוא מדבר מגאולת מצרים, שנאמר לסוסתי ברכבי פרעה וגו' וכל הענין מדבר מארבע גלויות למבין ובספר שיחות הר"ן למוהר"ן מברסלב זצוק"ל אות רמ"ג כתב וז"ל, צוה לאחד שהיה אצלו חולה בתוך ביתו שיקום קודם אור היום ויאמר שיר השירים כולו שכל הרפואות שבעולם כלולים בשיר השירים, וכן היה שתיכף היה שינוי לחולה וכן חזר לאיתנו עכ"ל, וכ"כ בספר מעם לועז על שיר השירים עמ' י' שמקובל מזקני ירושלים שקריאת שיר השירים סגולה לרפואה כשמבקשים על החולה.

פרק ל'

חול המועד

המכבד את חול המועל יזכה לשפע בכפליים.

כתב רבינו השדי חמד (במערכת חול המועל אסיפת דינים אות ז') וז"ל וכבר הביא מעשה זה רבינו מוהר"י אבן מיגאש בתשובתו הנזכרת להוכיח ממנו כי הירא ובוטח בהשם יתעלה שכרו כפול בעוה"ז מלבד רב טוב הצפון לו לעוה"ב וכן הדבר במכבד את המועדות כלומר חולו של מועד ומוציא הוצאות להתענג בהם באכילה ושתייה לשם שמים זוכה בכפליים כמו שכתבו בשם רבינו האריז"ל כי אותות מועד אות ראשונה מ' שמספרה ארבעים ישאר שאר האותיות שהם ועד עולות במספר שמונים לרמז שהמוציא ארבעים לכבוד המועד יתברך וימצא שמונים.

פרק לא

ספירת העומר

סגולה לאחוז המלח בעומר מועיל לעין הרע ומועיל כמו קמיע

בסידור בית הבחירה להגאון ר' אברהם חמוי זצוק"ל (דף צ"א ע"ב אות ט"ז) וז"ל, סגולה וסוד גדול בלילה הראשונה של ספירת העומר יקח בידו מעט מלח ויקרא עליו מזמור מזמורים אלו שיר המעלות לדוד שמחתי וכו' ומזמור קל"א לא גבה לבי וכו' ומזמור קל"ג הנה מה טוב וכו' ואח"כ יקרא פרשת העומר ככתוב לפניך ויאמר אח"כ תפילה זו יה"ר מלפניך ה' או"א בזכות ספירת העומר אשר צינתנו בתורתך ובזכות שמותיך הקדושים וטהורים היוצאים מהמזמורים הללו היוצאים מראשי תיבות וסופי תיבות ובזכות אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב שיהיה זה המלח לי לשמי פב"פ או לשם מי שירצה ולכל מי שישא המלח הזה עליו יהיה לו למגן וצינה מדבר וממגפה ומעין הרע ומכל דבר רע אכ"ר, ואח"כ יתן המלח בידו ויספור העומר וכן יעשה כל ימי הספירה ויזהר של ישים המלח על הארץ ושיהיה בידו בשעת ברכה ואח"כ יהיה מסוגל הרבה לעין הרע ויועיל כמו קמיע

קמ _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

מומחה ופקיע, מספר כתב יד ועיין בסה"ק דבק מא"ח
(מערכת ו' אות ט"ז).

ע"י ספירת העומר ממתיקים הדינים

כתב בספר זרע קודש וז"ל, והנה בימי הספירה שהם ימי
התשובה ג"כ ממתיקים הכל ומטילים הדינים על
שונאי ישראל ופועלים במ"ט יום שיהיה רשע מ"ט לפני
צדיק ולא להיפוך, ומ"ט גימטריא ל"ב טו"ב לעשות
לעצמו לב טוב לקבלת התורה הקדושה.

ימי ספירת העומר ימי שורש לכל השנה כולה

כתב בספר הנפלא אהל משה ויקרא להגאון ר' משה יוסף
שיינערמאן (עמ' תקס"ו) וז"ל, וכך כתב בספר נהר
שלום להרש"ש (עמ' קל"ג) וז"ל, פסח וימים אלו (של ספירת
העומר) הם שורש לכל ימות השנה ובדרך שאדם הולך בהם
בה מובילים אותו כל ימות השנה, כי הימים האלה הם
לאות ומופת לכל השנה כולה כי אם ירבה בהם בתורה
ובמצוות כך יהיה מראשית השנה ועד אחרית שנה וכן
בהיפוך ח"ו עכ"ל הרש"ש ועיי"ש בספר אהל משה הערה
ר"כ מש"כ בזה.

פרק לב

שביעי של פסח

סגולת אמירת השירה בשביעי של פסח ובשאר ימות השנה כתב הגאון זכר דוד (במאמר ג' פרק ל"ב) וז"ל, כתב הרב החסיד בספר חרדים דמי שחטא הרבה וכרוצה לעשות תשובה שלימה יאמר השירה בכוונת הלב ויעלה על ליבו כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים ועבר בים והוא תועלת גדול לתיקון מעשיו הוא אחד המדברים שמכפרים העוונות בלי סיגוף.

וכ"כ החיד"א בקונטרס ציפורן שמיר (אות כ"ד) וז"ל בזוה"ק הפליגו באמירת שירת הים וסודה אחד פסוקי דזמרה שהוא עילוי מאד ונחת רוח לשכינת עוזנו וע"כ צריך לאמרה בשמחה רבה ובנעימה ויצייר בדעתו כאילו הוא עומד ביבשה בתוך הים והמצריים נטבעים והוא ניצול והוא סגולה לכפרת עוונותיו, וע"כ בספר מנחת אהרון (כלל י"ב סעיף י"א) ובספר זרע אברהם פ"ח ובספר אשל אברהם (דף מ"ח ע"ב) דאמירת השירה בכוונה גדולה משלמת הנפש מאד ומכפרים לו על כל עוונותיו וזוכה לאומרה לעתיד לבא ומצילו הקב"ה מכל צרה.

קמב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

וסיים הזכר דוד ואם בכל ימות השנה ראוי לשורר שירת
הים בכוונה ובנעימה אמור רבנן בכפיל"א ביום
הזה שה' עשה עמנו הנס שעברנו ביבשה בתוך הים בזכות
האמונה ובזכות המילה ועיי"ש עוד מה שהאריך בזה.
וע"ע בספר ארוחת תמיד להגאון ר' שמואל יצחק (עמ' רע"ז
הוצאת מכון שובי נפשי).

מסוגל לפרנסה וזיווגים

כתב בספר בית אברהם מסלאנים וז"ל, גם מתעורר ביום
זה הענין שצעקו בני ישראל אל ה' והושיעם וקרע
להם את הים משום כן הזמן מסוגל מאד שכל אחד יתפלל
בענינים שנאמר עליהם קשין כקריעת ים סוף, כגון קשין
מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף קשה זיווגו של אדם
כקריעת ים סוף.

מסוגל לפרנסה

כתב הגאון האדמו"ר ממונקטאש זצוק"ל בספרו שער
יששכר (מאמר חדש ניסן מאמר שפת הים אות י"ט) וז"ל,
היום ההוא זמן קריעת ים סוף והוא זמן השפעת פרנסה

בכח ביזת הים כמקובל בידינו מצדיקים ז"ל וכן מבואר בספרים ע"כ רמוז שפיר בהלל הגדול "לגזור ים סוף לגזרים" הוא שם מלאך מהגביא"ל שהוא בג"י הוי"ה אדנות כמו שהוא הכונה באז ישיר כי א"ז גי' ח' אותיות משילוב הוי"ה אדנו"ת הנז' עיי"ש בסידור, וגם הוא מהגביא"ל בגימטריא פא"י שהוא שם הפרנסה ר"ת פותח את ידך כנודע היינו שנמשך מגזור ים לגזרים ביזת הים פרנסה בהרחבה וכל טוב.

מסוגל לכל הישועות

כתב האדמו"ר הנ"ל (במאמר חדש ניסן מאמר שפת הים אות כ"ו) וז"ל, ואתה הרם את מטך ונטה את ידך ובקעהו עפ"י דברי המד"ר (פרשת וישב פרשה פ"ה אות י') מטך זה מלך המשיח כד"א ויצא חטר מגזע ישי וכן מטה עוזך ישלח ה' מציון ועפ"י הנודע בעטרת צבי על הזוה"ק בפרשת בשלח וכדין ויושע ה' ביום ההוא "כי כל הצטרכות ישועה בכלל ובפרט אפשר לפעול בלילה הזאת בעת קריעת ים סוף" שהוא בחינת איילה זו רחמה צר שהיא כורעת לילד כנס"י ובפרט בענין הגאולה השלימה במהרה בימינו בעת חבלי משיח האלו שהוא חבלי לידה דהאי איילתא זו

קמֹד _____ הַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר הִישׁוּעוֹת בּוֹ מְקִיפּוֹת

כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל וְז"ש וְאַתָּה הָרַם אֶת מִט"ךְ וְזֶהוּ הַמְּשִׁיחַ
כְּנֻזְכָּר מֵהַמֶּדֶד וְיֹשֵׁב שִׁיתְרוֹמֵם קֶרֶן מְשִׁיחֵנו שֶׁנִּקְרָא מִטְךְ,
וְנִטָּה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבִקְעָהוּ בְּזִמְנָן קִרְיַעַת יָם סוֹף שֶׁהוּא
עַת רְצוֹן לִזֶּה מִבְּחִינַת עֲתִיקָא כְּנוֹדַע עַכ"ד.

מִסּוּגָל לְהַתְּחַזֵּק בְּאַמוּנָה בְּצַדִּיקִים

כָּתַב בְּסֵפֶר מִנְחֵם צִיּוֹן מְרִימָנָאוּ וְז"ל, שִׁמְעֵתִי מִגְדוֹל אֶחָד
מִתְּלִמִּידֵי מוֹרֵי שְׁאֵמֶר בְּשֵׁם רַבּוֹ שֶׁהֵעֵת הַמִּסּוּגָלָה
לְהַתְּחַזֵּק בְּאַמוּנָה בַּה' וּבְצַדִּיקִים הִיא בְּלִיל שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח
וְיִתְחַזֵּק עֲצֻמוֹ לִקְשֶׁר דַּעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּצַדִּיקִים הַקְּדוּשִׁים
לִזֶּה הוּא תוֹעֵלֶת גְּדוֹל וְסִגּוּלָה אֲמִיתִית שְׁבִיּוֹם זֶה נֹאמֶר
וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבִמְשֶׁה שְׁאֵמוֹנָתָם בַּה' נִשְׁלְמָה ע"י
הַתְּקַשְׁרוּתָם בִּמְשֶׁה, וְע"ע בְּזֶה בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסַח נִחְלַת שְׁדָּה
עַמ' תִּנ"ג מַה שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּזֶה.

פרק לג

שבת שלאחר הפסח

**מוצאי שביעי של פסח שוטחים שבלים בביתם והוא סגולה
לפרנסה**

**כתב הגר"ח פלאג"י בספרו מועד לכל חי סימן ד' אות
מ"ג וז"ל ליל מוצאי פסח נוהגים לשטוח שבלים
בבתים ומניחים גם שבולת בראשם משום דבפסח נידונים
על התבואה ולסימנא טבא שיהיה שנת שובע ועיי"ש עוד
מש"כ בשם הגאון כהנא רבא ר' אליהו הכהן מאיזמיר
בספרו אזור אליהו סימן ה' בטעם מנהג זה, וע"ע בשו"ת
שער שלמה זורפאה סימן מ"ז שהביא כמה וכמה מנהגים
שעושים בלילה זה לסימן טוב שתתחדש עליהם שנה
טובה דשנה ורעננה ומתוקה כדבש דומיא שמושחין את
המלכים על יד המעיין שתמשיך מלכותם כמי מעיין.**

פרק לד

חלות בצורת מפתח

סגולה לעשות חלות בצורת מפתח בשבת שלאחר הפסח

מנהג זה הובא בספר אוהב ישראל מאפטה בליקוטים
לשבת שאחר פסח וז"ל, שם, טעם למה שמנקדין
אז הלחם משנה במפתח דוקא מנהג אבותינו ודאי הוא
תורה ותהילות לה' אמרתי בזה כמה טעמים נפלאים, והנה
יש לומר דהוא ע"ד הכתוב פתחי לי אחותי רעייתי ידוע
מאמר חז"ל שהקב"ה מבקש מכנסת ישראל פתחי לי פתח
כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כחודו של אולם,
וידוע דהכנסת ישראל כלה קרואה בנעימה בחינת נוקבא
וגם נקראת בבחינת לחם על דרך כי אם הלחם אשר הוא
אוכל והנה ידוע דבפסח כל השערים ומוחין עילאין
פתוחים ואח"כ ננעלו התרעין וצריכין אנו לפותחין ולזה
אנו מנקדים הלחמים הקדושים משבת זו במפתחות לרמוז
בזה שאנו פותחין מעט ע"י מצות שבת, וה' הטוב יפתח
לנו את אוצרו הטוב ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים יפתח
וכאשר נתן לאבותינו מן בחודש אייר שמברכין בשבת זו
והבן כל זה היטב, וע"ע בספר אמרי פנחס מקוריץ אות

קונטרס "ישראל לסגולתו" _____ קמז

רי"ז שכתב וז"ל, בשם הרב ז"ל בשבת אחר הפסח עושין
כעין מצות וכו' רמז למצות הנאכלות עם פסח שני
ומנקבין החלה במפתח רמז דתרעין פתוחין עד פסח שני
זה שמעתי מרי"א בנו בפניו בקיצור ולא בביאור, וע"ע
בהגש"פ קול יהודה להגר"י סגל דייטש זצוק"ל מה
שביאר בזה (עמ' מ"ט בנדמ"ח).

קונטרס
"גלגולתא דאגדתא"

גלגולא דאיתא באגדתא
מרישא לסיפא

**מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריא
ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק וכו'.**

רבי אליעזר בן הורקנוס - גלגול ראובן

איתא בזוהר חדש סוף מדרש איכה וז"ל, וכד אינון עשר
מרגלן נפקו מגן עדן לאתלבשא בלבושין אחרנין
כולהו לבושין אתמסרו בידא דנחש בר חד דאיהו ראובן
דכתוב וישב ראובן אל הבור ועל דיהב עיטא למרמי
לבירא איתפס איהו בבירא ואשתזיב ודא איהו ר' אליעזר
הגדול כד תפשוהו למינות ויהבוהו בבירא ואשתזיבת
נשמתיה דראובן ע"כ לשון הזו"ח.

ובקונטרס שם האחד אליעזר להגאון הרד"ל על פרקי
דרבי אליעזר כתב באות ב' בזה"ל, ואמרו על
ר' אליעזר שם האחד המיוחד כי הוא נתייחד בין גדולי
התנאים הראשונים להיות יסוד תורה שבע"פ יסוד המשנה
ויסוד הקבלה כמשית"ל אי"ה וגדלוהו בשם טוב לקרותו
בשם רבי אליעזר "הגדול" אף כי לא נמצא עוד תנא אחר
שנקרא רבי אליעזר ביו"ד סתם בכדי שיצטרך להזכירו
לסימנא מהם בשם גדול [כי ר' אליעזר בן יעקב ור'
אליעזר בנו של ר"י הגלילי שנקראו ביו"ד לא נקראו

קנב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

בשום מקום בסתם רק בשם אבותיהם ג"כ אלא שפירשו הטעם בדרוש הרוגי אמונה (הנדפס בסו"ס הכוונות) וכן הגר"א בפירוש ההיכלות שמפני שהיה בו נשמת ראובן כמ"ש בזו"ח סוף איכה והיינו עובדא דפ"ק דע"ז (דף ט"ו ע"ב) ותוספתא ספ"ב דחולין וקהלת רבה פ"א פ"ט בר"א הגדול שנתפס למינות וניצול ולכן נקרא "גדול" ע"ש. ראובן הבכור "גדול האחים".

ועוד הוסיף הגאון רד"ל דהדברים מכוונים למ"ש במגלה עמוקות אופן ע"ב שר"א נשמתו בחסד ועליו רמז משה את גדלך שהראהו הקב"ה את נשמת ר"א ע"ש והוא נשמת ראובן כמ"ש בזוה"ק ויצא (דף קנ"ג ע"ב) ופ' ויחי (דף רל"ה ע"ב) ועיין בליקוטי תורה ויצא ובפרוש הגר"א לספרא דצניעותא פ"ק בארוכה, וזהו לשון הגדול לרמוז שהוא ממדת הגדולה עכ"ד הגאון רד"ל ז"ל.

והגאון המופלא ר' ראובן מרגליות זצ"ל בהגהותיו ניצוצי זהר שם בזו"ח איכה כתב להוסיף דמלבד חטא מכירת יוסף של ראובן דארמי לבורא שתיקן ר"א במה שנתפס, הנה תיקן ג"כ חטא ראובן בבלהה דהכי ס"ל לר"א בשבת נ"ו ע"ב ובבראשית רבה, דאיתא באבות דרבי נתן פט"ז דמעשה דר' אליעזר גדול מיוסף הצדיק שגידל את בת אחותו י"ג שנה עמו במטה עד שבאו לה סימנים

אמר לה צאי והתנשאי לאיש. הרי נסיון דר"א שכבש את יצרו י"ג שנה גדול משל יוסף ונתקן בזה פחו כמים וגו', וכן אמרו עליו בספ"ב דנדרים דף כ' ע"ב ובמסכת כלה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה וכו' וזה שברכוהו (היינו נדוהו) לסבול נגד ארור שוכב וכו' ולא הותר הנדר עד יום מותו כמו ראובן שלא היתה גמר סליחתו עד שבקש משה עליו רחמים יחי ראובן ואל ימות וכו' ומפני שניטל ממנו שם בכור וגדול הוחזר לו אח"כ שם הכבוד הגדול.

ומצאתי בהגש"פ בית אברהם בית אהרן להגאון המופלא ר' אברהם אהרן פריעדמאן זצוק"ל (בדף כ"ה ע"ב בפירוש פאר אהרן) שהוסיף בזה כמה רמזים וז"ל, ויש לרמוז וישב ראובן אל הבור כלומר ששב להתגלגל ברבי אליעזר שנקרא בור וכמו ששנינו באבות (פ"ב מ"ח) רבי אליעזר בן הורקנוס בור סוד שאינו מאבד טיפה, ובזה יתבאר מה שאיתא בפרקי דרבי אליעזר פ"ב כאשר אמר ריב"ז לר"א לומר ד"ת אמר לו ר"א אמשול לך משל למה הדבר דומה "לבור" הזה, וירמוז וישב ראובן אל הבור גימטריא אל בור סיד שאינו מאבד טיפה, וירמוז עוד וישב גימטריא אליעזר, וישב ראובן עם הכולל גימטריא ר' אליעזר הגדול, ר' אליעזר הגדול גימטריא זו גלגול ראובן בן יעקב.

קנד _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ובפירושו חכמת אהרון הוסיף שם לבאר עפי"ז את המשנה באבות (פ"ב משנה ט') אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם ר' אליעזר אומר עין טובה, להיות שהוא גלגול ראובן בחינת חוש הראיה כי ראה ה' בעניי (בראשית כ"ט, ל"ב).

ועתה מצאתי שגם בספר הגלגולים פרק ל"ט (דף מ"ב ע"ד) שהאריך בדרוש זה דרבי אליעזר גלגול ראובן עיי"ש ושם בהגהה כתב דראובן הוא נוטריקון ר"בי א'ליעזר ו'ניתן ב'בור נ'תקן.

ר' יהושע בן חנניה גלגול יהושע כהן גדול

איתא בגמרא בברכות דף כ"ח ע"א אמר רבן גמליאל הואיל והכי הוה איזול ואפייסיה לר' יהושע כי מטא לביתיה חזינהו לאשיתא דביתיה דמשחרן א"ל מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה, וכתב הרמ"ע מפאנו בספרו גלגולי נשמות אות ס"א לבאר דרבי יהושע בן חנניה הוא עיבורו של יהושע כהן גדול שעליו נאמר (בזכריה ג', ב') הלא זה אוד מוצל מאש וזה שאמר לו פחמי אתה והושחרו פניו עכ"ל הרמ"א מפאנו.

וצ"ב במש"כ והושחרו פניו. וראיתי עתה בספר מגדים חדשים עמ"ס ברכות (מהדורא בתרא) בדף כ"ח שם שעמד בזה והסביר דהכוונה להא דאיתא בחגיגה כ"ב ע"ב מיד הלך ר' יהושע ונשתטח על קברי בית שמאי אמר נעניתי לכם עצמות ב"ש וכו' אמרו כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניותיו, ובדקדוקי סופרים שם הגירסא הושחרו פניו, וע"ע בספרו מגדים חדשים עמ"ס חגיגה שכתב להצדיק גירסא זו דהושחרו פניו מפני תעניותיו ועוד הוסיף שם מה דאיתא בנדרים (נ' ע"ב) דאמרה ליה בת קיסר לר' יהושע בן חנניה תורה מפוארה בכלי מכוער וכתב שם בפירוש הרא"ש בכלי מכוער שהיה שחור.

והנה איתא בגמ' בסנהדרין דף צ"ג ע"א ששאל נבוכדנצאר את יהושע הכה"ג שידע הוא שהוא צדיק ומדוע נחרך קצת מן האור ואילו חנניה מישאל ועזריה לא נגעה בהם האש כלל והשיב לו יהושע הכה"ג דכיון דהוו רשעים איתו יחדיו ניתן רשות לאור לחרך גם את בגדיו, ולפי"ז ביאר בהגדת בית אברהם (בדף כ"ה ע"ב בביאור חכמת אהרין) ולכן אמר רבי יהושע באבות איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם חבר טוב להיותו גלגול יהושע כה"ג דאיחרין מאניה לפי שהיה בהדי רשעים על כן אמר חבר טוב..

ר' אלעזר בן עזריה גלגול שמואל הנביא

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר למען תזכור וכו', ובהגש"פ בית אברהם (דף כח ע"ב) בפירוש חכמת אהרון הביא דברי רש"י שפירש ולא זכיתי ולא נצחתי וכתב דיש לדקדק הלא עכשיו גם לא ניצח אותם דחכמים פליגי גם על בן זומא, ועוד יש לדקדק במה שאמרו רז"ל (בברכות כ"ח) הרי אני כבן שבעים שנה ולא שבעים ממש כי בן י"ח שנה היה ואהדרו ליה י"ח דרי חירותא ולפי"ז תקשי מאי רבותא דהרי אני כבן שבעים שנה.

ופירש שם לפי מה שכתב מרן האריז"ל [א"ה מש"כ המחבר בשם מרן האריז"ל דראב"ע גלגול שמואל הנביא כן הוא בשער הגלגולים (מהדורת ראדאמסק בסדר הגלגול דף ג' ע"ג) וז"ל, ובספר מאורי אור מהרב המקובל מו"ה מאיר בקייאם ז"ל מצאתי כתוב בשם האר"י זלל"ה בזה"ל, ר' אלעזר בן עזריה היה גלגול שמואל הנביא ואמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה, והענין הוא כי הוא היה גלגול שמואל שנגזר עליו לחיות שבעים שנה ומסיבת שאל קצרו משנותיו י"ח שנים ומת בן נ"ב שנים (עיין במס' תענית דף ה') וכשנתגלגל

בר' אלעזר בן עזריה והגיע ל"ח שנים נשלמו הי"ח שנים שנתקצרו ממנו בגלגול ראשון וזה סוד אמר ר' אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה שבאותו זמן נשלמו שנותיו שחסרו ממנו בגלגול ראשון והיה לו לחיות שבעים שנה ונתקצרו ממנו הי"ח שנה ועכשיו שהגיע ל"ח שנה אמר הרי אני כבן שבעים שנה ע"כ מספר מאורי אורן דרבי אלעזר בן עזריה הוא גלגול שמואל הרמתי שחי נ"ב שנים וזה שאמר הרי אני כבן שבעים שנה כי באותה שעה היה בן י"ח שנה ובצירוף נ"ב שנים של שמואל היה בן שבעים, והנה שמואל היה מזרע קרח וידוע דפגם קרח היה במצוות ציצית וכמבואר במדרש (במדבר רבה י"ח, ב') ועל כן נסמכה מחלוקתו של קרח לפרשת ציצית ואולי יש לומר דזו היתה השתדלותו של ראב"ע באמירת פרשת ציצית לתקן פגם קרח וע"כ השתדל לאמרו בכל עת אפילו בלילה וזה שאמר הרי אני כבן שבעים שנה רמז בזה כי הוא גלגול שמואל כנ"ל שהוא מזרע קרח ועליה ידיה רמיא לתקן ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים והיינו פרשת ציצית עד שדרשה בן זומא כי לזכות היה נחשב לו זאת.

ובספר מגדים חדשים בחידושי עמ"ס ברכות דף כ"ח ע"א הוסיף בזה מדברי מהר"י אלגאזי בפירושו להגש"פ דהוסיף על דברי האריז"ל דראב"ע הלבינו

קנה _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

שערותיו כמו שמואל שאמרו עליו בתענית (ה' ע"ב) זקנה קפצה עליו ופירש"י הלבין שערו, ועוד הוסיף בשם הגאון מפלאצק צ"ל בפירושו על הגש"פ הנקראת ברכת השיר שהוסיף שעפ"י דברי האריז"ל מדויק מה שאמר ראב"ע כבן שבעים "שנה" היינו עם אותיות בן שהוא נ"ב נתמלאו לו שבעים שנה ושנ"ה נוטריקון נ' שמת ש' מואל ה' נביא.

והגחיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת ש' אות ו') הביא גם הקדמה זו דראב"ע היה גלגול שמואל הנביא והקשה הלא ראב"ע היה כהן ושמואל היה לוי ותירוצו דגם שמואל היה בבחינת כהן עיי"ש בתוכן דב"ק הנפלאים. ובספר מגדים חדשים הוסיף עפ"י היסוד הנ"ל דראב"ע מזרע קרח ובא לתקנו יומתק הענין עפ"י מש"כ בגלגולי נשמות להרמ"ע מפאנו (סימן קי"ט) דפרתו של ראב"ע שהיתה יוצאת ברצועה שבין קרניה (שבת נ"ד ע"ב) היא תיקון אשת קרח שנתנה עצה לקרח בטלית של תכלת לערער כדאיתא בסנהדרין (ק"י ל"א) ורצועה שבין קרניה רמז לארבע כנפות הטלית שנקראים קרנות, ובסדר הדורות ערך ראב"ע כתר שהכוונה עפי"ד הירושלמי (שבת פ"ה ה"ד) דפרתו של ראב"ע היינו אשתו והיא היתה תיקון אשת קרח ע"ש ולפי האמור גם ראב"ע וגם אשתו באו לתקן פגם קרח ואשתו במצות ציצית, ועוד הוסיף שם במגדים

חדשים דהנה ביום שמינו את ראב"ע לנשיא סילקו את שומר הפתח וניתנה רשות לכל התלמידים ליכנס זה היה תיקון למה שאמר קרח במחלוקתו כי כל העדה כולם קדושים ועכשיו נתקן זה ע"י שנתוספו כמה ספסלי בהמ"ד.

ויובן עוד מה שאמר ראב"ע איזיל ואימליך באנשי ביתו היינו אשתו וכבר תמה ביערות דבש (ח"ב דרוש י"ח) איך שבק ראב"ע עצת כל חכמי ישראל אשר הסכימו למנות אותו לריש מתיבתא וילך אחר עצת אשתו, ולהאמור יש לומר דראב"ע ידע שהיא היתה בגלגולה הקודם אשת קרח שהמרידה את קרח ועדתו נגד מנהיג הדור מרע"ה ולכן עתה לתיקון עוון זה רצה לשתף אותה שתסכים לעצת חכמי הדור למנות אותו לנשיא וע"ע להגחיד"א בספרו פה אחד על הגש"פ בפסקא וישמע ה' את קולנו מה שפירש עפ"י הקדמה זו דראב"ע גלגול שמואל הנביא.

והנני לבא בתוספ"ת כתוב"ה בענין זה והוא מה שמצאתי בספר הנפלא צדקת יוסף להגה"ק והטהור ציס"ע רבי יוסף מפיטסבורג זצוק"ל בחידושו ל' להגש"פ (עמ' שכ"ה) בד"ה אמר ראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה, ואם החכמים לא רצו לקבל את סברתו ולא סבירא להו כוותיה

הנה אף אם היה זקן ממש אין משוא פנים בדבר, ובפרט שבאמת לא היה אז רק בן ח"י שנה וכדאיתא במסכת ברכות (דף כ"ח) כנודע, ובא לכלל יישוב שם עפ"י המדרש בבראשית רבה (פרשה מד, אות יט) עה"פ וגם את הגוי וגו' לרבות ארבע גלויות דהיינו שיצטרכו להשלים בשאר הארצות מה שחסרו לארבע מאות השנה בשעבוד מצרים כנודע שכל עוד שלא השלימו שנים אלו לא נסתיימה יציאת מצרים וע"י שאר הגלויות הולכת ונגמרת היציאה ממצרים לפי מה ששיערה חכמתו יתברך את הזמן הצריך והמספיק לתשלום ארבע מאות שנים. ונמצינו למדים שאחרי כלות הגלות האחרונה תושלם לגמרי היציאה ממצרים. ובזה פירש את הפסוק בירמיה (כג, ד) ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כלומר, כשתגיע עת דודים ויגאלנו הקב"ה גאולת עולם במהרה אז לא תזכר ולא תפקד היציאה ממצרים כי כבר נסתיימה והבן. והנה כתב בספר שפת הים בשם המקובלים (עיין מה שהבאנו בתוך הספר בארוכה) כי נשמת ראב"ע היתה מניצוץ שמואל הרמתי שחי נ"ב שנה כמ"ש חז"ל במסכת תענית (דף ה' ע"ב) וכשמינו את ראב"ע לנשיא היה בן חי שנה כדאיתא בברכות (דף כ"ח) נמצא שעם אותן נ"ב שנה של שמואל הנביא נשלמו לו שבעים שנב עכת"ד השפת הים. ובזה יש לפרש כוונתו של ראב"ע באמרו הרי אני

כבן שבעים שנה דהיינו שמח"י שנותי בצירוף שני חיי שמואל הנביא ראינו ששנים האחרונות מצטרפות עם שנים ראשונות ואעפ"כ לא זכיתי שתיאמר יציאת מצרים בלילות דהיינו עם שאר גלויות שנמשלו ללילה כלומר שהן מסיימות לגמור גאולת מצרים לגמרי כנ"ל, עד שדרשה בן זומא למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל וכו' לרבות הלילות דהיינו כל זמן שאנחנו בגלות ולא השלמנו מה שחסרו לד' מאות שנה יש לנו שייכות לגלות מצרים עד שיכלו ימי הגלות ותושלם יציאת מצרים כל צרכה, ועוד פירש שם בצדקת יוסף על מה שאמר ראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה דהנה בפירוש המשנה שם כתב משום שהיה מרבה לשנות יום ולילה עד אשר תשש כוחו ונזרקה בו שיבה וחזר להיות זקן כבן שבעים שנה עיי"ש. ודברי הרמב"ם ז"ל צ"ב דמי לנו מתמיד גדול בתורה יותר מבן עזאי עד שאמר ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה כדאיתא ביבמות (ס"ג ע"ב) ועם כל זה לא מצינו שאמר הרי אני כבן שבעים שנה, אמנם נראה לומר לפי מה שהבאנו בשם המקובלים כי בראב"ע היתה נשמת שמואל הנביא ואיתא במסכת תענית (דף ה' ע"ב) דא"ל שמואל לרב יצחק מאי דכתיב, ויהי כי זקן שמואל, ומי סיב שמואל כולי האי, והא בר נ"ב הוה ? אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן זקנה קפצה עליו, עיי"ש כל הענין. וכיון שהיתה בו נשמת

קסב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

שמואל אפשר לומר שהיא גרמה לו שיגיעתו בתורה תקפיץ עליו זקנה כמו שהיה גבי שמואל הנביא כנ"ל להסביר דברי הרמב"ם.

בענין ר' עקיבא ניצוץ יעקב אבינו ע"ה ועוד נשמות

בהגדה של פסח בית אהרון (עמ' כ"ו) בביאורו חכמת אהרון כתב וז"ל, שהיו מסובין בבני ברק וכו' עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו ז"ל הגיע זמן ק"ש של שחרית, ויש לבאר עפ"י מש"כ האריז"ל בספר הגילגולים פרק מ"א דר"ע היה ניצוץ יעקב אבינו ע"ה דעקיבא הן אותיות יעקב ויעקב אבינו שלח את יוסף שהוא סוד הצדיק בלא לוי' ועשה עוון שהפריד היחוד וזה הענין שהיה קורא את שמע כשעלה יוסף לקראתו כדי לעשות היחוד והוצרך להתגלגל ברבי עקיבא ולכן אמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה (ברכות ס"א ע"ב) ויצאה נשמתו באחד עכ"ל, וע"ע בספר רגל ישרה למהרצ"א דינוב מערכת העי"ן אות ד שכתב דר"ע היה ניצוץ וגלגול שמעון שהרג כ"ד אלף בשכם וכן במעשה שיטים ששוב פגמו בזנות ונפלו משבטו אותן הכ"ד ואח"כ ניתקנו בכ"ד אלף תלמידים והוא מבואר בכתבי האריז"ל בספר הגלגולים

פרק מ"ב, ובאות ה' שם כתב דר"ע היה ניצוץ משכם בן חמור וזה סוד אמרו מן יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור, ובספר הגלגולים פרק מ"א דכתב דרבי עקיבא גלגול יששכר עיי"ש בארוכה ובפרק ס"ז שם דכתב דר"ע גלגול זמרי בן סלוא ועוד עיין בספר תפארת שלמה בחידושו לר"ה (עמ' צ') והדברים עמוקים ואין לנו עסק בנסתרות.

ר' טרפון גלגול ירמיה הנביא

כתב הרמ"ע מפאנו בספרו גלגולי נשמות דרבי טרפון הוא גלגול ירמיה, ובנדרים (דף ס"ב ע"א) מבואר ששמו את ר' טרפון בשק להשליכו ליאור בעבור תאנים שאכל והוא רמז על שני דודאי תאנים וגו' והדוד האחד תאנים רעות מאוד (ירמיה כ"ד) וגם ירמיה הפילוהו לבור וניצל, והנה גם ר' טרפון כהן היה כדאיתא בבכורות (נ"א ע"ב).

והנה ירמיה היה בו ניצוץ משה כמו שכתב מהרצ"א דינוב בספרו רגל ישרה (מערכת י' אות כ"ו) וז"ל, ירמיהו הנביא היה בו ניצוץ של משה רבינו ע"כ עניינו דומה למשה (כדאיתא בפסיקתא ומובא בילקוט פרשת שופטים רמז תתק"ט) זה הוכיח מ' שנה וזה הוכיח מ' שנה, זה חיבר ה' חומשי תורה וזה ה' ספרי קינות דהיינו ג' איכות, ואני

קסד _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

הגבור, וזכור וכו' וזה שאמר משה נביא כמוני יקים דייקא כ"כ במגלה עמוקות אופן פ"ד, ולפי זה ירמוז טרפון גימטריא משה, ויש לרמוז עוד משה בא"ט ב"ח גימטריא ירמיה, ויש לרמוז עוד דלכך הושם ר' טרפון בשק להשליכו ליאור דוגמת מרע"ה שהשליכו אותו ליאור.

ר' יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך, עד"ש, באח"ב

נסתפקתי מי הוא זה ר' יהודה אשר היה נותן סימנים ואמר לי הבה"ח ר' שלמה ליברמן שליט"א בן ידידינו ר' אליעזר ליברמן שליט"א שהוא ר' יהודה בר אלעאי והביא ראיה ממנחות (צ"ו ע"א) דאיתא שם ר' יהודא אומר שלא תטעה זד"ד יה"ז, דכתב השטמ"ק שם אות ח' וז"ל, יה"ז דרכו של ר' יהודה לתת סימן כמו דצ"ך עד"ש באח"ב, והנה בספר ליקוטי הש"ס לרבינו האריז"ל עמ"ס שבת דף (ק"ג ע"ב) דאיתא שם ת"ר מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת הוא ונמנע אותו חסיד ולא גדרה ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנו היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, וביאר האריז"ל דע כי החסיד הזה הוא ר' יהודא ב"ר אלעי ואז נתנוצץ בו נשמת צלפחד הצדיק אשר חטא בענין

קשישת עצים בשבת כדברי רע"ק ז"ל ועתה תיקן אותו חסיד בחסידות זה ומעשהו, וזהו סוד שארז"ל שיצא לו צלף חד וממנו היה פרנסתו ופרנסת ביתו כי צלף חד היינו צלפחד והיתה מזה פרנסתו כי הוא תיקן מה שקילקל מקודם והזדונות נעשה לו כזכויות בתשובה מעליותא כהאי, וע"ע בספר מאור ישראל שבת שם. ועתה מצאתי בהגש"פ בית אהרון (עמ' ע"ו) בפירוש הדעה והדיבור שכתב וז"ל, ובילקוט פרשת כי תבא כתוב ר' יהודה נותן בהם סימנים וכו' ובדעת זקנים מבעה"ת פרשת וארא מביא גירסא ר' יהושע היה נותן בהם סימנים ובתנחומא נראה כגירסתנו דאיתא שם א"ר יהודה המטה משקל מ' סאה היה ועשר מכות חקוקות עליו נוטריקון דצ"ך עד"ש באח"ב וכ"ה במד"ר וסתם ר' יהודה היינו ר' יהודה בר אילעאי והיינו כדברינו הנ"ל, וע"ע בספר בן יהוידע שבת דף ק"נ ע"ב מש"כ בזה.

**ר' יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצרים
במצרים עשר מכות ועל הים לקו המישיים מכות**

ר' יוסי הגלילי ניצוץ דוד בן ישי

**באגדה של פסח בית אהרן (עמ' ע"ה) בפירוש חכמת אהרן
כתב וז"ל, וענין הדבר שחולקים דוקא בדרך זה
יש לומר לפי שכל אחד חושב לפי דרגה דיליה ולפי שורש
נשמתו דהנה איתא בליקוטי שושנים מהקדוש ר"ש
מאוסטראפלי דרבי יוסי הגלילי הוא ניצוץ דוד המלך ע"ה
וכתב רמז לזה רבי יוסי הגלילי עולה גימטריא דוד בן ישי,
והנה דוד המלך ע"ה הוא בחינת מלכות רגל רביעית וע"כ
רבי יוסי הגלילי חשיב רק בחינת מלכות לפי דרגיה, ובזה
ביאר מו"ר הגאון ר' יעקב חיים סופר שליט"א מה שהובא
בביאור הגר"א לתיקוני הזהו"ק (דף מ"א ע"ד) ובספר שבט
מוסר (פרק לה) ובספר מעבר יבק (חלק שפת אמת פרק ה')
ובספר מאירת עיניים פרשת ויחי (דף פ"ט ע"ב) ובספר יחוסי
תנאים ואמוראים ח"ב (ערך ר' יוסי הגלילי דף שד"מ) דרבי יוסי
הגלילי היה בא לביתו כל ערב שבת, ולפי הנ"ל דרבי יוסי
הגלילי יש לו אחיזה עם דוד המלך ע"ה והרי קיי"ל (בר"ה
דף כ"ה ע"א) דוד מלך ישראל חי וקיים מינה נמי לרבי יוסי
הגלילי שזו מידתו חי ואף אחר סילוקו, עיין כל זה בספרו**

קונטרס "יגלולתא דאגדתא" _____ קסז

החשוב מנוחת שלום חי"א סימן נ"ז מה שהאריך בזה,
וע"ע בספר גלגל החיים (ע"מ נ"ח) מש"כ על פי הקדמה זו.

רבן גמליאל אומר כל שלא אמר ג' דברים אלו וכו'.

רבן גמליאל גלגול נחמיה

כתב הרמ"ע מפאנו בספרו גלגולי נשמות (אות ד') דרבן גמליאל הוא גלגול נחמיה ועל כי אמר נחמיה זכרה לי אלקי לטובה, נטרד ר"ג מנשיאותו כדאיתא בברכות (כ"ז ע"ב) כשם שלא נקרא הספר נחמיה על שמו כדאיתא בסנהדרין (צ"ג ע"ב), ובהגש"פ בית אברהם (דף צ"ד ע"ב) בפירוש חכמת אהרון הביא הדברים הנ"ל והוסיף בזה"ל ואולי יש לומר דע"כ כשנטרד ר"ג מנשיאותו אוקי את ר"א בן עזריה שהוא דור עשירי לעזרא כשם שספר נחמיה נקרא ע"ש עזרא.

והנה כתב הגחיד"א בספר דבש לפי (מערכת ס' אות ו') בשם ספר החזיונות שהאריז"ל גילה למהרח"ו בחלום שנחמיה היה בן הראשון של דוד המלך ע"ה שנולד לו מבת שבע ולפי שאז מת קודם המילה ולא זכה לשם ע"כ גם עכשיו לא נקרא ספרו על שמו ויומתק זה דשם גימטריא ספר עכ"ד, ועוד הוסיף שם בחכמת אהרון דאולי יש לפרש דע"כ נהג ר"ג ברחיצה כדאיתא בברכות דף ט"ז ע"ב כי הוא בא משם וראה אשה רוחצת והוצרך לתקן

זאת, שהיינו שרחץ בהיתר כיון שהיה איסטניס, ועוד יש לומר דע"כ היה נזהר טפי בק"ש וכמ"ש שם (ברכות ט"ז) שהיה קורא גם בלילה הראשונה שנשא אשה כדי לבטל אותו עוון וכמ"ש בתרגום יהונתן פרשת בלק (כ"ה, ו') ואינון בכיין וקריין שמע גבי מעשה זמרי וק"ש הוא יחודא עילאה.

רבן גמליאל כלל בנשמתו ששה נשמות

כתב הגאון ר' שמשון מאוסטרפולי זצוק"ל זיע"א בספר ליקוטי שושנים וז"ל, איתא במקובלים שר"ג היה מעובר מן ששה נשמות שהם נשמות אברהם אבינו ע"ה מצד שהיה לו הקליפה אודות ישמעאל בנו. ונשמת נחום האלקושי ונשמת יהודא בן יעקב ונשמת רב סחורה ונשמת רב טביומי ונשמת רב סימון לכן רחץ ר"ג לעולם כדי לתקן ולכפר נשמות אלו עכ"ד דברי המקובלים, וכתב מהר"ש לפרש לפי"ז דזהו סוד המשנה בברכות פ"ב רחץ ר"ג לילה ראשונה שמתה אשתו א"ל תלמידיו למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ א"ל איני כשאר כל אדם אסטני"ס אני נוטריקון אברהם, סחורה, טביומי ונחום יהודא סימון והענין פלא עכ"ל הרב ליקוטי שושנים, ובסדר הדורות בסדר תנאים ואמוראים הביא הדברים

קע _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

הנ"ל וכתב וז"ל אך תמוה בעיני מאד דהא ר"ג דיבנה קדם הרבה דורות לרב טביומי הוא מר בר רב אשי ולרב סחורה ולרב סימון דוק ותשכח ואחר שקדם ר"ג להם הרבה איך היה מעובר מנשמותיהם ואין לומר כי ו' נשמות אלו בר"ג ואח"כ באו בשלושה צדיקים הנ"ל דהא כתב שבאו בו לתקן את הנשמות ההם וצ"ע.

ובספר מגדים חדשים עמ"ס ברכות דף ט"ז ע"ב כתב דמ"ש רחץ לילה הראשונה אין הכוונה לרחיצה סתם, אלא רוצה לומר טבילה ובטבילתו פעל לתיקון הנשמות הנ"ל ומכאן מביאים מקור שיש תועלת לנשמת המת בטבילה לעילוי נשמתו וכמו שביקש הגה"ק ממונקטאש ז"ל בצוואתו ועיין בפירוש עצי עדן להרה"ק מקאמרנא ז"ל שפירש כן במתנ"י דר"ג טבל טבילה של מצוה.

זכר להלל הזקן שהיה כורכן ואוכלן בבת אחת.

הלל הזקן ניצוץ משה רבינו ע"ה

כתב רבינו האריז"ל בשער מאמרי רז"ל עמ"ס פ"ב וז"ל, אף הוא ראה גולגולת אחת שצפה על פני המים אמר לה על דאטפת אטפוך וסוף מטיפייך יטופון. הנה אומרו אף הוא, במה שהודעתוך כי הלל הזקן הוא ניצוץ אחד מנשמת משה רבינו ע"ה ולכן היה עניו כמותו וגם חי ק"כ שנה כמותו ואמנם זאת הגולגולת היא של פרעה הרשע וכמו שראה אותה משה רבינו ע"ה כן חזר הלל לראותה וידע כי היא היא ואמר לה על דאטפת אטפוך, רוצה לומר על דאטפת את בני ישראל במים כמו שאמר הכתוב כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אטפוך. וחזר הלל לדבר עם בני ישראל ולא עם הגולגולת ואמר להם כך, לא די לפרעה אשר הטיפוהו על אשר הטיפוך, אמנם כמו כל שאר אומות העולם אשר יטיפוך ויזיקו אותך גם הם יענשו כמו פרעה וזה מה שאמר וסוף מטיפיך יטופון, וע"ע לרבינו האריז"ל בשעה"ג (הקדמה ל"ו דף מ"ו) שכתב ג"כ ענין זה והביא שזהו מה שרמזו השי"ת למשה כשעלה למרום (בשבת פ"ט) וא"ל ה'יה ל'ך ל'עזרני ראשי תיבות הלל ודו"ק.

קונטרס

"פטפטיא דאורייתא"

חידושים בהלכה ובאגדה
בענייני ההגדה של פסח

ביאורים בפיוט אחד מי יודע

תשעה מי יודע תשעה אני יודע תשעה ירחי לידה

נאמר בפיוט תשעה מי יודע תשעה אז יודע תשעה ירחי לידה ובספר שער יששכר למרן האדמו"ר ממונקטאש זצוק"ל מאמרי חדש ניסן (מאמר אגדתא דפסחא אות קל"ג) כתב דרבים תמהו דמה זה הרבותא של ישראל שאומרים תשעה מי יודע היינו שאחרים אומות העולם אינם יודעים זה תשעה אני יודע רק אנו כנסת ישראל בלבד יודע תשעה ירחי לידה הא זהו מוטבע בטבע בנ"א גם באומות העולם.

וכתב שם ששמע מפי זקן וחסיד אחד הוא הרב מאה"ג מו"ה יעקב הלוי שפירא ז"ל אבד"ק דקהילת טארצאל שהיה בקהילת צאנז בימים אחרונים של פסח בעת חליו ופטירת הרה"ק רבינו בעל דברי חיים זי"ע והיה אז שמה בנו הגדול הה"ק האדמו"ר משינאווע זי"ע ואדמו"ר הה"ק מהר"ש זי"ע אבדפה"ק ובעת סעודת אחרון של פסח כנגן המנגן זמר אחד מי יודע שאל אדמו"ר הה"ק הנזכר את הה"ק משינאווע אולי יודע או שמע איזה תירוץ לקושיא הנזכרת דמה זהו רבותהון

קעו _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

דישראל דתשעה ירחי לידה כנ"ל וענה הרב משינאווע כי לא יודע תירוץ לזה, וענה הרב מטארצאל הנ"ל שהיה באותה מסיבה רבותי אם תרשוני לומר דבר הנה נ"ל ליישב בפשוטו כי הנה באומות העולם שאין שומרים פרישת הנדה וליל טבילה אשר רוב העיבורים וכמעט כולם הוא בליל טבילה ע"כ לא יוכלו לחשוב ולידע מתי כלים התשעה ירחי לידה ומתי תהיה לידתו ואם הוא הולד בלידתו בן תשעה ירחים, משא"כ בישראל יודעים אלו התשעה ירחי לידה בדיוק ע"י שמירת הנדה בסמוך לוסתה וגם מליל הטבילה כנזכר וענו ואמרו הצדיקים הנ"ל טוב דיבר מעלתו ע"כ שמעתי מהרב החשוב הנ"ל, והוא נכון בפשוטן של דברים, [וע"ע בענין זה דהאשה מתעברת או סמוך לוסתה או סמוך לטבילתה למהר"א הכהן בספרו שיירי טהרה מערכת העין אות י"א עיי"ש מש"כ בזה].

ואני אבא אחר המלך ומלאתי את דבריו דאפשר לפרש הסמיכות של דברי הפיוט שמונה ימי מילה תשעה ירחי לידה והוא עפ"י דברי המדרש בויקרא רבה (פרשה י"ד אות ז') וז"ל שם, ד"א אשה כי תזריע הה"ד תן חלק לשבעה וגם לשמונה תן חלק לשבעה אלו ז' ימי נדה וגם לח' אלו ח' ימי מילה אם שמרת ימי נדה אני נותן לך בן ואתה מוהלו לשמונה ימים הוי וביום השמיני ימול בשר

ערלתו, ולפי הנ"ל יתבאר היטב הסמיכות דזכה לשמונה ימי מילה כיון שהוא יודע את תשעה ירחי לידה במדויק וזה מחמת שהקפיד בשמירת הטהרה והרי הוא כמבואר.

שבעה ימי שבתא שמונה ימי מילה

ביאר בהגש"פ בית אברהם ובית אהרן להגאון ר' אברהם אהרן פריעדמאן זצוק"ל מק"ק טשא"פ בחלק אגודת איזוב (עמ' קמ"ב) עפ"י דברי הט"ז ביו"ד (סימן רס"ו ס"ק י"ג) טעם דמילה היא בשמיני כדי שתעבור שבת על התינוק הנולד קודם המילה וז"ל האו"ח הקדוש בפרשת תזריע ד"ה ונראה, ורבותינו ז"ל אמרו וז"ל למה התינוק נימול לח' שקנה ה' רחמים עליו עד שיהיה בו כח וכשם שרחמיו על האדם כך רחמיו על הבהמה שנאמר מיום הח' והלאה ירצה עכ"ל וצריך לדעת מי גילה סוד זה כי בח' ימים יהיה בו כח לא פחות ולא יותר, ונראה כי כח האמור בדבריהם הוא מה שאמר בזוה"ק כדי שתעבור עליו שבת ותגיעהו נפש החיונית הנשפעת בעולם ביום השבת כידוע ואז יהיה בן קיימא והוא שאמרו ז"ל כח החיוני ותמצא שאמרו ז"ל שקודם שבא שבת היה העולם רופף ורועד כיון שבא שבת נתחזק ונח עד כאן, והוא מה שאמרו כדי שיהיה בו כח.

קעח _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ולפי"ז ביאר שם באגודת אזוב דזהו שאמר שמונה ימי
מילה ולמה דוקא שמונה ועל זה אמר שבעה ימי
שבתא דהיינו כפי שתעבור עליו שבת צריכה להיות
המילה בשמיני ויש להוסיף כאן מש"כ הגרא"ל צינץ -
בהגש"פ ברכת השיר בביאורו על פיוט אחד מי יודע
בפיסקת שמונה ימי מילה עיי"ש.

ביאור ע"ד דרש לפרשיות שקורים בפסח

כתב השו"ע בסימן ת"ד סעיף ה' וז"ל, סימן הפרשיות של שמונת ימי הפסח משך תורא קדש בכספא. ופסל במדברא, שלח בוכרא, וביאר המג"א שם בס"ק ג' משוך משכו וקחו לכם, תורא שור או כשב, בכספא אם כסף תלוה, במדברא במדבר סיני שבפרשת בהעלותך עכ"ל ועיין שם בפמ"ג באשל אברהם ס"ק ג' מה שהביא מהלבוש. ונראה לפרש זאת בדרך אגדה בס"ד. משך היינו שהקב"ה משך את ישראל ממצרים וכמו שאומר הכתוב בשיר השירים משכני אחריו נרוצה, תורא עמ"י נדמו לשור כ"כ המהרש"א בחידושי אגדות למסכת מכות דף כ"ג ע"א ד"ה יבא ובזה פירש הפסוק ידע שור קונהו עיי"ש דבריו בארוכה.

קדש - יש לבאר זאת עפ"י מה שמצאתי למוהר"ר אברהם פלאג'י זצוק"ל בספרו וימהר אברהם מערכת ב' אות פ"א שכתב וז"ל ביזת מצרים הוא לקידושין רבינו יעקב בעל הטורים סדר יתרו עה"פ ואביא אתכם אלי, וא"כ הקב"ה קידש אותנו בכסף שהוא ביזת מצרים, פסל במדברא היינו שהקב"ה פסל ושבר את הארבע מאות שנה

והוציאם קודם הזמן בזכות ששמו עצמם כמדבר והתנהגו בענוה וכמש"כ הגר"ח פלאג"י זצוק"ל בקונטרס יש זכות הנדפס בסוף הגדה של פסח חיים לראש (עמ' של"ב בנדמ"ח) וז"ל שם, בזכות הענוה יצאנו ממצרים ולכן המצה היא נמוכה רומזת לענוה רבותינו ז"ל והמפרשים וע"ע שם (בע"מ ע"ט ד"ה ועדיין) מש"כ בענין זה, שלח בוכרא היינו שגם הגאולה העתידה במהרה בימינו תהיה בזכות הענוה וכמו שאיתא בגמ' בסנהדרין (דף צ"ח ע"א) אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל שנאמר (צפניה ג', י"ב) והשארתי בקרבך עם עני ודל, ובוכרא הוא המשיח שנקרא בכור כמו שאיתא בשמות רבה (פרשה י"ט אות ז') ר' נתן אומר אמר הקב"ה למשה כשם שעשיתי ליעקב בכור שנאמר בני בכורי ישראל כך אני עושה למלך המשיח בכור שנאמר אף אני בכור אתנהו. והיינו דעל ידי הענוה שלח בוכרא הקב"ה ישלח לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו אכי"ר, ויש להוסיף כאן מה שביאר האדמו"ר ר' שלמה מבאבוב זצוק"ל לפרש הפסוקים בתהילים קל"ז שבשפלנו זכר לנו ויפרקנו מצרינו דנודע שיציאת מצרים היתה ע"י הענוה וזהו המשך ב' המקראות הנ"ל שבשפלנו זכר לנו שהקב"ה זכר מדת ענוותנותנו, ולכן ויפרקינו מצרינו עכ"ד הובאו בספר קדושת חג הפסח (עמ' ר"ג) וע"ע למרן הרי"ח הטוב זצוק"ל בהגש"פ אורח לחיים מה שפירש.

דרוש למילה לחג הפסח

הנה בפיוט אחד מי יודע שנהגו כל קהילות ישראל לאמרו
אחר ההגדה ובסידור כתב יד עתיק נאמר שפיוט זה
נמצא כתב על קלף בבית מדרשו של ר' אלעזר רוקח
בגרמייזא ושם בפיוט אומרים שמונה מי יודע שמונה אני
יודע שמונה ימי מילה, ולכאורה צ"ב הרי המילה היא ביום
השמיני ולא בכל שמונת הימים וא"כ מה האי דאמר הפיוט
שמונה ימי מילה וכבר הקשה קושיא זו הגאון ר' משה
לייב שחור בספרו אבני שוהם עה"ת.

וביאר זאת עפ"י דברי החתם סופר דהנה החת"ס הקשה
דבפרשת תזריע (ויקרא י"ד, ג') לגבי מילת ישראל
נאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו ואילו גבי מילת גר
נאמר (שמות י"ב, מ"ח) המול לו כל זכר ולא הזכיר בשר
ערלתו, וכתב החת"ס ליישב דישראל אפי' שהוא ערל
נקרא נימול וגוי אפי' שהוא נימול נקרא ערל. כיון
דישראל אינו אלא ערל "בשר" אבל ליבו מהול לה' אבל
אומות העולם הם ערלי לב ולכן כשגוי מתגייר ומקבל דת
האמת נעשה מהול בכל בשרו ובלבו ועל כן גבי ישראל
אמר ימול בשר ערלתו שאינו מל אלא בשרו אבל הוא

קפב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

בעצמותו עומד ונימול אבל התם בקונה עבד גר שמל לא כתוב בשר ערלתו כי מילה ממש הוא ולא רק מילת בשר.

ולאור יסוד זה שגוי הרי הוא ערל במהותו יישוב הגר"ח מבריסק את דברי הרמב"ם בפרק ה' מהלכות ק"פ הלכה ה' שכתב, כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח כך מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו בין גדולים בין קטנים מעכבתו וכו' וכן טבילת אמהותיו לשם עבדות מעכבתו וד"ז מפי הקבלה שטבילה לשפחות כמילה לעבדים, והקשו על דברי הרמב"ם שהרי בתורה מוזכר רק שמילה וערלות מעכבים ומנין שגיות האמה שאיננה בת מילה מעכבת אף היא בעשיית הפסח, ואולם יישוב הגר"ח הלוי מאחר וכאמור לעיל ערלות הוא שם עצם שחל על כל הגויים הרי סובר הרמב"ם שהוא חל גם על השפחות לענין זה שכל זמן שאינן טובלות ליהדות נחשב ערלות ונכללות בעיכוב הערלות של האדון.

לאור זאת אומר בעל אבני שוהם יובן לשון הפייט שכן גם בישראל כאשר תינוק נולד הרי הוא נקרא ערל וכל גופו ומהותו ערלים אלא שבמהלך שמונת הימים ערלתו מסתלקת קימעא קימעא מכל אבריו עד שמתמצית ונשארת בערלת הגוף בלבד שאותו צריך למול במעשה ביום השמיני וא"כ זהו שאומר הפייט שמונה ימי מילה

שכן המילה מתמשכת שמונה ימים ומצות המילה שביום השמיני היא רק גמר מעשה המילה.

ואמרתי אענה אף אנו חלקי בזה לבאר דברי הפיוט עפ"י מש"כ בספר סדורו של שבת (דף קמ"ו) לבאר את הפ"ס וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אותו אלוקים, והקשה הרב ב' קושיות א. דלכאורה מיותר אומרו כאשר צוה אותו אלקים וכבר הצווי מפורש בתורה קודם ומה בא עתה ללמדנו ב. עוד יש לדקדק אומרו בן שמונת ימים וכפי לשון הקרא היה לו לומר בן שמונה ימים ומה הוא לשון שמונת, אולם את זאת בא הקרא ללמדינו והוא כי תיכף שהוליד אברהם את יצחק וכבר היה מצווה מפי ה' אלהיו למולו בן שמונת ימים תיכף שראה את הנולד היה לבו מתאוה ומשתוקק ובוער כאש לקיים מצות מילה שנצטווה מאת המקום כי כן קרא לו הקב"ה אברהם אוהבי והיה אוהב את מצוות ה' יותר מחייו ולרוב האהבה הזו כל השמונה ימים מחלת לב היה לו מחמת חולי האהבה שהיה מתאוה לקיים המצוה ואך הגבילו הקב"ה ומיום השמיני והלאה ימול את בשר ערלתו ולא היה יכול לעבור את פי ה', וה' הטוב הרואה ללבב ומצרף מחשבה טובה למעשה והיה יודע באע"ה שבכל רגע ורגע היה רצונו מאד לעשות המצוה

קפד _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

ולא השיב את תאוותו כי אם עבור מצות ה' שצוהו להמתין ליום השמיני העלה עליו הקב"ה כאילו קיים מצות המילה בכל השמונה ימים כולם בכל רגע ורגע כי רצונו וחפצו היה מאוד לזה אם לא בשביל גבול המקום וע"כ אמר הקרא וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים ולא אמר בן שמונה ימים כי בן שמונה ימים היה משמע שמל אותו ביום השמיני לבד כשהיה יצחק בן שמונה ימים אבל הקרא העיד שמל את יצחק בן שמונת ימים הוא התכללות כל השמונה ימים ביחד והעלה עליו הכתוב כאילו מל אותו כל השמונת ימים רצופים עכ"ד הקדושים של הרב סדורו של שבת.

ולפי"ד אפשר לבאר כונת הפיוט שכל אחד ואחד מישראל ישתוקק כל השמונה ימים לקיים את מצות המילה בבנו ואז מעלה עליו הכתוב כאילו מל אותו בכל השמונה ימים וזהו שמונה ימי מילה ונפלא.

מכתבי תורה

מכתבי הלכה שקיבלתי מהגאון המופלא רבי יוסף ליברמן שליט"א

בענין פדיון הבן ביו"ט שני של גלויות

נשאלתי בבן ארץ ישראל שנולד לו בן בכור שזמן פדיון הבן חל בט"ז בניסן, ומקום מגורי אביו בחו"ל ואביו קורא אותו שיבוא אליו לחג הפסח כדי לקיים בו מצות והגדת לבנו ומצות כיבוד אב ואם, דא עקא שאם ישאר בארץ ישראל יהיה זה בזמנו, אמנם שם בחוץ לארץ לא יוכל לפדותו בזמנו דהוא יו"ט של גלויות אלא יפדהו רק למחרת ביו"ט בניסן כיצד עליו לנהוג, וכן מה יהיה הדין אם ימצא שם כהן מא"י שדעתו לחזור לא"י האם יהיה מותר לו לפדותו אצלו בצנעא, ושלחתי השאלה קמיה דמוריננו ורבינו הגאון ר' יוסף ליברמן שליט"א וזה אשר השיבני.

בס"ד. כ"ח אדר התשע"ג

בשלהי אדר, שלום אשדר, להנותן אמרי שפר, בגבורת התורה נאזר, ה"ה הרה"ג החר"ף ובקי והמופלא בתורה מו"ה יוסף חיים אוהב ציון שליט"א מחבר הספרים היקרים עתה באתי ושא"ס אדשה"ט.

הנני בזה אודות שאלתך בבן א"י שנולד לו בן בכור, שזמן פדיון הבן יהיה בט"ז בניסן ואביו הגר בחו"ל קורא אותו

קפה _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

שיבוא אליו לחג הפסח, ויקיים בו מצות והגדת לבנך ומצות כיבוד אב ואם לשמחם בבואם אליו, ויעשה אצלם שמחת פדיון הבן, אבל אם יעשה את הפדיון הבן בא"י זה היה בזמנו בא' דחוה"מ, ושם בחו"ל לא יוכל לפדותו בזמנו דהוא יו"ט שני, אלא יפדהו רק למחרת ביו"ט בניסן.

לענ"ד אין זו שאלה כלל, ובודאי יסע להוריו ויקיים שם בכל רגע שהוא אצלם מ"ע דאורייתא ודעשרת הדברות כבוד את אביך ואת אמך, ואין מפקיע עצמו עי"ז ממ"ע דפדה"ד בזמנו, כיון שבחו"ל זמנו הוא יום אחרי כן, "הרי זה זמנו" ואינו משהה המצוה ואינו עובר על מש"כ בשו"ע (י"ד ש"ה, יא) שאחר שלושים יום יפדנו מיד, שהרי מיד כשיכול הוא פדהו, וגם כיבוד אב ואם יקיים "לפני כן" מיד בהגיע אל הוריו בערב פסח, ובליל פסח והגדת לבניך שהוייא מ"ע על האב וגם הבן מצווה לשמוע מאביו ולשאול שאלת הבן החכם מה החוקים והמשפטים וכו', ותתקיים מצות והגדת לבנך "ברוב עם הדרת מלך", כדאשכחן בברכת המזון שכ' המג"א (או"ח סי' קסח סק"ד) שאם שנים מסיבין יחד ואחד מברך בקול להוציא את חבירו ה"ז בגדר ברוב עם הדרת מלך (עי' במחצית השקל) והוי כהבדלה שאחד מבדיל ומוציא את כולם מטעם ברוב עם (ברכות נג, ושו"ע רח"ק יד).

ונתבאר אצלינו בס"ד בשו"ת משנת יוסף (חי"א סי' קעח) שהחויב לפדותו מיד שיכול הוא מטעם שכ' בשו"ע (י"ד סי' ש"ה, יא) "שלא ישהה המצוה", וכן משמע מהרמב"ם (הל'

ביכורים יא, ב) ומהחינוך (מ' שצב) שאינו כמילה שכתב הרמב"ם (מילה א, ב) שבכל יום שלא מל מבטל מ"ע, וכ"כ החיי אדם (בנשמת אדם שבת אות א) והמשנ"ב (רמט סקי"ד) שאחר ל' יום כל שעתא רמיא חיובא, ולא כתבו שמבטל מ"ע (אלא שמושה מלקיים) וא"כ בנד"ד אינו משהה כלל כמו שנתבאר לעיל.

ואפילו לפמש"כ מהרש"ם בדעת תורה (אור"ח סי' תקסח, ג) שדעת התניא רבתי (סי' צח) והלבוש (תקנא, אות יז) והרב בעל התניא שאם אינו פודהו בזמנו מבטל בכל יום מ"ע מן התורה, בנדו"ד במקום שיהיה שם אצל אביו בחו"ל הרי יפדהו בזמנו.

ואם אביו יאמר לו בלשון ציווי אל תפדהו בלעדי אלא בא אלי לחו"ל ופדהו אצלי, יש לדון אם יהא בכלל מצוה הבאה בעבירה כשיפדהו בחו"ל [ואיננו דנים כעת על היציאה מא"י לחו"ל, שכבר הארכנו בזה בס"ד בכמה מקומות ואכמ"ל].

ואם יהיה שם בחו"ל כהן מא"י לא יפדהו אצלו בצנעא ביו"ט ביו"ט של גלויות, דבשבת ויו"ט אין פודין משום דהוי כמקח וממכר (ש"ך ש"ה סקי"ד), וזה אסור לבן ארץ ישראל כשהוא בחו"ל אפילו בצנעא, כמו מלאכה שכל מלאכה אסורה [עי' תוס' ור"ן פסחים נב].

דושה"ט בתר ברכות, יוסף ליברמן

ולענ"ד נראה דאם יש כהן בן ארץ ישראל שדעתו לחזור לארץ ישראל ייכנס עמו לחדר מוצנע ויפדהו הבן,

קצ _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

וזאת על פי מה שכתב בחזון עובדיה יום טוב (הלכות יו"ט שני ש"ג, סעיף ז) שמותר לעשות מלאכה דרבנן ביו"ט של גלויות בצנעא לבן ארץ ישראל שנמצא בחוץ לארץ על דעת לחזור לארץ ישראל, ואכמ"ל בענין זה, ואי"ה אכתוב בזה במקום אחר, נקי נדר.

בענין מכירת חמץ

נשאלתי מה יהיה הדין באדם שמכר בצקים מוכנים לעשיית פיצה לגוי בערב פסח, ורצונו בערב יום שביעי של פסח להתקין שעון כדי שהמקור יפסיק מלפעול כמה שעות קודם מוצאי הפסח, על מנת שבמוצאי הפסח יוכל מיד לשווק לקונים פיצות מוכנות ולא יצטרך להמתין להפשרת הבצקים האם הדבר מותר או אסור, ושלחתי השאלה קמי מוריני ורבינו הגאון הגדול ר' יוסף ליברמן שליט"א וזה אשר השיבני.

בס"ד. כ"ד ניסן תשע"ג ט' למטמוני"ם

בימי המטמונים יתברך ממרומים ידידי האברך המפואר, פרי עץ הדר בתורה ויר"ש נהדר, הרה"ג ר' יוסף חיים אוהב ציון שליט"א מחבר ספרים רבים ויקרים (עתה באתי ועוד) אדשה"ט.

אודות השאלה בבעל חנות לפיצה שמכר במכירת חמץ בצק המוכן לאפות ממנו פיצה, ומונח במקפיא שלו

(פריזוד'ר), האם מותר לו בערב שביעי של פסח להפעיל שעון שיכבה את המקפאי כמה שעות לפני צאת החג כדי שיהיה לו מיד בצאת החג עיסה מוכנה (שהיא חמץ גמור) לאפות ממנה את הפיצה (הגבינה והמילוי יחד עם הבצק), ומו"צ מובהק אסר לו (הלוא הוא הגאון ר' משה ברנדסדארפער שליט"א), כיון שזה נקרא אחשביה, אבל בעל החנות טוען שאינו מחשיב את החמץ, ואם יבוא הנוכרי הוא מוכן לתת לו את הבצק. הנה נושא עצם המכירה רחב הוא ונצטמצם רק לנוגע לנידון דידן.

לענ"ד אין לעשות כן, ונלמד מק"ו ממש"כ בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' טו) במי שמכר חמץ ובחומה"פ התחילו מים לעלות מרצפת המרתף, שאסור לישראל להציף החמץ ולהוציאו מהמרתף להעבירו למקום אחר, שהרי הוא מכור לנכרי, ואם יעסוק בהצלה יגלה בזה דעתו שלא מכרו מכירה גמורה והכל היה רק חוכא ואטלולא, ונתן עצה שיספר לנכרי איך החמץ הזה שקנה מנכרי הרי הוא בסכנת שיטפון, שעושה בזה רק טובה לנכרי הראשון כעין זכין לאדם שלא בפניו עי"ש, והובא בשע"ת (סימן תנ סק"ג).

וא"כ ק"ו שאין לעשות פעולה בחמץ השייך לנוכרי, כדי שהיהודי יוכל לקנותו בחזרה במוצאי החג כשהוא מוכן לאפיה, גבי במה שאנו מקילים בעצם המכירת החמץ כשהוא בביתו ובכליו של היהודי, עוד נתיר שהוא יפעל משהו בחמץ זה שהוא מכור לנוכרי, ועי"ז היהודי מכניס עצמו

קצב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

לאיסור דאורייתא של כל יראה וכל ימצא, ואת הקונים יכשיל
בחמץ שעבר עליו הפסח.

וכתב בשו"ת מחנה חיים (ח"ב ס"י כה) שאסור למכור שאור
לנכרי קודם הפסח כדי שיהיה מוכן בשבילו עד אחר
חג הפסח, דלא התירו מכירה של הערמה אלא היכי דשוה
לישראל הכסף כמו החמץ, אבל בשיאור הוא רוצה דוקא את
השיאור, וגם הוא רוצה בקיומו של איסור הנאה ואבותינו
מלפנים לא מכרו שיאור אלא בעירום, והובא בשו"ת להורות
לנתן (ח"ד ס"י לד, ד), וכ"ז שייך ממש בנו"ד, שהחנוני של הפיצה
אינו מעונין שהנכרי יתן לו מחיר הבצק, אלא עיקרו מיועד
למלאותו בגבינה וחמוצים שנמכר הרבה יותר ממחיר הבצק,
[ואינו דומה למה שהתיר הלהורות לנתן (שם בסוף) לחנוני
למכור חמצו, כדי שיהיה לו מוכן למכור אחר הפסח, דשם אם
הנכרי יתן לו מחירו בודאי יתן לו, משא"כ בפיצה וכמו
שנתבאר], ועיין עוד בשו"ת שבט הלוי (ח"ד ס"י מט) שאחרי
ביאור ענין מכירת חמץ מסיק דבאין עצה אחרת ובמקום
פסידא מוכרים חמץ אפי' בעין, אבל למכור לכתחילה כדי
שיהיה לו חמץ אחר הפסח דבר מגונה הוא עי"ש, ובנדון דידן
גרוע שעושה פעולה בידים בחמץ הנמכר לנכרי כדי להכנינו
למוצאי יו"ט הוי ממש רוצה בקיומו ולענ"ד אסור הוא.

דושה"ט בברכה נאמנה
יוסף ליברמן

ועוד עיין בספר אשרי האיש להגרי"ש אלישיב חלק ג (עמוד תיט), מה שכתב בזה לחלק בזה, בין אם מכוון את השעון מערב פסח, למכוונו בתוך ימי החג. ועוד עיין בזה לידידנו הרה"ג המופלא רבי מיכאל שמואל רביע שליט"א בספרו עין שמואל על הגדש"פ (עמוד רנב), מה שכתב בזה.

לכבוד ידידי וחביבי ליש ולביא גריס באורייתא תדירא מצפרא ועד רמשא חובר חיבורים מחוכם הרה"ג ר' יוסף שלום יונה שליט"א מח"ס מיני מעדנים ושא"ס חשובים, הנה כת"ר נדבר עימי שעומד להדפיס חיבור בעניני סיפור יציאת מצרים, ואמר לי כמה ספיקות בענין והנני לכתוב לכת"ר כמה הערות ואקוה שימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

א. תחילה וראש יש תמיה רבתי במצות סיפור יציאת מצרים, דלשון הפסוק הוא והגדת לבנך "ביום" ההוא לאמר, ואילו הסיפור הוא בלילה ולא מצינו בשאר מצות התורה שנאמר ביום והוא בלילה, וכבר עמד בזה הגאון הנורא אדר"ת קוד"ש בספרו מכשירי מצוה (עמ' סה, סו) וכתב וכמדומני שאין כדוגמתה בכל התורה כולה, וכ"כ לתמוה הג"ר ר' יעקב שור מקיטוב בהגהותיו בינה לעתים שע"ס העיתים (הל' קידוש ונר ושבת עבדים או' סח), אמנם באור החיים הקדוש פר' בא עה"פ והגדת לבנך כתב וז"ל, ואמר ביום ההוא הודיע במתק לשון

קצד _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

צדיק כי בלילה ההוא יום תקרא לא לילה עכ"ל, וודאי כוונתו לדברי הזוה"ק (פר' בא דף לח ע"א) דאיתא שם ותנא הוה נהיר לילא כיומא דתקופה דתמוז דתמוז, הה"ד ולילה כיום יאיר וחשיכה כאורה, ועפי"ז יישבו המפרשים איך מלו ישראל באותו לילה הרי אין מילה בלילה, וראיתי בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א שתירץ עפי"ד הזוה"ק שאותו לילה היה לו דין יום.

ב. ובענין מה שדן כת"ר אם מצות סיפור יציאת מצרים תליא בזמן אכילת מצה, הנה בשו"ת משנות יעקב חאו"ח (סי' קלט) כתב, דסיפור יציאת מצרים מיתלא תלי במצות אכילת מצה, וכן ס"ל למנחת חינוך (במצוה כא) ולמעשה כ"כ כבר הריטב"א בפי' לאגדה (בפסק' דבמעשה בר"א ור"י וכו'), וכ"כ בחי' לקידושין (נד ע"ב), וע"ע במש"כ הגר"ד פארדו בס' חסדי דוד על התוספתא (פ"י דפסחים), וכמו שהובא כל זה בספר הנפלא למען תספר (שער ההלכה סי' ו סעי' ג ס"ק א), אמנם הגאון דסאנים בשו"ת עמק יהושע (בדרוש בח"ב) כתב שסיפור יציאת מצרים אינו תלוי בזמן אכילה והמצה, לפיכך אף רבי אלעזר וראב"ע דס"ל שזמן אכילת הפסח הוא רק עד חצות, אפה"כ היו מספרים ביצי"מ כל אותו הלילה, ש"מ דס"ל דסיפור יציאת מצרים היא מצוה בפ"ע ולא תליא בזמן אכילת פסח ומצה, וכ"כ הגאון הנצי"ב בספרו אמרי שפר על הגדש"פ והביא ראייה דהרי רע"ק ס"ל דאכילת פסחים עד עמוד השחר, והם עסקו בסיפור יציאת מצרים גם לאחר עמוד השחר, וכ"כ בספר

בני לוי (דף יב) והגרי"פ פערלא בספר המצות לרס"ג (עשה לג) כתב לבאר בדברי הרמב"ן ז"ל דסיפור יציאת מצרים תלוי באכילת מצה, וכתב דלפי"ז יצא דין חדש דכשארין לו מצה יהיה פטור מסיפור יציאת מצרים, ולא משתמיט חד מן הפוסקים להשמיענו דין זה ובודאי מה דאמר בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, היינו לומר בשעה שחייבה תורה להיותם מונחים לפניך, אבל אע"פ שמאזו סיבה אינם לפניך לא מיפטר מסיפור יציאת מצרים, וכ"כ בתה"ד (סי' קלז).

ג. עליתי ונסתפקתי באשה שבעלה אינה בבית וכגון חייל בצבא, האם יש עלייה חובת סיפור יציאת מצרים לבניה, ושורש הספק האם סיפור יציאת מצרים הוא נובע מדין ת"ת ואשה פטורה מללמד את בנה תורה, או דילמא דין אין שייך למצות תלמוד תורה, וראיתי מביאים משם תשובות שאילת יעקב (ח"א סי' יב ויג) דכתב דכיון דפטורות מללמד את בנה, פטורה גם מלספר לו סיפור יציאת מצרים, וכ"כ בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ב סי' קכו), אמנם הפמ"ג (סי' תעב, א"א ס"ק פז), כתב שאשה שיש לה בן שהגיע לחינוך תאמר האגדה והבן ישמע ממנה.

ולענין מה ששאלת האם מותר לשתות תה אין קפה אחר האפיקומן, הנה מוריני ורבינו הגרב"צ אבא שאול דצוק"ל בשו"ת אור לציון (ח"ג פר' טו או' כ"ג), התיר לשתות תה וקפה ללא סוכר אבל עם סוכר התיר לצורך גדול, ויש עוד

קצו _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

לעיין אם מותר לעשן סגריות אחר אפיקומן לאלו המתירים עישון ביו"ט, ועיין בספר משמרת המועדות לאדמו"ר הגאון הגדול ר' משה מאיר לייפער שליט"א שהאריך בכחא דהיתרא בזה וסיים בזה"ל, ובזה כל ענין בעשן יכלה א"כ יש לדון שמא טעם הסגרייא מעביר טעם המצה לכאורה, ובשו"ת אור לציון שם התיר ד"ז ונראה לכאורה הטעם בזה שלא אסרו אלא משקין, אמנם יש להעיר ששמעתי מגדול אחד איני זוכר שמו שמצא בראשונים שעישון סגריות הרי הוא כשתיה כעין הא דאמרינן סיכה כשתיה, ולכן החמיר מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל לאסור עישון סגריות בפסח מחשש חמץ ולפי"ז יש לאסור לעשן, ובמיוחד שישנם היום סגריות עם כל מיני טעמים למניהם כגון מנטה ושוקולד וכיו"ב, וכרגע נראה לי בספר חזון עובדיה פסח (עמ' קד) שהביא מספר פסח מעובין וכן מתשובת הכנה"ג ומשו"ת תרשיש שוהם (חאו"ה סי' כ) שכתבו להחמיר בזה, אמנם הרב זצוק"ל שם סיכם להקל בזה, ועדיין יש לדון בסגריות המתוקות האם גם בזה יורה להקל ובמיוחד לפי השיטה שאמרנו שי"א שעישון הוא כשתיה, אמנם שוב מצאתי להגאון חזו"ע זצוק"ל בס' שם שכתב, שהוא לשיטתו שאין לחוש בעישון סגריות בפסח משום חשש חמץ עי"ש, ותן לחכם ויחכם עוד.

הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "גם אני אודך", ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

לכבוד הגה"צ מזכה הרבים מו"ה רבי יוסף חיים אוהב ציון שליט"א לספרו הבהיר "החדש אשר ישועות בו מקיפות", אמרתי להוסיף לכם מאמר בס"ד ובחסדו הגדול

מה הטעם שקשרו השה לכרעי המיטה

כתוב בתורה (שמות י"ב, ג') בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה וגו'. במסכת כלים (פי"ט מ"ב) שנינו החבל היוצא מן המיטה עד ה' טפחים טהור, מחמשה ועד עשרה טמא, מעשרה ולחוץ טהור, שבו קושרין את הפסחים ומשלשלין את המיטות, והובא משנה זו במסכת חולין (נ"ד ע"ב) יעו"ש וברש"י שם, ועיין גם בתפארת ישראל שם (יכין סק"ט). וכן איתא בתרגום יב"ע ובמדרש הגדול שבני ישראל נצטוו לקשור הטלה לכרעי המיטה.

והנה בטעם הדבר שהיו קושרים את השה למיטה, ראה בגליון "קול אמונים" (גליון ל"ז עמוד י') שאסף הגאון רבי יוסף חיים אוהב ציון שליט"א, מח"ס "עתה באתי", שלשה טעמים בזה. וכן שם (בגליון מ"ב, עמוד ו'), אסף הגאון רבי מרדכי חיים שליט"א, מח"ס "פנינים", עוד שלשה טעמים. ואביא לפי סדר דבריהם, ואוסיף עוד בס"ד.

קצה _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

א) המהרש"א ראב"ן זצוק"ל אב"ד קארטשין - כתב בספרו בית אהרון דרושים (דרוש י"ד) וז"ל: ורמזו בזה דכמו שהמיטה עשויה לצורך שבעת שהאדם עייף ויגע מעבודתו, והגוף עייף מעבודת היום, הנה הוא שוכב על המיטה להינפש ולחזק כח הגוף, והרגלים וכרעי המיטה הם המעמידים אותו, כן הרמז בזה כי המיטה היא לחזק כח החומר והש"ה גימטריא היצה"ר כמ"ש האלשיך, דהיינו שעקדו את היצה"ר שלא יחזק ע"י כח החומר, וכ"ז היה לסיוע עליון עד שבשעת מתן תורה פסקה זוהמתן. (עכ"ל).

ב) בספר ויגד משה (סימן י"ח אות ז') כתב וז"ל: ולענ"ד כעין זה נובע מנהגן של ישראל לקשור פסחיהן בכרעי המיטה כמבואר בכלים (פרק י"ט) לפי שנאמר בו והיה לכם "למשמרת", עשו לו שמירה כדרך שאמרו בב"ק (פ' ע"א) לענין גידול בהמה דקה אבל קושרה בכרעי המיטה לשומרה, כן קשרו הפסחים לשמרם. וע"ע בויגד משה (שם סימן י"א אות ב') במנהג מוהרי"ד מבעלזא זי"ע להניח המצות ע"ג המיטה.

ג) בהגש"פ מפי ספרים וסופרים (עמוד תנ"א) כתב לבאר בשם בעל אמרי חיים מויזניץ דקשרוהו בכרעי המיטה לרמז שהפסח הוא פה-סח, מכוון כנגד היסוד, דברית הלשון מכוון כנגד ברית המעור כידוע, ובענין הקשר של המיטה לקדושת היסוד, עיין בברכות י' ע"ב, ובספר חיי מוהר"ן ח"ב אות צ"ב. ועוד עיין בספר זכר דוד על עניני פסח, מש"כ בזה.

ד) בספר להורות נתן להגה"צ רבי נתן גשטטנר זיע"א, (מועדים ח"א דרוש לשבת הגדול, עמוד רכ"ח) כתב, דהמיטה רומזת על תכלית השפלות וההשתקעות בתרדימה בענייני עוה"ז, וכרעי המיטה שהן בתחתיתה הן החלק הירוד ביותר של המיטה, ורומז על שפלות שאין אחריה שפלות. ונצטוו ישראל לקשור את הפסח דוקא אל כרעי המיטה ומשם לקחוהו להקריבו להקב"ה, לרמז, שגם השפל ביותר שהוא בבחינת כרעי המיטה ביכולתו להתעלות כרגע ע"י הקרבן פסח ולזכות לגאולה. ולכן נהגו ישראל אף לדורות לקשור את הפסח לכרעי המיטה, לרמז לדברי האריז"ל כי בכל שנה בליל הפסח זמן אכילת קרבן פסח מעלה הקב"ה את ישראל למדריגה גבוהה שלא כסדרן בלי אתערותא דלתתא, ואף השפל ביותר שהוא בבחינת כרעי המיטה יכול להתעלות.

ה) בהגש"פ בלילה שירה עמי (דרך דרוש, עמוד רל"ז) הביא עוד טעם לשב"ח, דבספר הקדוש שמחת הרגל מביא החיד"א דעת המפרשים, שבני ישראל נימולו בליל צאתם ממצרים לפני שאכלו הפסח, והקשה דאיתא במשנה (פסחים ס"א ע"א) שחטו שלא לאוכלו פסול, דהיינו לחולה, כדאיתא שם בגמרא, ובשלשה ימים שלאחר המילה הנימול הוא בחזקת סכנה, וא"כ איך שחטו את הפסח אם נימולו באותו לילה, הלא כולם היו חולים. ועל כן כתב החיד"א שמילתם לא היתה בליל פסח כי אם בשבת הגדול כשהפרישו הפסח ארבעה ימים לפני החג לביקור, ובכך כשהגיעו להקריב קרבן פסח היה לאחר שלשת ימים, וכבר נתרפאו.

ובזה יתבאר מה שקשרו בני ישראל את הפסח לכרעי המיטה (פסיקתא ה', י"ז), לכאורה מוטב היה להם לקשור הפסח לחפץ של מצוה, ולמה נצטוו לקשור אותו אל כרעי המיטה. אלא כיון שדם פסח ודם מילה שייכי אהדדי, קשרו הפסח אל כרעי המיטה, כדי שתהא מתבוססת בדמיך דם פסח ודם מילה, ובאותו שעה שהיו שוכבים על מיטתם חולים הכואבים מברית מילה, היה השה לקרבן פסח קשור אל כרעי מיטתם.

ויש להוסיף שלכאורה הדבר נפלא מאד, שרפואת חולה תלויה במנוחת נפשו שיוכל להתחזק ולהתרפאות מחוליו, ולמה יהיו בני ישראל מצווים לקשור שם לכרעי מיטתם שבדאי יפריע מנוחתם. וי"ל דאחז"ל (שבת י"ב ע"ב) שהשכינה שורה מראשותיו של חולה, ובכך ע"י קשירת השה לכרעי המיטה עשו הכנה רבה להקרבת קרבן פסח שתהא ד' ימים קשור בכרעי המיטה, תחת השכינה הק' ששורה על ראש החולה.

ו) בהגדת מהר"י שטייף (דרוש י"ט לפסח עמוד תקל"א) הביא בשם ספר "השמש בגבעתי" שכרעי המיטה הוא כינוי לקדושתם, והיינו שאפילו המדריגה הפחותה בקדושת המיטה, אפילו הפחות מישראל היה קדושתו למעלה מאלהיהם של המצרים שהיו שטופי זימה, ע"כ. וע"ע שם שהביא טעם נוסף מדילול.

ז) במנחת יצחק על התורה (בדרשת שבת הגדול שנת תשל"א) הביא טעם בשם ספר תכלת מרדכי, דאיתא (שבת פ"ח ע"ב) אריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה

רבש"ע מה לילוד אשה בינינו, אמר להם לקבל התורה בא. אמרו לפניו, חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו וגו' תנה הודך על השמים (תהלים ח', ב'). והנה שם בפסוק אחר זה כתיב, "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ופירש המהרש"א (שם בחידושי אגדות) דזה תשובה על טענת המלאכים, עפי"מ דאיתא (שבת קי"ט ע"ב) דאין העולם מתקיים אלא בשביל תינוקות של בית רבן, דאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא, וטענת המלאכים היה שהמה הבל שאין בו חטא, היתה התשובה שהתורה ניתנה בשביל התינוקות של בית רבן, שגם המה הבל שאין בו חטא. והנה הבנים נקראו על שם המיטה, כמ"ש במיטתו של יעקב אבינו שהיתה שלימה, וכדאיתא במהרש"א (ח"א ב"ק י"ז). ונודע שכל זכות ישראל ביציאת מצרים היה מה שעתידין לקבל התורה, כדכתיב וזה לך האות בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וגו', ומה שזכו לקבל התורה נגד טענת המלאכים מה אנוש כי תזכרנו וגו' היה בזכות העוללים ויונקים כנ"ל. ע"כ היה המצוה לקשרו בכרעי המיטה, כלומר שרק בזכות קבלת התורה ולימוד תינוקות של בית רבן המרומוז בכרעי המיטה, זכו ליציאת מצרים, עכת"ד.

(ח) וע"ע בהגדה של פסח "ברכות הפסח", להגאון רבי אברהם צבי וויס זצ"ל (ברכת אברהם דרוש לשבת הגדול תשכ"ט עמוד ל'), ובספר חמודי צבי יאיר (ח"ג עמוד ע"א), ובספר משנת יוסף

ר ב _____ החודש אשר הישועות בו מקיפות

להגריי ליברמן שליט"א, (דרשות ומאמרים ח"ב מאמר ע"א דרוש ב'),
וכן בהגדה של פסח "להורות נתן", להגה"צ רבי נתן גשטטנר
זצ"ל, שכתבו טעמים נוספים בזה. ע"ש.

ט) ולענ"ד י"ל בס"ד בדרך רמז, שהנה "השה", בגימטריא
ש"י, רמז לש"י עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לכל
צדיק וצדיק, (עוקצין פ"ג, מ"ב), ואמר שקושרים השה בכרעי
המיטה, להורות שמה שמקבלים ש"י עולמות, זה תלוי במיטה,
כי שם שורש כל הקדושה, ואם מתקדש שם, וישן בקדושה
טהרה, יוכל לזכות לש"י עולמות. והבן.

י) עוד י"ל בס"ד דהנה כתוב (ירמיה נ', י"ז) "שה פזורה ישראל",
ואיתא במדרש (ויקרא רבה פרשה ד', פיסקה ו') "נמשלו ישראל
לשה", ע"ש. ורמזו בקשירת השה לכרעי המיטה, שישראל
צריכים לזכור תמיד להיות בענווה, ולא יתגאו, וזה הרמז,
"השה", שזה מרומז על "ישראל", יקשרו עצמם בכרעי
המיטה, "כרעי המיטה", רומז על "שפלות", היינו שיחזיקו
עצמם תמיד בענווה ושפלות, מבלי להתגאות. והבן.

יא) עוד י"ל בס"ד "שה" מרומז על "ישראל", וכנ"ל, ורמז
שגם אם מגיעים למצב של "כרעי המיטה", הרומז
לשפלות גדולה, ולא רואים הגאולה העתידה, יזכרו שגם
במצרים בתכלית השפלות, "קשרו" עצמם אז באמונה בבורא
יתברך שמו, וכן נמי בגלות היום, שיקשרו עצמם באמונה,
שברגע אחד תבוא הגאולה בב"א, וזהו הרמז בקשירת השה

לכרעי המיטה, היינו שישראל יקשרו עצמם באמונה אפילו במצב של כרעי המיטה, והבן, ודו"ק היטב.

יב) עוד י"ל בס"ד ע"פ מה שידוע מספרים הקדושים דכמו שאדם מכין עצמו לשינת הלילה, וקורא קריאת שמע על מיטתו בכוונה, ולומד לפני השינה, ככה יתנהג בכל היום שלאחריו, דהלילה הוא הכנה ליום שלאחריו. ועיין בנועם הלבבות (להרה"ק משומרי אמונים זצ"ל) בסדר ואופן השכיבה, שכתב וז"ל. וגם כל עבודתך ופעולתך של יום השני, על מצות קריאת שמע שעל המיטה והכנת השינה תלויים, ואחריהם נמשכים ופונים. עכ"ל. [וע"ע בספרי "גם אני אודך" על תהלים (ס"ג, ד), שביארתי בס"ד לפי זה כמה פסוקים בתהלים, ע"ש], והנה "שה", מרומז על "ישראל", וכנ"ל, ורמז שיקשרו ישראל עצמם בכרעי המיטה, היינו שיזכרו לקשור עצמם בכרעי המיטה, היינו להכין עצמם היטב בתורה וקדושה, וקריאת שמע בכוונה, לפני השינה במיטה, כי בזה תלוי כל היום שלאחריו, וכנ"ל. והבן היטב.

